

S U M M A

ötvenöt év (1954 – 2009)

tudományos berkekben

Prof. Dr. Köteles György

2010

ISBN 978-963-87459-5-8

© Prof. Dr. Köteles György, 2010

Készült az Országos Tisztifőorvosi Hivatal Nyomdájában 100 példányban.

Felelős kiadó: Dr. Turai István mb. főigazgató főorvos

Szerkesztő: Prof. Dr. Köteles György

2010/

Köszönöm a kötetben szereplő művészi alkotásokat.

A kötetben szereplő szobrok és érmék
feleségem és munkatársam

Dr. Kubászova Tamara

az orvostudomány kandidátusa

szobrászművész

munkái.

A címlapon szereplő portré

Suyutbek Torobekov

kirgizisztáni festőművész

munkája.

Köszönöm

Szőke Anna Katalin

szerkesztési, tipográfiai és technikai kivitelezési munkáját.

Köszönöm

az Országos Tisztifőorvosi Hivatal Nyomdájának munkáját,

Novák Anikó nyomdavezető és **Vizinger Ferenc** tanácsait.

A tudás forrása

TARTALOMJEGYZÉK

ELŐSZÓ HELYETT: DR. TURAI ISTVÁN AZ OSSKI MB. FŐIGAZGATÓ-FŐORVOSA.....	8
LECTURIS SALUTEM!	9
A TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK JEGYZÉKE	10
A BIBLIOGRÁFIA ELÉ	10
BIOLÓGIA–SUGÁRBIOLÓGIA	12
Molekuláris biológia, sejtbiológia	12
<i>Izombiokémia</i>	<i>12</i>
<i>Vírusfertőzés</i>	<i>12</i>
<i>Sejtbiológiai szabályozás, gyógyszerek, antibiotikumok, ellenanyagok, endotoxinok</i>	<i>13</i>
<i>Molekuláris sugárbiológia, látható fény, ultraibolya sugárzás, lézersugárzás</i>	<i>14</i>
<i>Gyulladásos folyamat</i>	<i>14</i>
<i>A szemlencse biokémiája és sugárbiológiája</i>	<i>15</i>
<i>Inkorporált radioizotópok hatásai</i>	<i>16</i>
<i>A sejtmembránok sugárbiológiája</i>	<i>17</i>
Citogenetikai kutatások	25
Sugárbiológiai szabályozás, antioxidánsok, citokinek, lektinek	28
Ionizáló sugárzás kis dózisainak hatásai	31
SUGÁREGÉSZSÉGTAN	32
Sugaras dolgozók sugáregészségügye	32
Uránbányászok egészségi állapotának vizsgálata	33
Lakossági csoportok sugáregészségügye	36
Környezeti hatások és egészségünk védelme	39
<i>A Duna radiológiai környezetének ellenőrzése</i>	<i>40</i>
<i>A Paksi Atomerőmű környezeti ellenőrzése</i>	<i>40</i>
<i>Tevékenységem a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség környezetvédelmi programjai keretében</i>	<i>41</i>
<i>A csernobili atomerőművi baleset hazai következményei</i>	<i>42</i>
SUGÁRSÉRÜLÉSEK ORVOSI ELLÁTÁSA	43
<i>Termográfia a sugársérülés diagnosztizálásában</i>	<i>46</i>
SUGÁRZÁS TECHNOLÓGIAI ALKALMAZÁSA	47
OKTATÁSI, TOVÁBBKÉPZÉSI, TUDOMÁNYTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK	48

KÖNYVFEJEZETEK	53
SZILÁNKOK	59
ÉLETRAJZOMBÓL	59
<i>Családi háttér</i>	59
<i>Iskolák</i>	60
<i>Munkahelyek, beosztások</i>	60
<i>Egyetemi pálya</i>	61
<i>Oktatási tevékenység</i>	61
<i>Társadalmi, tudományos-közéleti, tudományszervezési tevékenység</i>	62
<i>Tudományos fokozatok és szakképesítések</i>	63
<i>Kitüntetések, elismerések, oklevelek</i>	63
„NÉVJEGY”	67
VISSZAEMLEKEZÉS AZ OSSKI 50. JUBILEUMA ALKALMÁBÓL	72
A NEMZETKÖZI ATOMENERGIA ÜGYNÖKSÉGNÉL	74
SUGÁREGÉSZSÉGÜGYI TANSZÉK LÉTESÍTÉSE	75
A SUGÁREGÉSZSÉGTAN CÍMŰ KÖNYV MEGJELENTETÉSE	76
A MAGYAR BÉKESZÖVETSÉG	78
Megalakulás, célkitűzések	78
Szemelvények a különböző jellegű rendezvényeken elhangzott elnöki beszédekből	80
<i>A békemozgalmak nem avultak el</i>	80
<i>Beköszöntő</i>	81
<i>Ötven éve és azóta</i>	83
<i>Ajánlás a Békességóhajtás című versantológiához</i>	85
<i>Tiszteld és védj az életet</i>	86
<i>Békességóhajtás nehéz időkben</i>	88
<i>A népek mindig áldozatok</i>	90
<i>„Magyarként Európában”</i>	91
<i>Megújuló békemozgalom</i>	93
<i>A temető csendje</i>	96
<i>Védjük a demokráciát!</i>	97
<i>Az új barbárság ellen!</i>	99
<i>„...nem ad fegyvert, hanem kenyeret”</i>	101
<i>Elemezni és kiutat keresni</i>	102
<i>Földi környezetünk védelme</i>	104

<i>A Fény üzenete</i>	106
<i>Hallgatnak a fegyverek, de vannak</i>	107
<i>Óvjuk a jövő generációt!</i>	109
<i>A tudat méregtelenítése</i>	111
HATTYÚDAL –etikai megfontolások–	114

A kódexíró

ELŐSZÓ HELYETT:
DR. TURAI ISTVÁN AZ OSSKI MB. FŐIGAZGATÓ FŐORVOSA

Méltatás

Prof. Dr. Köteles György

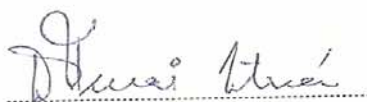
75. születésnapja alkalmából

Intézetünk nevében tisztelettel köszönöm Professzor Úr 48 évi munkáját, amelyet az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézetben végzett, számottevően növelve Intézetünk hírnevét hazánkban és külföldön egyaránt. Munkásságával jelentős mértékben hozzájárult a sugárhatás-diagnosztikai és biológiai dozimetriai módszerek fejlesztéséhez, a sejtek membránszerkezetében ionizáló sugárzás hatására fellépő változásokról alkotott új tudományos nézet megalapozásához és a kis dózisok biológiai hatásainak megismeréséhez. Sokrétű szakmai tapasztalatával – negyedszázadon át az Intézet kiemelt vezetőjeként - önzetlenül irányította a fiatal kutatókat, formálva azok tudományos látásmódját.

Köteles Professzor Úr szakmai műhelyéből számos tudományos minősítést és vezető beosztást nyert kutató került ki. Kiemelkedő oktatói képességgel közel négy évtizede fáradhatatlanul tanítja és képi a sugáregészségügyi-sugárvédelmi szakembereket hazai és nemzetközi tanfolyamokon. Tudomány-szervezői tevékenysége számos hazai és nemzetközi szakfolyóirat szerkesztő bizottságában is elismerést váltott ki.

Budapest, 2009. szeptember 17.

Őszinte nagyrabecsüléssel,

Dr. Turai István
mb. főigazgató főorvos
OSSKI

LECTURIS SALUTEM!

1954. februárjában másodéves orvostanhallgatóként léptem be egy kutatólaboratóriumba, azzal a szándékkal, hogy megismerjem, hogyan is születnek azok az eredmények, amikről az egyetemi órákon hallunk. Indulásomat nagyban elősegítette, hogy ez a belépés Bárány Mihály meghívására történt, aki akkor tanársegéd volt a Budapesti Orvostudományi Egyetem Biokémiai Intézetében. Gondoltam: ez a szellemiség, a kutatói gondolkodásé, az irodalom kezeléséé, hasznos lesz az orvosi gyógyító munkában. Aztán sorsom alakulása úgy hozta, hogy végül is a kutató szakmában ragadtam. Nem bántam meg. Már a befejezésnél tartok. Magam is szeretném látni összefoglalva, mit értem el, s –bár szerénytelenül– úgy gondolom, lesznek olyan hasonló ambíciójú személyek, akiket érdekelni fog, mit tettem, de munkámon keresztül szinte tükrözve azokat az éveket, hogy mi történt ezen a tudományterületen hazánkban –akkor– abban a társadalmi és történelmi korban. Ebben a reményben írtam össze barátaimnak, s minden érdeklődőnek.

Hetvenötödik életévembe léptem. Ilyenkor természetes, hogy az ember igyekszik elszámolni munkájának, életének eredményeivel. Önmaga felé, s mindazok számára, akik életmenetelére hatással voltak – család, iskolák, nevelők, munkatársak. A tudományos légkörben eltöltött 55 év hozott olyan leírt eredményeket is, amelyek sorjázása talán nem érdektelen mindazoknak, akik hasonló témában kutatnak vagy kutatni kezdenek. Ki tudja? Habent sua fata libelli. Tudományos közleményeim mellé írtam egy-egy mozaikot életemből, ha netán ilyen jellegű tapasztalatok érdekelnek majd valakit. Köszönet az életért és szépségeiért, a munkatársak, segítők együttműködéséért, mindenkinek, akiket illet.

Budapest, 2009. augusztus 4.

A vándor

A TUDOMÁNYOS KÖZLEMÉNYEK JEGYZÉKE (1956–2009)

A jegyzék csak a nyomtatott, szakkönyvtárakban elérhető publikációkat tartalmazza, számos hazai és külföldön elhangzott előadás kivonatának referenciáit nem.

A BIBLIOGRÁFIA ELÉ

A kutatói pályán sokféle téma kerül elénk. Hogy mivel foglalkozik a fiatal kutató, az elsősorban a vezetőitől függ. De hiszen ekkor elsősorban módszereket kell tanulni. Majd az évek során kialakul valamely téma, vagy témák, az ezek iránti fokozott érdeklődés, főleg ahol már kezdeti sikerei is vannak. Ekkor kezd elmélyülni valamiben. Időközben területe jellegétől függően az elméleti problémák mellé gyakorlatiak is kerülnek. Ha tehát valaki évtizedekig foglalkozik tudományos tevékenységgel, igen színes palettát hoz össze tudományos közleményeivel is.

Itt meg kell jegyezni, hogy a témaváltások igen gyakran külső körülményektől függenek, s nem is annyira a kutatótól. Különösen így van ez hazánkban.

Az alábbiakban különböző csoportokba osztottam közleményeimet, mert ez a lista jobban áttekinthető és tükrözi bolyongásomat, mint egy egyszerű kronológiás felsoroló jegyzék. De egyben talán abban is segíti az érdeklődőt, hogy milyen témát hol talál meg.

Mégis, ha ki kellene emelnem azokat az eredményeket, amelyeket magam is annak tartok, akkor az alábbi összefoglalást adom.

Tudományos tevékenységem jelentősebb útszakaszainak az alábbiakat tartom:

- a szemlencse sugárbiológiai tanulmányozása, a ribonukleinsav készlet sajátos heterogenitása,
- a sejtmembránok sugárbiológiai tanulmányozása,
- a citogenetikában a limfocita mikronukleuszok gyakoriságának elemzése ionizáló sugárzás hatására és ennek több elméleti és gyakorlati jelentőségű alkalmazása,
- a kis dózisu ionizáló sugárzás sejtszintű hatásainak vizsgálata és az antioxidáns védekezés lehetőségeinek kimutatása,
- a termográfiás módszerek bevezetése és alkalmazása a helyi sugársérülések diagnosztikájába,
- az uránbányászok egészségi állapotának követése, az expozíció becslése citogenetikai módszerekkel,
- nemzetközi koordinált kutatási programok vezetése a radiológiai környezet biztonsága és a környezetvédelem érdekében.

Ionizáló sugárzás sejtszintű hatásában – a korszerű sugárbiológia szemlélete szerint – célpontokon érvényesülő (targeted) és ezeken kívüli (non-targeted, régebben abscopal) jelenségek történnek. A kromatin állományon belüli DNS kémiai változásai mutációkat, kromoszóma aberrációkat, sejthalált, a gének aktiválását és gátlását, a gén szerkezet instabilitását okozhatják. Mindezek kiterjedten kutatott területek. Magunk az ún. interfázisú kromoszóma elváltozás, a mikronukleusz képződés kvantitatív körülményeit vizsgáltuk. Kis dózisok (<200 mSv) hatására keletkező limfocita mikronukleuszok gyakorisága, a lineáris dózis-hatás összefüggés meredeksége annyira eltér a nagyobb dózisokétól, hogy nem volt egyértelmű összefüggés a dózis és a hatás között. Kimutatható, hogy ebben szerepet játszik a vérsérülés és a sejtek antioxidáns kapacitása. Utóbbinak fokozásával akár baleseti túlexpozíció (mintegy 250 mGy) hatását is ki lehet védeni.

A magi struktúrákon kívül elsőként mutattunk rá a mindaddig viszonylag sugárrezisztensnek tartott sejtmembrán érzékeny, sugárzás kiváltotta reakcióira. Kidolgoztunk

egy módszert és így tríciummal jelzett lektin, a mitózist indukáló concanavalin A membránkötődésének változásaival kimutattuk, hogy a membrán már kis dózisoknál, mintegy 0,25 Gy-nél is reagál, az elváltozások 10–30 percen belül kijavítódnak. A membrán szerkezet ilyen perturbálódását mikromorfológiai módszerrel is észleltük. Felvetettük, hogy a membránhoz kötött jelenségek esetleg a sugárhatás biológiai indikátorául is alkalmazhatók, a megváltozott membrán domainek a kémiai és biológiai (pl. vírus) receptor működést befolyásolhatják, az átmeneti permeabilitás változások a regulációban résztvevő anyagok (citokinek, stresszfehérjék, tumor nekrozis faktor, stb) ki- és beáramlását segíthetik elő. Egyes növényi lektinek – fagyöngy – membránhoz kötődése az érintett sejt pusztulását (apoptózis) segíti elő, s ebben a folyamatban a súlyos kromoszóma aberrációt hordozó sejtek felismerése és kiiktatása a szervezetből a sugárzás későbbi kockázatát csökkenti.

A sejt membrán rendszere tehát a kromatinállományhoz hasonlóan érzékeny célpont, szerkezeti változása pedig hozzájárul a besugárzott sejt szomszédságában lévő sejtek károsításához is a besugárzott sejtől kiszabaduló anyagok révén („bystander” hatás).

Kitekintés

BIOLÓGIA – SUGÁRBIOLÓGIA

Molekuláris biológia, sejtbiológia

Izombiokémia

Bárány, M., Spiró, J., Köteles, Gy., Nagy, E. (1956)

Untersuchung der Aktin-Aktinbindung I. die Rolle der SH- und NH₂-Gruppen

Acta Physiol. Acad. Sci. Hung. 10, 145-158.

Bárány, M., Spiró, J., Köteles, Gy., Nagy, E. (1956)

Untersuchung der Aktin-Aktinbindung II. die Schutzwirkung von ATP gegenüber depolymerisierenden Mitteln

Acta Physiol. Acad. Sci. Hung. 10, 159-170.

Bárány, M., Köteles, Gy., Nagy, E., Spiró, J. (1956)

Módosított aktin tisztítási eljárás. Összefüggés az aktin kicsapódás és Mg⁺⁺ kötése között

Kísér. Orvostud. 1956/8, 491-497.

Bárány, M., Bárány, K., Guba, F., Köteles, Gy., Nagy, E. (1957)

Über den Zustand des Aktins im Muskel

Acta Physiol. Acad. Sci. Hung. 10, 145-164.

Vírusfertőzés

Barb, K., Köteles, G. J., Antoni, F., Takátsy, Gy. (1964)

Studies on the nucleic acid metabolism of chorioallantoic membrane cells after influenza virus infection

Acta Microbiol. Acad. Sci. Hung. 11, 185-192.

Hay, J., Köteles, G. J., Keir, H. M., Subak-Sharpe, J. (1965)

Rapidly labelled ribonucleic acid in BHK21 cells before and after infection with Herpes simplex virus

Biochem. J. 94, 5.

Hay, J., Köteles, G. J., Keir, H. M., Subak-Sharpe, H. (1966)

Herpes virus specified ribonucleic acid

Nature 210, 387-390.

Köteles, Gy. Antoni, F. (1967)

Adatok a vírus és a gazdasejt kapcsolatának, valamint sugárérzékenységeinek kérdéséhez

In: „Az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet 10 éve”. Szerk. Várterész, V.

Medicina Könyvkiadó, Budapest, 164-166.

Sejtbiológiai szabályozás, gyógyszerek, antibiotikumok, ellenanyagok, endotoxinok

Hidvégi, E. J., Árky, I., Antoni, F., Köteles, G. J., Ballweg, H. (1964)
Effects of kinetin analogues on the nucleic acid metabolism of ascites tumor cell
Acta Union Int. Contre le Cancer 20, 1037-1040.

Köteles, Gy., Lónai, P., Hidvégi, E. (1965)
Isolation of nucleolus from mammalian cells
Acta Physiol. Acad. Sci. Hung. 29, 354.

Antoni, F., Köteles, G. J., Hempel, K., Maurer, W. (1965)
Über die Eignung verschiedener Fixationen und Perchlorsäure-haltiger Lösungen für autoradiographische Untersuchungen des RNS-, DNS- und Proteinstoffwechsels
Histochemie 5, 210-220.

Hidvégi, E., J., Köteles, G. J. (1965)
Studies on the interaction of nucleic acids in ascites tumour cells in vivo
Neoplasma 12, 227-238.

Ilkov, A., Köteles, G. J., Hidvégi, E. (1967)
Studies on the RNA metabolism of isolated nuclei
In „Probleme der Stoffwechselregulation Biochemie von Mitochondrien und subzellulären Partikeln”. Hrsg. Lohmann, K. (Verhandlungen d. Gesellschaft f. experimentellen Medizin. Deutschen Demokratischen Republik. Bd. 11.) Verlag Th. Steinkopf, Dresden, 369-375.

Piffkó, P., Köteles, G. J., Antoni, F. (1970)
Biochemical properties of human tonsillar lymphocytes
Pract. oto-rhino-laryng. 32, 350-355.

Mezey, P., Köteles, G. J., Takáts, A., Jobbágyi, P. (1970)
Harmful side effects induced by a piperazine derivative in experimental animals. I. Ophthalmological observations
Acta Med. Acad. Sci. Hung. 27, 79-85.

Merétey, K., Köteles, G. J., Elekes, E. (1972)
Natural antibody production in human tonsils
Experientia 28, 457-458.

Piffkó, P., Köteles, G. J., Antoni, F. (1972)
The effect of some antibiotics on protein synthesis in human tonsillar cells, in vitro
Pract. oto-rhino-laryng. 34, 10-16.

Kubasova, T., Varga, L., Köteles, G. J. (1974)
Glucosamine incorporation during the mitotic cycle of primary chicken fibroblast cells
Acta Biochim. Biophys. Acad. Sci. Hung. 9, 53-61.

Hidvégi, E. J., Sebestyén, J., Szabó, L. D., Köteles, G. J., Institoris, L. (1976)
The effect of dibromo-dulcitol, diepoxy-dulcitol and various new cytostatic hexitol derivatives on the metabolic activities of nucleic acids and proteins II.
Biochem. Pharmacol. 25, 1705-1710.

Kubasova, T., Bertók, L., Köteles, G. J. (1993)
Modifying effects of the parent and radiodetoxified endotoxins on cell-mediated cytotoxicity and cytokine release
Acta Microbiol. Hung. 40, 249-254.

Kubasova, T., Pfüller, U., Köteles, G. J., Bojtor, I. (1999)
Modulation of metastatic activity of Lewis lung tumour in mice by mistletoe lectin I administered per os
In „Effects of antinutrients on the nutritional value of legume diets”, Eds. Bardócz, S., Hajós, Gy., Pusztai, A.
European Commission Directorate-General Science, Research and Development, COST 98, 6, 110-114.

Kubasova, T., Petcu, I., Pfüller, U., Köteles, G. J. (1999)
Effects of mistletoe lectin I and ionizing radiation on the glucose and thymidine uptake in tumour cells in vitro
Phytother. Res. 13, 655-659.

Molekuláris sugárbiológia, látható fény, ultraibolyasugárzás, lézersugárzás

Köteles, Gy. (1967)
Molekuláris sugárbiológia
Atomtechn. Táj. 10, 241-248.

Köteles, Gy., Várterész, V. (1972)
Sugárbiológia: Genf 1971
Izotóptechnika 15, 56-66.

Kubasova, T., Fenyő, M., Somosy, Z., Gázsó, L., Köteles, G. J. (1988)
Investigations on biological effect of polarized light
Photochem. Photobiol. 48, 505-509.

Vincze, I., Gueth, L., Köteles, G. J. (1991)
Effect of genotoxic environment or treatment on DNA repair of UV light induced damage of lymphocytes
Light and Biol. Med. 2, 507-515.

Gyulladásos folyamat

Köteles, Gy., Várterész, V., Antoni, F., Hidvégi, E. J. (1961)
A nukleinsav anyagcsere tanulmányozása emlős sejtekben
Kísér. Orvostud. 13, 517.

Köteles, G. J., Antoni, F., Szabó, L. D. (1962)
Nucleic acid metabolism of inflammatory cells. I. Nucleic acid content of inflammatory cells
Acta Physiol. Acad. Sci. Hung. 22, 1-10.

Köteles, G. J., Antoni, F., Hidvégi, E. J. (1962)
Nucleic Acid Content of Inflammatory Cells
Nature, 195, 704.

Várterész, V., Köteles, G. J., Antoni, F., Szabó, L. D. (1963)
Studies on the radiosensitivity of mononuclear inflammatory cells, in vitro
Int. J. Radiat. Biol. 6, 541-547.

Köteles, Gy., Antoni, F., Szabó, L. (1967)
Vizsgálatok a gyulladásos sejtreakció és a gyulladásos sejtek sugárérzékenységének tanulmányozására
In „Az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet 10 éve”, Szerk. Várterész, V.
Medicina Könyvkiadó, Budapest, 134-145.

A szemlencse biokémiája és sugárbiológiája

Köteles, G. J., Antoni, F., Radnót, M. (1963)
The Nucleic Acid Content of the Lens and some Properties of its Soluble RNA
Acta Med. Acad. Sci. Hung. 19, 271-283.

Antoni, F., Köteles, G. J., Radnót, M. (1963)
Studies on the nucleic acid content and the heterogeneity of ribonucleic acid in the rabbit lens
Exp. Eye Res. 2, 65-70.

Köteles, G. J., Antoni, F., Takáts, A. (1968)
Further studies on the heterogeneity of lens ribonucleic acid
Exp. Eye Res. 7, 205-215.

Köteles, Gy., Antoni, F. (1968)
A lencserostok képződésének biokémiája
Szemészeti Előadások, BOTE, szerk. Radnót, M., Budapest, 1-22.

Varga, M., Jobbágyi, P., Köteles, Gy., Mezey, P., Döklen, A. (1969)
Photodermatitis és katarakta
Orv. Hetilap 110, 1537-1540.

Radnót, M., Köteles, G. J., Antoni, F. (1969)
Effects of Irradiation on the Eye Lens
Atomic. Energy Rev. 7, 129-165.

Köteles, G. J., Döklen, A., Mezey, P., Takáts, A. (1970)
Harmful side effects induced by a piperazine derivative in experimental animals. II.
Biochemical examination of the lens; effect on lymphocytes
Acta Med. Acad. Sci. Hung. 27, 87-94.

Köteles, G. J., Antoni, F., Solymossy, M. (1971)
On the existence of a strongly acid soluble protein fraction in the eye lens
Acta Biochim. Biophys. Acad. Sci. Hung. 6, 339-346.

Köteles, G. J., Solymossy, M., Takáts, A., Antoni, F. (1971)
Further studies on the acid-soluble proteins of the eye lens
Acta Biochim. Biophys. Acad. Sci. Hung. 6, 347-352.

Köteles, G. J. (1971)
A szemlencse biokémiai és sugárbiológiai vizsgálata
Kandidátusi értekezés, MTA, Budapest

Inkorporált radioizotópok hatásai

Köteles, G. J., Antoni, F., Szabó, L. D., Várterész, V. (1968)
The biological effect of incorporated ^{32}P in chick embryo. I. The effect on the embryonic development
Studia biophys. 7, 89-96.

Szabó, L. D., Antoni, F., Köteles, G. J., Holland, J., Hidvégi, E. J. (1968)
The biological effect of incorporated ^{32}P on chick embryo. II. The effect on the structure and function of nucleic acids
Studia biophys. 7, 97-103.

Szabó, L. D., Antoni, F., Köteles, G. J., Holland, J., Hidvégi, E. J., Várterész, V. (1968)
Effect of phosphorus-32 incorporated into chick embryo
In „Biological Effects of Transmutation and Decay of Incorporated Radioisotopes”
Int. Atomic Energy Agency, Vienna, 119-131.

Köteles, G. J., Antoni, F., Szabó, L. D. (1969)
An approach to dosimetry in embryonated chicken egg during irradiation with internally applied radioisotopes
Atomkernenergie 14, 363-365.

Köteles, G. J., Antoni, F., Szabó, L. D. (1969)
Sensitivity of chick embryo to radioactive phosphorus- ^{32}P
Int. J. Radiat. Biol. 15, 245-258.

Varga, L., Várterész, V., Köteles, G. J., Máté, L. (1971)
Intracellular localization of H-3-uridine and incorporation into the various RNA fractions in chicken fibroblast cells irradiated with Co-60-gamma-rays
Studia Biophys. 29, 29-36.

Somosy, Z., Kubasova, T., Kovács, J., Köteles, G. J. (1991)
Effects of low energy beta-irradiation from tritiated water on the morphology of 3T3 fibroblasts
Scanning Microsc. 5, 127-134.

Petcu, I., Savu, D., Moiso, N., Köteles, G. J. (1997)
In vitro and in vivo effects of low dose HTO contamination modulated by dose rate
In „Low Doses of Ionizing Radiation: biological effects and regulatory control”, IAEA, IAEA-TECDOC-976, Vienna, 313-315. pp.

Petcu, I., Bognár, G., Köteles, G. J. (1997)
Dose rate effects in adaptive response induced by tritiated water in human blood lymphocytes
J. Chim. Phys. 94, 350-355.

A sejtmembránok sugárbiológiája

Kubasova, T., Varga, L., Köteles, G. J. (1975)
Effect of X-irradiation on 3-H-glucosamine uptake by human embryo fibroblasts
Int. J. Radiat. Biol. 27, 325-335.

Kubasova, T., Varga, L., Köteles, G. J. (1975)
Macromolecular synthesis and radiosensitivity of the Golgi complex
Studia biophys. 53, 157-160.

Kubasova, T., Varga, L., Köteles, G. J. (1976)
Studies on the radiosensitivity of the function of the Golgi complex
Int. J. Radiat. Biol. 29, 533-540.

Köteles, G. J., Kubasova, T., Varga, L. (1976)
3-H-concanavalin A binding of X-irradiated human fibroblasts
Nature 259, 507-508.

Köteles, Gy., Kubászova, T. (1977)
Ionizáló sugárzás hatása sejtek membránrendszerére
Izotóptechnika 20, 230-243

Varga, L., Kubasova, T., Köteles, G. J. (1977)
Sinkhronizacija opukholevykh kletok in vivo frakcionirovannum rentgenovskim oblucheniem
Vest. Med. Inst. im Purkinje, Hradec Kalove, 18, 52-53.

Kubászova, T., Köteles, Gy. (1977)
Adatok a Golgi-komplex és a plazmamembrán anyagcseréje összefüggésének sugárbiológiájához
Izotóptechnika 20, 450-456.

Kubasova, T., Varga, L., Köteles, G. J. (1977)

Vlijanie rentgenovskogo obluchenija na vkluczenie mechenogo tritiem glukozamina v fibroblasti chelovecheskogo embriona

Vest. Med. Inst. im Purkinje, Hradec Kralove 18, 172-174.

Kubasova, T., Csáky, L., Köteles, G. J., Varga, L., Sztanyik, B. L. (1977)

Early detection of radiation-induced cell membrane alterations by lectin binding

In „Proc. of the IV. International IRPA Congress, Paris, 1977” Vol. 4, 1203-1205.

A sejtmembrán

Kubászova, T., Köteles, Gy. J. (1978)

A Golgi-komplex sejtbilógiai szerepe, A Biológia Aktuális Problémái, szerk. Csaba, Gy. Medicina 14, 9-45.

Köteles, G. J. (1979)

New aspects of cell membrane radiobiology and their impact on radiation protection

Atomic Energy Rev. 17, 3-30.

Varga, L. P., Kubasova, T., Kövecses, M., Köteles, G. J. (1980)

Detection of cell surface alterations induced by ionizing radiations

Acta Biochim. Biophys. Acad. Sci. Hung. 15, 142.

Kubasova, T., Varga, L. P., Köteles, G. J. (1980)

Alterations in lectin-binding capacity of mammalian cells upon ionizing radiation

Radiat. Environ. Biophys. 17, 271-274.

Varga, L. P., Kubászova, T., Kövecses, M., Köteles, Gy. (1981)

Ionizáló sugárzás okozta sejtmembrán-felületi változások kimutatása

Magy. Biofiz. Társ. Értesítője 7, 59-61.

Kubasova, T., Varga, L. P., Köteles, G. J. (1981)
Surface alterations of mammalian cells upon ionizing radiation as detected by a lectin-binding technique I. Binding of concanavalin A by blood cells of X-irradiated mice
Int. J. Radiat. Biol. 40, 175-186.

Kubasova, T., Köteles, G. J., Varga, L. P. (1981)
Surface alterations of mammalian cells upon ionizing radiation as detected by a lectin-binding technique II. Binding concanavalin A by human blood cells X-irradiated in vitro
Int. J. Radiat. Biol. 40, 187-194.

Köteles, G. J., Bianco, A. (1982)
The need for and the importance of biological indicators of radiation effects with special reference to injuries in radiation accidents.
In „Cell Membrane Probes as Biological Indicators in Radiation Accidents”
Int. Atomic Energy Agency, Vienna, (IAEA-TECDOC-273) pp. 7-22.

Köteles, G. J. (1982)
Radiation effects on cell membranes
Radiat. Environ. Biophys. 21, 1-18.
Nukleonika 27, 447-470.

Kubászova, T., Köteles, Gy. (1982)
Funkcionális változások a plazmamembránban ionizáló sugárzás hatására
MTA Biol. Oszt. Közl. 25, 59-67.

Kubasova, T., Köteles, G. J., Varga, P. L. (1982)
Radiation-induced changes of plasma membranes of human blood cells
In „Cell Membrane Probes as Biological Indicators in Radiation Accidents”
Int. Atomic Energy Agency, Vienna, (IAEA-TECDOC-273) pp. 113-123.

Kubasova, T., Somosy, Z., Bertók, L., Köteles, G. J. (1982)
Effect of endotoxin and radio-detoxified endotoxin on cell membranes in vitro
Acta Microbiol. Acad. Sci. Hung. 29, 235-243.

Köteles, Gy., Kubászova, T. (1982)
Új fejezetek a sejtmembránok sugárbiológiájában
MTA Biol. Oszt. Közl. 25, 41-58.

Somosy, Z., Kubasova, T., Köteles, G. J. (1983)
Scanning electronmicroscopic appearance of X-irradiated human fibroblasts
J. Radiat. Res. 24, 109-117.

Köteles, G. J., Kubasova, T., Somosy, Z., Horváth, L. (1983)
Derangement of cellular plasma membranes due to non-lethal radiation doses
In „Biological Effects of Low-Level Radiation”
Int. Atomic Energy Agency, Vienna, 115-128.

Somosy, Z., Kubasova, T., Köteles, G. J. (1984)
Cell membrane polarity in primary human fibroblasts
Cell Biol. Intern. Report 8, 407-413.

Kubasova, T., Antal, S., Somosy, Z., Köteles, G. J. (1984)
Effects of mixed neutron-gamma irradiation in vivo on the cell surfaces of murine blood cells
Radiat. Environ. Biophys. 23, 269-277.

A fibroblaszt

Somosy, Z., Kubasova, T., Köteles, G. J., Kovács, J. (1984)
Electronmicroscopic studies on radiation-induced alterations of negative surface charges of human fibroblasts
In „Electron Microscopy 1984”, Vol. 3. Life Sciences II. Proc. of the 8th European Congress on Electron Microscopy, Budapest, Ed. Csanády, Á., Röhlich, O., Szabó, D., 1867-1968.

Kubászova, T., Köteles, Gy., Sinkovics, I., Simbirtzeva, I., Mus, L. P., Zherbin, V. F., Hanson, K. P. (1985)

A membránjelenségekre alapozott biológiai indikátor jelzési tartományának vizsgálata sugárterápiában részesített betegeken

OKKFT A/11. Programkönyvtár 248, 26-34.

Somosy, Z., Antal, S., Kubasova, T., Köteles, G. J. (1985)
Cytomorphological changes of murine lymphocytes under the effects of fission neutrons
Acta Morphol. Hung. 33, 3-11.

Somosy, Z., Pikli, A., Kubasova, T., Köteles, G. J., Bodó, M. (1985)
Alteration of nuclear diameter of murine lymphocytes upon the effect of X-irradiation in vivo
Radiobiol. Radiother. 26, 305-310.

- Somosy, Z., Kubasova, T., Ecsedi, G., Köteles, G. J. (1986)
Radiation-induced changes of negative charge on the cell surface of primary human fibroblasts
Int. J. Radiat. Biol. 49, 969-978.
- Kubászova, T., Bank, J., Köteles, Gy., Kanyár, B., Krommer, I. (1986)
H-LAI (humorális-leukocita adherencia inhibíció) teszt alkalmazása a tüdőtumor kimutatására
In „Bányaegészségügyi és Bányászati Munkaélettani Konferencia Pécs”
Pécsi Akad. Biz. pp. 430-438.
- Kubasova, T., Köteles, G. J., Simbirtzeva, L. P., Mus, V. F., Zherbin, E. A., Hanson, K. P., Sinkovics, I., Karika, Zs. (1986)
Use of lectin-binding technique as a tool to assess the radiation dose. Measurements on blood cells of radiation therapy patients
Radiobiol. Radiother. 27, 783-791.
- Kubasova, T., Köteles, G. J., Somosy, Z., Sinkovics, J. (1986)
Use of cell membranes as possible biological indicators of radiation injury
In „Biological Indicators for Radiation Dose Assessment”, szerk. Kaul, A. et al. (bga-Schriften, 2/1986)
MMV Medizin Verlag, München, 199-203.
- Zherbin, E. A., Chukhlovin, A. B., Köteles, G. J., Kubasova, T., Vashchenko, V. I., Hanson, K. P. (1986)
Effects of in vitro of cadmium ions on some membrane and nuclear parameters of normal and irradiated thymic lymphoid cells
Arch. Toxikol. 59, 21-25.
- Köteles, G. J. (1986)
The plasma membrane as radiosensitive target
Acta Biochim. Biophys. Hung. 21, 81-97.
- Köteles, G. J. (1986)
Cell membranes in radiation injury
Isotopenpraxis 22, 361-368.
- Kubászova, T., Horváth, M., Krommer, I., Bank, J., Köteles, Gy. (1987)
Humoralis leukocita letapadás gátlási (H-LAI) teszt és a tüdőtumor korai kimutatása
Bányamunka 2, 469-473.
- Köteles, G. J., Somosy, Z., Kubasova, T. (1987)
Radiation-induced changes on cell surface charges
Radiat. Phys. Chem. 30, 389-399.
- Somosy, Z., Kubasova, T., Köteles, G. J. (1987)
The effects of low doses of ionizing radiation upon the micromorphology and functional state of cell surface
Scanning Microscopy 1, 1267-1278.

- Köteles, Gy. (1987)
 Ionizáló sugárzások hatása eukarióta sejtek membránjaira
 MTA Doktori értekezés, Budapest
 Radiológiai közlemények, 27/3-4, ORSI, Budapest
- Kubasova, T., Köteles, G. J., Somosy, Z. (1988)
 Concanavalin A-binding changes after irradiation in vivo and in vitro
 In „Lectins – Biology, Biochemistry, Clinical Biochemistry”
 Vol. 6. SIGMA Chemical Co. St. Louis, Miss. pp. 523-528.
- Somosy, Z., Takáts, A., Kubasova, T., Sudár, F., Köteles, G. J. (1988)
 Effect of X-irradiation on adenylate cyclase activity and cyclic AMP content of primary human fibroblasts
 Scanning Microsc. 2, 2165-2172.
- Somosy, Z., Kubasova, T., Köteles, G. J. (1989)
 Polarized membrane domains of fibroblasts
 Scanning Microsc. 3, 579-590.
- Kubasova, T., Horváth, M., Szarvas, I., Beke, Cs., Köteles, G. J. (1989)
 Modified humoral leukocyte adherence inhibition test for detection of lung cancer
 Oncology 46, 386-390.
- Somosy, Z., Csuka, O., Kubasova, T., Kovács, J., Köteles, G. J. (1989)
 Surface heterogeneity of tumor cells and changes upon ionizing radiation
 Scanning Microsc. 3, 885-906.
- Somosy, Z., Kubasova, T., Csuka, O., Köteles, G. J. (1990)
 Electron microscopic studies on radiation-induced changes of cell surface negative charges
 Acta Physiol. Hung. 76, 143-149.
- Köteles, Gy. (1990)
 Ionizáló sugárzások hatása állati sejtek membránjaira
 In „A Biomembránok Szerkezete és Működése III.”, szerk. Somogyi, J.
 Akad. Kiadó, Budapest, 297-326.
- Kubasova, T., Bank, J., Köteles, G. J., Horváth, M. (1990)
 Humoral leukocyte adherence inhibition (H-LAI) test in screening of high risk group for lung cancer
 Neoplasma 37, 173-178.
- Kubasova, T., Szamel, M., Somogyi, J., Köteles, G. J. (1990)
 Changes in arachidonic acid content of X-irradiated human lymphocytes and plasma membrane fractions
 Acta Physiol. Hung. 76, 159-164.

- Kubasova, T., Pázmány, T., Horváth, M., Pál, K., Köteles, G. J. (1991)
Humoral leukocyte adherence inhibition (H-LAI) follow-up trials on malignant process in mice
Neoplasma 38, 63-68.
- Kubasova, T., Bognár, G., Somosy, Z., Köteles, G. J. (1991)
Applicability of radiation-induced cell membrane phenomena for dose assessment, In: *New Horizons in Biological Dosimetry*, eds. Gledhill, B. L., Mauro, F., Wiley-Liss Publ.
Progr. Clin. Biol. Res. 372, 603.
- Kubasova, T., Ivanov, E. V., Duburs, G. J., Köteles, G. J. (1991)
Studies on the biological effects of diethone, in vitro. *Proceedings of the Russian-Hungarian Seminar on Radiation Protection*, 11-13. March 1991, Budapest
Research Institute of Radiation Hygiene, Saint Petersburg, Ed. by Yu. O. Konstantinov. 72-77.
- Somosy, Z., Thuróczy, G., Kubasova, T., Kovács, J., Szabó, L. D. (1991)
Effects of modulated and continuous microwave irradiation on the morphology and cell surface negative charge of 3T3 fibroblasts
Scanning Microscopy 5/4, 1145-1155.
- Somosy, Z., Kovács, J., Siklós, L., Köteles, G. J. (1993)
Morphological and histochemical changes in intercellular functional complexes in epithelial cells of mouse small intestine upon X-irradiation: Changes of ruthenium red permeability and calcium content
Scanning Microscopy 7, 961-971.
- Kubasova, T., Chukhlovina, A., B., Somosy, Z., Ivanov, S. D., Köteles, G. J., Zherbin, E. A., Hanson, K. P. (1993)
Detection of early membrane and nuclear alterations of thymocytes upon in vitro ionizing irradiation
Acta Physiol. Hung. 81, 277-288.
- Takáts, A., Vu Hoa Binh, Offenmüller, K., Bodó, K., Bertók, L., Köteles, G. J. (1993)
Adenylate cyclase – the more membrane associated, the less radiosensitive
J. Radiat. Res. 34, 141-147.
- Somosy, Z., Thuróczy, G., Köteles, G. J., Kovács, J. (1994)
Effects of modulated microwave and X-ray irradiation on the epithelial cells
Scanning Microscopy 8, 613-620.
- Somosy, Z., Thuróczy, G., Köteles, G. J., Kittel, A., Kovács, J. (1994)
Effects of microwave irradiation on calcium homeostasis in small intestinal epithelium cells
Int. Com. Electronmicroscopy 13, 185-186.
- Somosy, Z., Sass, M., Bognár, G., Kovács, J., Köteles, G. J. (1995)
X-irradiation-induced disorganization of cytoskeletal filaments and cell contacts in HT29 cells
Scanning Microscopy 9, 763-772.

- Somosy, Z., Bognár, G., Sass, M., Kovács, J., Simon, D., Köteles, G. J. (1998)
The effects of x-irradiation on Golgi architecture and distribution of marker proteins P58 and β -COP in cultures cells
Scanning Microscopy 12, 1079-1091.
- Somosy, Z., Takáts, A., Bognár, G., Kovács, A. L., Telbisz, Á., Rácz, A., Kovács, J., Köteles, G. J. (1998)
X-irradiation-induced changes of the prelysosomal and lysosomal compartments and proteolysis in HT29 cells
Scanning Microscopy 10, 1079-1091.
- Dvoretzky, A. I., Baraboi, V. A., Köteles, G. J., Kubasova, T., Ananeva, T. B. (1998)
Kletochnie membrani pri radiacionnom vozdeistvii
University Press, Dnepropetrovsk, 87 oldal
- Köteles, G. J., Somosy, Z. (2001)
Radiation responses in plasma membrane
Review of the present state and future trends
Cell. Molec. Biol. 47, 473-484.
- Somosy, Z., Bognár, G., Thuróczy, G., Köteles, G. J. (2002)
Alteration of occludin and cadherins by ionizing radiation and magnetic field in MDCK cells
ICEM-15 DURBAN, 277-278.
- Somosy, Z., Bognár, G., Thuróczy, G., Köteles, G. J. (2002)
Biological responses of tight junction to ionizing radiation and electromagnetic field exposition
Cell. Molec. Biol. 48, 571-575.
- Somosy, Z., Bognár, G., Horváth, G., Köteles, G. J. (2003)
Role of nitric oxide, Camp and Cgmp in the radiation induced changes of tight junctions in madin-darby canine kidney cells
Cell. Molec. Biol. 49, 59-63.
- Somosy, Z., Horváth, G., Bognár, G., Köteles, G. J. (2003)
Structural and functional changes of cell functions on effect of ionizing radiation
Acta. Biol. Szegediensis 47, 19-25.
- Somosy, Z., Horváth, G., Köteles, G. J. (2004)
Radiation effects on adherens contacts in cultured madin-darby canine kidney cells
Ind. J. Radiat. Res. 1, 90-98.
- Somosy, Z., Horváth, K., Horváth, G., Köteles, G. J. (2004)
Radiation effects on adherens contacts in cultured Madin-Darby canine kidney (MDCK) cells
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 10, 183-184.

Citogenetikai kutatások

Köteles, Gy., Gundy, S., Almássy, Zs. (1981)

Emberi kromoszóma sérülések vizsgálatának jelentősége sugaras baleseteknél

Kutatási jelentés és módszertani levél, OKKFT-A/11/8.3

Köteles, G. J., Almássy, Zs., Kubasova, T. (1984)

Availability and problems of biological indicators for radiation injury

In „Recent Developments and New Trends in Radiation Protection”, Proc. of the XI. Regional Congress of IRPA,

Austrian-Hungarian-Yugoslavian Radiation Protection Meeting, Vienna, Vol. 1, 245-249.

Almássy, Zs., Krepinsky, A. B., Bianco, A., Köteles, G. J. (1987)

The present state and perspectives of micronucleus assay in radiation protection. A review

Int. J. Appl. Radiat. Isot. Part A. 38. 241-249.

Kormos, Cs., Köteles, Gy. (1987)

Limfocita mikronukleusz vizsgálat sugaras túlexpozíció kimutatására

Bányamunka 2, 463-468.

Kerekes, J., Novák, J., Köteles, Gy. (1987)

Mikronukleusz gyakoriság égési sérültek limfocitáiban

Honvédervos 39, 17-22.

Lloyd, D. C., Edwards, A. A., Prosser, J. S., Barjaktarovic, N., Brown, J. K., Horvat, D., Usmail, S. R., Köteles, G. J., Almássy, Zs., Krepinsky, A., Kucerova, M., Littlefield, L. G., Mukherjee, U., Natarajan, A. T., Sasaki, M. S. (1987)

A collaborative exercise on cytogenetic dosimetry for simulated whole and partial body accidental irradiation.

Mutat. Res. 179, 197-208.

Kormos, Cs., Köteles, G. J. (1988)

Micronuclei in irradiated human lymphocytes

Mutation Res. 199, 31-35.

Kerekes, J., Novák, J., Köteles, Gy. (1988)

Micronucleus frequency in peripheral lymphocytes for the differential diagnosis of radiation injuries combined with thermal burns

J. Burn Care and Rehabilitation 9, 275-278.

Almássy, Zs., Kanyár, B., Köteles, G. J. (1988)

Dose assessment through micronuclei in irradiated human lymphocytes

In „IV. European Congress – XIII. Regional Congress of IRPA Twenty Years Experience in Radiation Protection” Salzburg, 1986.

ÖVS Austrian Assn. for Radiat. Prot. Salzburg. 686-690.

Köteles, Gy. (1989)

A mikronukleusz képződése mechanizmusának kutatása és a módszer alkalmazhatóságának vizsgálata akut sugárbetegségben
OKKFT G/11. PK-9.21. Budapest

Szaniszló, F., Novák, J., Köteles, G. J. (1989)

Kísérleti adatok heveny vérvesztéssel kombinált ionizáló sugárzás hatásának diagnosztizálásához
Honvédorvos 41, 111-114.

Kormos, Cs., Köteles, G. J. (1989)

Various chromosome aberrations in lymphocytes for dose assessments in radiation accidents
In „Radiation Protection Selected Topics” Ed. Ninkovic, M. M., Pavlovic, R. S., Raicevic, J. J.,
Boris Kidric Inst. Nuclear Sci. Beograd, 682-686.

Kormos, Cs., Köteles, G. J. (1990)

Comparison of cytogenetic tests for monitoring overexposures from ionizing radiation
Acta Biol. Hung. 41, 115-120.

Köteles, Gy. (1990)

A mikronukleusz képződés mechanizmusának kutatása és a módszer alkalmazhatóságának vizsgálata akut sugárbetegségekben
OKKFT Program Könyvtár-9.41.

Köteles, Gy., Kormos, Cs. (1990)

Micronuclei in cultured lymphocytes for radiation dose assessment
Progr. Clin. Biol. Res. 372, 602.

Köteles, G. J., Kormos, Cs. (1991)

Micronuclei in cultured lymphocytes for radiation dose assessment
Progr. Clin. Biol. Res. 372, 602. In: New Horizons in Biological Dosimetry, eds. Gledhill, B.L., Mauro, F., Wiley-Liss Publ.

Bérces, J., Ótos, M., Szirmai, S., Köteles, Gy. (1992)

Genotoxikus hatások kimutatása mikronukleusz módszerrel
Paksi Atomerőmű Közleményei 1992/1. 57-65.

Szirmai, S., Bérces, J., Köteles, Gy. (1992)

Mikronukleusz gyakoriság meghatározása számítógépes képfeldolgozással
Paksi Atomerőmű Közleményi 1992/1. 66-72.

Köteles, G. J. (1992)

Comparative data in the radiation-induced yields of cytogenetic alterations
In „Proceedings of the Russian-Hungarian Seminar on Radiation Protection. Ed. Yu. O. Konstantinov, 51-55.

- Konrády, A., Köteles, Gy., Nagy, M., Gál, P. (1992)
Citogenetikai változások pajzsmirigybetegségek ^{131}I -kezelését követően
Izotóptechnika, Diagnosztika 35, 127-132.
- Köteles, G. J. (1993)
Use of human lymphocytic micronuclei in detection of clastogenic effects
In „Radiobiological Techniques in the comparative estimation of carcinogenic induction by chemical pollutants and low dose radiation”
IAEA/UNEP SR-184/155, International Atomic Energy Agency, Vienna
- Köteles, G. J., Bojtor, I., Szirmai, S., Bérces, J., Ótos, M. (1993)
Micronucleus frequency in cultured lymphocytes of an urban population
Mutat. Res. 319, 267-271.
- Bérces, J., Ótos, M., Szirmai, S., Crane-Uruena, C., Köteles, G. J. (1993)
Using the micronucleus assay to detect genotoxic effects of metal ions
Environm. Health Persp. Suppl. 101, 11-13.
- Köteles, G. J., Bojtor, I., Szirmai, S., Ótos, M. (1993)
Human lymphocyte micronucleus assay in dose assessments
In „Radiation Protection in Neighboring Countries in Central Europe” IRPA-ÖVS
Publication
Obergurgl 1, 91-94.
- Szirmai, S., Bérces, J., Köteles, G. J. (1993)
Computerized image analysis for determining micronucleus frequency
Env. Health Persp. Suppl. Vol. 101, 57-60.
- Ringelhann, Á., Gács, P., Bognár, G., Svastits, A., Köteles, Gy. (1994)
Környezeti minták genotoxikológiai hatásának megközelítése
Budapesti Közegészségügy 26, 345-349.
- Köteles, G. J. (1996)
The human lymphocyte micronucleus assay. A Review on its applicabilities in occupational and environmental medicine
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 2, 12-30.
- Köteles, G. J., Kubasova, T., Horváth, Gy., Pfüller, U. (1999)
Mistletoe lectins and radiation-induced micronuclei in human lymphocytes
EU-COST 98.6., 134-138. In: Effects of antinutrients on the nutritional value of legume diets.
Eds. Bardócz, S., Hajós, Gy., Pusztai, Á.
- Darroudi, F., Köteles, G. J., Lloyd, D., Turai, I. (2001)
Cytogenetic Analysis for Radiation Dose Assessment
International Atomic Energy Agency, Vienna, Technical Reports Series, Nr. 405, 127 oldal
- Köteles, G. J., Bojtor, I., Bognár, G., Ótos, M. (2001)
Antioxidant status and cytogenetic injury
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 7, 217-227.

- Obreja, D., Savu, I. D., Köteles, G. J. (2001)
The premature chromosome condensation (PCC) assay, useful and rapid biodosimetry method
XXXVIth Annual Conference of Institute of Public Health, Bucharest, 179-182.
- Mészáros, G., Obreja, D., Bognár, G., Köteles, G. J. (2003)
Premature chromosome condensation (PCC) assay in biological dosimetry
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 9, 39-44.
- Bognár, G., Mészáros, G., Szalma, K., Brunner, P., Lelkes, K., Köteles, G. J. (2004)
Childhood cytogenetic reference values
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 10, 304-309.
- Bognár, G., Mészáros, G., Szalma, K., Brunner, P., Lelkes, K., Köteles, Gy. (2005)
Citogenetikai alapértékek gyermek korosztályban
Egészségtud. 49, 40-45.
- Obreja, D. C., Mészáros, G., Tulbure, R., Bognár, G., Gurzau, E. S., Köteles, G. J. (2005)
Lymphocyte micronucleus frequencies in children living in lead-polluted environment
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 11, 21-26.
- Köteles, G. J., Bognár, G., Szalma, K. (2006)
Környezeti szennyező hatások biológiai indikátorairól
Magyar Epidemiológia 3, 253-257.

Sugárbiológiai szabályozás, antioxidánsok, citokinek, lektinek

- Köteles, G. J. (1988)
Spatiotemporal relationships of ionizing radiation-induced free radicals and their biological effect
In „Oxygen Free Radicals and the Tissue Injury” Ed. Matkovics, B., Boda, D., Kalász, H., Akad. Kiadó, Budapest, 163-174.
- Kormos, Cs., Köteles, G. J. (1990)
The effects of OH· scavengers on the radiation-induced increase of micronucleus frequency in human lymphocytes
In „Radicals, Ions and Tissue Damage”, Ed. Matkovics, B., Karmazsin, L., Kalász, H. Akad. Kiadó, Budapest, 125-129.
- Köteles, G. J., Kovács, I., Kocsis, K. (1991)
Induction of appearance of tumor necrosis factor in sera of X-irradiated mice
Cell and Tissue Kinetics 24, 61.
- Köteles, G. J., Bérces, J., Kormos, Cs., Horváth, Gy. (1993)
Detection of scavenger effects by micronucleus assay in human lymphocytes, in vitro
In „Role of free radicals in biological systems”, Eds. Fehér, J., Balázovics, A., Matkovics, B., Mézes, M. Akadémiai Kiadó, 149-157.

- Köteles, G. J. (1993)
Cell biological approaches to assess individual radiosensitivity: the possible indirect measurement of antioxidant capacity
In „Oxygen free radicals and scavengers in the natural sciences”, Eds. Mózsik, Gy., Emerit, I., Fehér, J., Matkovics, B., Vincze, Á.
Akadémiai Kiadó, 87-94.
- Kubasova, T., Köteles, G. J. (1993)
Lectin-related release of cytokines in radiation effects
In „Lectins: Biology, Biochemistry, Clinical Biochemistry”, Ed. Basu, J. et al.
Wiley Easterns Ltd. New Delhi-Bangalore, Vol. 9, 152-157.
- Kubasova, T., Bertók, L., Köteles, G. J. (1994)
Radiation effects on the cytokine release from human leucocytes
Izotóptechnika, Diagnosztika 37, S35-S40.
- Köteles, G. J., Bognár, G., Kubasova, T. (1994)
Tumor necrosis factor alpha production in irradiated cells in vitro
Izotóptechnika, Diagnosztika 37, S41-S44.
- Köteles, G. J., Kocsis, K., Bognár, G. (1994)
Induction of cytokine production in irradiated mice
Izotóptechnika, Diagnosztika 37, S57-S61.
- Köteles, G. J., Kocsis, K., Bognár, G., Bertók, L. (1994)
Induction of tumor necrosis factor alpha by radiodetoxified endotoxin in mice
Izotóptechnika, Diagnosztika 37, S63-S64.
- Köteles, G. J. (1994)
The emerging of a new paradigm
Izotóptechnika, Diagnosztika 37, S1-S4.
- Kubasova, T., Mohari, K., Jánoki, G. A., Köteles, G. J. (1994)
In vitro model: Radiation effect on the TNF-alpha reactivity of proliferating tumour cells
In „XVI. International Cancer Congress”, New Delhi, pp. 257-261.
- Mohari, K., Kubasova, T., Balogh, L., Jánoki, G. A., Köteles, G. J., Duda, E. (1994)
Preparation of 125-I-TNF alpha and its use in RIA, cell binding assay bioassay
In „XVI. International Cancer Congress”, New Delhi, 340, 251-255.
- Kubasova, T., Köteles, G. J. (1994)
Influence of concanavalin A on the proliferation of cultured tumor cells as detected in cytotoxicity test
In „Lectins: Biology, Biochemistry, Clinical Biochemistry”, Eds. E. Van Driesche, D. Fischer, S. Beekmans, T. L. Bog-Hansen, 10, 99-102.

- Köteles, G. J., Kubasova, T., Bognár, G. (1995)
Cytokines in Radiation Biology
In „Radiobiological Concepts in Radiotherapy”, Eds. Bhattacharjee, D. and Singh, B. B.,
Narosa Publishing House, New Delhi, India, 6-13.
- Kubasova, T., Pfüller, U., Köteles, G. J., Csollák, M., Eifler, R. (1996)
Comparative studies on some cellular and immunological effects of mistletoe lectins in vitro
In „Lectins: Biology, Biochemistry, Clinical Biochemistry”, Vol. 11, Ed. Van Driessche, E.,
Rouge, P. et al.
Publ. Textop, Hellerup, (Denmark), 240-244.
- Kubasova, T., Pfüller, U., Köteles, G. J., Csollák, M., Eifler, R. (1996)
Study of some cellular and immune parameters after the effect of mistletoe lectins in vitro
In „Effects of antinutrients on the nutritional value of legume diets”, Eds. Bardócz, S.,
Gelencsér, É., Pusztai, Á., 1, 55-59.
- Kubasova, T., Pfüller, U., Köteles, G. J. (1996)
Changes in cytotoxic ability and cytokine release of human leukocytes upon the effect of
mistletoe lectins in vitro
In „Effects of antinutrients on the nutritional value of legume diets”, Eds. Bardocz, S.,
Pusztai, Á., 2, 17-23.
- Bognár, G., Ótos, M., Köteles, G. J. (1997)
Detection and measurement of antioxidant capacity in human sera
Proceedings IRPA Regional Symposium, Radiation Protection in Neighbouring Countries of
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 3, 293-297.
Central Europe CD-ROM ISBN 953-96133-3-7, (pp. 12-16)
- Kolesnikova, E. I., Kubasova, T., Konopliannikov, G., Köteles, G. J. (1998)
Cellular alterations upon IR-laser (890 nm) exposures, in vivo
Pathol. Oncol. Res. 4, 22-26.
- Köteles, G. J., Bojtor, I., Bognár, G., Ótos, M. (1999)
Lymphocyte response in human population and its antioxidant protection against low doses
of ionizing radiation
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 5, 232-242.
- Köteles, G. J., Bojtor, I., Bognár, G., Ótos, M., (2000)
Lymphocyte response in human population and its antioxidant protection against low doses
of ionizing radiation
In „The Effects of Low and Very Low Doses of Ionizing Radiation on Human Health”, Ed.
WONUC
Elsevier Sci. B. V. 295-304.
- Bognár, G., Mészáros, G., Köteles, G. J. (2000)
The effect of ionizing radiation on the antioxidant capacity of the human blood
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 6, 300-305.

Köteles, Gy., Bojtor, I., Bognár, G., Ótos, M. (2001)
Ionizáló sugárzás hatásának kimutatása emberi limfocitákban és ezek antioxidáns védelme
Egészségtud. 45, 283-288.

Bognár, G., Mészáros, G., Köteles, G. J. (2001)
Antioxidant Protection in Blood Against Ionizing Radiation
IRPA Congress, Dubrovnik, Croatia, CD-ROM ISBN 953-96133-3-7, pp. 1-6.

Köteles, G. J., Bojtor, I., Bognár, G., Ótos, M. (2003)
Low dose response of human lymphocytes in vitro and its dependence on the antioxidant status of donor persons
Int. J. Low Radiation 1, 147-154.

Ionizáló sugárzás kis dózisainak biológiai hatásai

Köteles, G. J., Kubasova, T., Somosy, Z. (1987)
Radiation targets and dose-response relationships
In „Carcinogenesis and Tumour Progression”, szerk. Lapis, K., Eckhardt, S.
Vol. 4. Karger-Akad. Kiadó, Basel-Budapest, pp. 189-196.

Köteles, G. J., Bojtor, I., Horváth, Gy., Kubasova, T. (1997)
Low dose effects detected by micronucleus assay in lymphocytes
In „Low Doses of Ionizing Radiation: biological effects and regulatory control”, IAEA, IAEA-TECDOC-976, Vienna, 55-58.

Bojtor, I., Köteles, G. J. (1997)
Low dose response analysis through a cytogenetic end-point
Proc. IRPA Regional Symp. CD-ROM ISBN 953-96133-3-7, (pp. 9-11)

Bojtor, I., Köteles, G., J. (1998)
Low dose response analysis through a cytogenetic end-point
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 4, 15-24.

Köteles, G. J. (1998)
The low dose dilemma
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 4, 103-113.

Köteles, Gy., Tóth, E. (1999)
Gondolatok az ionizáló sugárzás kis dózisainak hatásairól
Fiz. Szle. 49, 394-400.

Köteles, Gy. (1999)
Vita és gondolatok az ionizáló sugárzás kis dózisainak hatásairól
Egészségtud. 43, 329-335.

Köteles, G. J. (2001)
Biological Basis of Radiation Protection: New Aspects
IRPA Congress Dubrovnik, Croatia, 1-8.

Köteles, G. J., (2006)
Biological responses in low-dose range
Int. J. Low Radiat. 2, 97-110.

Bognár, G., Szalma, K., Ótos, M., Köteles, G. J. (2007)
Adaptive response of gamma-irradiation lymphocytes in human populations
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 13, 25-31.

Köteles, G. J. (2009)
Low Dose Reponse: Hormesis and Adaptive Response
V. Magyar Radon Fórum Környezetvédelmi Konferencia, szerk. Kocsis Tibor és Somlai János,
Pannon Egyetem Kiadó, Veszprém, 9-17.

Köteles, G. J. (2009)
Ethics of the linear hypothesis. Radiation doses and effects. The low dose dilemma.
In „European Nuclear Young Generation Forum”, Cordoba, Spain, www.enyg09.com

SUGÁREGÉSZSÉGTAN

Sugaras dolgozók sugáregészségügye

Köteles, G. J. (1981)
Training in Radiological Protection at Various Levels of Persons Involved in Performing
Regulatory Activity and Operating the Laboratories
In „Proposal for the Radiation Protection Service in Lybia”, szerk. Sztanyik, B. L. és mtsai,
benyújtva a Líbiai Atomenergia Hatóságnak

Köteles, Gy., Nikl, I., Szerbin, P., Végvári, I. (1995)
Az egri egészségügyi problémák sugáregészségügyi vonatkozásai
Kórház és Orvostechika 33, 92-96.

Ótos, M., Köteles, Gy. (1995)
Követéses limfocita mikronukleusz-vizsgálatok a Paksi Atomerőmű Rt. sugárexpozíciónak
kitett munkavállalóinál
Egészségtud. 39, 64-68.

Köteles, Gy., Bojtó, I., Ótos, M. (1995)
Törekvések az egyéni sugárérzékenység vizsgálatára
Egészségtud. 39, 57-63.

Melles, I., Köteles, Gy. (2005)
Sugárvédelem a légiközlekedésben
Foglalkozás-egészségügy 9, 17-23.

Köteles, Gy. (2006)
Időszerű sugáregészségtani témák a foglalkozás-egészségügyben
Foglalkozás-egészségügy, 2006/3, 11-

Obreja, D., Bognár, G., Szalma, K., Köteles, G. J. (2007)
Cytogenetic monitoring of radiological and nuclear workers
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 13, 17-24.

Köteles, Gy. (2009)
Sugárvédelem az orvosi izotóp alkalmazás során
In: Nukleáris Medicina Tankönyve, szerk. Szilvási István
BV Medical + Technological Publ. 2. kiadás

Köteles, Gy. (2010)
Ionizáló sugárzás és ionizáló sugárzás okozta megbetegedések
In: Munkaegészségtan, szerk. Ungváry György és Morvai Veronika
Medicina Kiadó, 3. kiadás

Uránbányászok egészségi állapotának vizsgálata

Köteles, Gy., Soós, K. (1981)
Sugárveszélyeztetettség a bányászatban
Jelentés, Egészségügyi Minisztérium

Köteles, Gy. (1982)
A belégzett radionuklidok biológiai hatásai
In „Bányaegészségügyi és Bányászati Munkaélettani Konferencia”, szerk. Kovács, S.
Pécsi Orvostudományi Egyetem

Bank, J., Köteles, Gy. (1982)
Célzott laboratóriumi vizsgálatok uránbányászoknál
In „Bányaegészségügyi és Bányászati Munkaélettani Konferencia”, szerk. Kovács, S.
Pécsi Orvostudományi Egyetem

Soós, K., Köteles, Gy. (1983)
Sugárveszélyeztetettség a bányászatban
Izotóptechnika 26, 172-179.

Köteles, Gy. (1983)
Uránbányák sugáregészségügyi problémái
In „25 éves a MÉV Üzemegészségügyi Szolgálat”, Mecseki Ércbányászati Vállalat, Pécs,
21-28.

Vincze, I., Gueth, L. Almássy, Zs., Köteles, Gy., Krommer, I., Bank, J. (1983)
A bányászokat ért genotoxikus hatások kísérletes elemzése
In „Kísérleti és Klinikai Toxikológia”, szerk. Kiss, I., Kovács, I.
MTA Veszprémi Akadémiai Bizottság, 177-183.

Bank, J., Köteles, Gy., Soós, K. (1986)
Orvosi-biológiai vizsgálataink ércbányászok sugáregészségügyi helyzetének felmérésére
In „Bányaegészségügyi és Bányászati Munkaélettani Konferencia Pécs”
Pécsi Akad. Biz. pp. 365-370.

- Bojtor, I., Bobok, É., Bank, J., Köteles, Gy. (1986)
Lehet-e a limfocitaszám ércbányászok sugárterhelésének indikátora?
In „Bányaegészségügyi és Bányászati Munkaélettani Konferencia Pécs”
Pécsi Akad. Biz. pp. 371-376.
- Köteles, Gy. (1986)
Ércbányászok sugárvédelmének új elvei
In „Bányaegészségügyi és Bányászati Munkaélettani Konferencia Pécs”
Pécsi Akad. Biz. pp. 358-364.
- Gerzson, I., Pellet, S., Soós, K., Köteles, Gy. (1986)
Szilárdtest nyomdetektorok alkalmazhatósága biológiai modell kísérletekben
In „Bányaegészségügyi és Bányászati Munkaélettani Konferencia Pécs”
Pécsi Akad. Biz. pp. 423-429.
- Pellet, S., Temesi A., Köteles, Gy., Krommer, I. (1986)
Immunfunkciók vizsgálata mitogén, alloantigén stimulációval ércbányászoknál
In „Bányaegészségügyi és Bányászati Munkaélettani Konferencia Pécs”
Pécsi Akad. Biz. pp. 412-422.
- Bojtor, I., Bobok, É., Almássy, Zs., Köteles, Gy. (1987)
Ércbányászokban megfigyelt kromoszóma aberrációk valószínűségeloszlása
Bányamunka 2, 355-360.
- Pázmány, T., Kubászova, T., Köteles, Gy. (1987)
Ionizáló sugárzás hatása bányászok limfocitáinak blasztos transzformációjára
Bányamunka 2, 474-478.
- Köteles, G. J., Bank, J., Bojtor, I., Kubasova, T., Pellet, S., Vincze, I. (1988)
Biological indicators of radon exposure
Int. Workshop on Radiol. Prot. In Mining, Darwin, Australia, Vol. B, 75-76.
- Pázmány, T., Kubászova, T., Bojtor, I., Bank, J., Köteles, Gy. (1991)
Uránbányászok limfocitáinak blasztosodási képessége
Egészségtud. 35, 152-155.
- Köteles, Gy. (1992)
A radon belégzés egészségkárosító hatása
In „Bányaegészségügyi és Bányászati Munkaélettani Konferencia, Pécs”
Pécsi Akad. Bizottság, pp. 290-299.
- Bojtor, I., Bank, J., Köteles, Gy. (1992)
Kromoszóma elváltozások gyakorisága uránbányászok limfocitáiban
In „IV. Bányaegészségügyi Bányászati Munkaélettani Konferencia, Pécs”
Pécsi Akad. Bizottság, pp. 300-306.

- Gundy, S., Bank, J., Bojtor, I., Köteles, G. J. (1995)
The occurrence of sister chromatid exchanges in lymphocytes of radon-exposed underground ore miners
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 1, 78-86.
- Déri, Zs., Bányász, Gy., Kerekes, A., Köteles, Gy. (2002)
Radon expozíció bányák munkahelyi környezetben
Foglalkozás-egészségügy 6, 42-46.
- Bognár, G., Mészáros, G., Köteles, Gy. (2002)
Uránbányászok retrospektív citogenetikai vizsgálata
MTA Bányászati ergonómiai és Bányaegészségügyi Tudományos Bizottság Konferenciája, Miskolc, 2002. november 12.
- Bognár, G., Mészáros, G., Köteles, Gy. (2002)
Uránbányászok retrospektív citogenetikai vizsgálata
Magyar Munkahigiénikusok Társasága XX. Kongresszusa, Hévíz, 2002. november 14-16.
- Déri, Zs., Bányász, Gy., Kerekes, A., Köteles, Gy. (2003)
Radon-expozíció bányák munkahelyi környezetében
A Kárpát-medence bányaegészségügyének története és az újabb kutatási eredmények
Tudományos konferencia, Miskolc, 2003.
- Köteles, G. J., Mészáros, G., Bognár, G. (2003)
Retrospective chromosome aberration analysis of former uranium miners
IRPA Regionális Kongresszusa, Pozsony, ISBN 80-88806-42-9.
- Köteles, Gy., Bognár, G., Mészáros, G., Szalma, K., Varga, P. (2003)
Radon exponált bányászok citogenetikai vizsgálata
XXVIII. Sugárvédelmi Továbbképző Tanfolyam, Mátrafüred,
OKK-OSSKI jelentés Budapest
- Bognár, G., Mészáros, G., Köteles, Gy. (2003)
Radon exponált dolgozók citogenetikai vizsgálata
Magyar Munkahigiénikusok Társaságának XXI. Kongresszusa, Budapest,
- Sándor, J., Somfai, M., Bárány, I., Kiss, I., Ember, I., Köteles, G. J. (2003)
Dózis-hatás kapcsolat magyarországi uránbányászok radon expozíciója és tüdőrák kockázata között
Egészségtud. 47, 191-199.
- Mészáros, G., Bognár, G., Köteles, G. J. (2004)
Long-term persistence of chromosome aberrations in uranium miners
J. Occup. Health 46, 310-315.
- Köteles, Gy. (2004)
A radon biológiai hatásai
II. Magyar Radon Fórum Környezetvédelmi Konferencia, Pannon Egyetemi Kiadó, Veszprém, 9-13. oldal

Köteles, G. J., Bognár, G., Mészáros, G., Szalma, K., Varga, M. (2004)
Cytogenetic analyses of former uranium miners
Cytogenetic Biomarkers and Human Cancer risk (Cancer Risk Biomarkers), EU, Brüsszel, Belgium

Mészáros, G., Bognár, G., Köteles, G. J. (2004)
Retrospective cytogenetic analysis of uranium miners
Europ. Radiat. Research (ERR 2004) Kongresszus, Budapest

Bányász, Gy., Déri, Zs., Kerekes, A., Köteles, G. J. (2005)
Radon exposure in underground non uranium miners
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 11, 207-215.

Köteles, Gy., Varga, J. (szerk.) (2007)
Az uránbányászok egészségi állapota követéses vizsgálatának dokumentumai
MTA Bányászati Ergonómiai és Bányaegészségügyi Tudományos Bizottság, Budapest
ISBN 978-953-06-3116-7

Köteles, G. J. Bognár, G., Mészáros, G., Szalma, K. (2007)
Uránbányászok citogenetikai vizsgálata
In: „MTA Bányászati Ergonómiai és Bányegészségügyi Tudományos Bizottság, Budapest, Szerk. Köteles, Gy., Varga, J. 213-247.
ISBN 978-953-06-3116-7

Ungváry, Gy., Galgóczy, G., Köteles, Gy., Ruzsa, Cs., Varga, J. (2009)
Az uránbányászok követéses egészségi vizsgálatainak tapasztalatai
Foglalkozás-Egészségügy 13, 11-17.

Lakossági csoportok sugáregészségügye

Köteles, Gy. (1993)
Radon a környezetünkben
In „Környezetvédelmi Füzetek”, Szerk. Schönviszkyné Galdi Anna, Dér Éva, Lendvai Jánosné,
OMIKK Kiadó, 28 oldal

Szerbin, P., Köteles, G. J., Stur, D. (1994)
Radon concentrations in Rudas Thermal Bath, Budapest
Radiat. Protect. Dosim. 56, 319-321.

Köteles, Gy. (1994)
Radon a környezetünkben
Fiz. Szle. 44, 233-240.

- Köteles, G. J., Bojtor, I. (1995)
Radiation-induced micronucleus frequency alterations in lymphocytes from individuals of an urban population
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 1, 187-198.
- Köteles, G. J., Mócsy, I., Nikl, I., Szerbin, P. (1998)
A radon, környezetünk természetes sugárforrása
Egészségtud. 42, 169-178.
- Szerbin, P., Köteles, Gy. (1999)
Az ivóvíz természetes radioaktivitásának felmérése
Egészségtud. 43, 287-296.
- Nikl, I., Köteles, Gy. (2000)
A radon-koncentráció, a környezeti dózis és az eredő sugárterhelés értéke hazai óvodákban és bölcsődékben
Egészségtud. 44, 42-48.
- Szerbin, P., Csige, I., Köteles, Gy. (2000)
Radon in Spas in Budapest, Hungary
In „Harmonization of Radiation, Human Life and the Ecosystem”
IRPA 10 Congress Hiroshima
- Lázár, I., Köteles, Gy. (2002)
Sugárzás és biológiai rejtélyek
Fiz. Szle. 52, 151-154.
- Szerbin, P., Köteles, G. J. (2002)
²²²Rn, ²²⁶Ra, and U in drinking water in Hungary
IAEA-TECDOC-1271, 158-161.
In Technologically Enhanced Natural radiation (TENRE II.), IAEA, Vienna
- Köteles, Gy. (2002)
Szemléletváltás a radon-expozíció értékelésében
A Kárpát-Medence bányaegészségügyének története és az újabb kutatási eredmények
MTA Bányászati ergonómiai és Bányaegészségügyi Bizottság, Miskolc
- Köteles, Gy. (2003)
Sugárvédelem az orvosi izotóp-alkalmazás során
A Nukleáris Medicina tankönyve, Szerk. Szilvási István, B+V Publ. 49-54.
újrányomás 2009-ben
- Mócsy, I., Köteles, Gy. (2003)
A radon és környezetünk
Egészségtud. 47, 243-253.

- Lázár, I., Tóth, E., Marx, G., Cziegler, I., Köteles, G. J. (2003)
Effects of residential radon on cancer incidence
J. Radioanalyt. Nucl. Chem. 258, 519-524.
- Hámori, K., Tóth, E., Köteles, Gy., Pál, L. (2004)
A magyarországi lakások radonszintje (1994-2004)
Egészségtud. 48, 283-299.
- Köteles, Gy. (2005)
A radon és leánytermékeinek hatása az élő szervezetekre
In „Radon a Kárpát-medencében” Szerk. Mócsy, I., Nédá.,N., Sapiientia Egyetem, Kolozsvár, 78-89. old.
- Lázár, I., Tóth, E., Köteles, G. J., Puhó, E., Czeizel, A. E. (2005)
An inverse association between cancer mortality rate of women and residential radon in 34 Hungarian villages
J. Radioanalyt. Nucl. Chem. 266, 43-48.
- Melles, I., Köteles, Gy. (2006)
Légiutak sugárterhelése
Családorvosi Fórum, 2006/9, 51-53.
- Hámori, K., Tóth, E., Pál, L., Köteles, G. J., Losonczy, A., Minda, N. (2006)
Evaluation of indoor radon measurements in Hungary
J. Environ. Radioactivity 88, 189-198.
- Köteles, Gy. (2006)
Szemelvények a radon biológiai hatásainak újabb irodalmából
In „Magyar Radon Fórum, Környezetvédelmi Konferencia” Szerk. Somlai János
Pannon Egyetem Veszprém, 9-13. old.
- Köteles, Gy., Mészáros, G., Bognár, G. (2006)
Környezeti hatások és egészségünk védelme
In „Környezettudományi konferencia”, Szerk.: Mócsy, I., Nédá, T.
Scientia Kiadó, Kolozsvár, 21-33. old.
- Hajnal, M. A., Hámori, K., Minda, M., Tóth, E., Köteles, G. J. (2007)
Organising a regional radon-level survey
Indian. J. Rad. Res. 4, 72-87.
- Köteles, G. J. (2007)
Radon risk in spas?
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 13, 3-16.
- Köteles, Gy. (2007)
A radon expozíció egészségi hatásairól
In „IV. Magyar Radon Fórum Környezetvédelmi konferencia”
Pannon Egyetem Kiadó, 9-17. old.

Köteles, Gy. (2008)
Környezeti hatások és egészségünk védelme
In „Környezet és Egészség”, Szerk. Köteles, Gy., Tompa, A.
DVD Possum Kiadó, ISBN 978-963-87453-3-4.

Környezeti hatások és egészségünk védelme

Kerekes, A., Carpote Cuellar, A., Köteles, Gy. (1999)
Jelentés a dél-magyarországi térség levegőjében mért urán radioizotópok aktivitás koncentrációiról
OKK-OSSKI Budapest, 1999. július

Kerekes, A., Carpote Cuellar, A., Maschek, I., Köteles, G. J. (1999)
On the Hungarian Environmental Effect of the NATO Attacks in Yugoslavia
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 5, 286-290.

Kerekes, A., Capote-Cuellar, A., Köteles, G. J. (2001)
Did NATO Attacks in Yugoslavia Cause a Detectable Environmental Effect in Hungary?
Health Phys. 80, 177-178.

Köteles, Gy. (2001)
Szócikkek (19) a Környezetvédelmi Lexikon köteteiben, MTA

Szerbin, P., ... Köteles, Gy., ... (2001)
Környezeti sugáregészségügyi mérési eredmények 2000-ben
Egészségtud. 45, 356-369.

Köteles, Gy. (2001)
Civilek és szakemberek a nukleáris arénában
Környezetvédelem 9, 29-30.

Kerekes, A., Capote, C. A., Ballay, L., Pellet, S., Köteles, G. J. (2002)
Laboratory methods applied for qualitative and quantitative analysis of seized nuclear materials and radioactive sources
IAEA-CN-98/5/09P, 75-77.
In Adv. Destructive and Non-destructive Analysis for Environmental Monitoring and Nuclear Forensics, IAEA, Vienna

Kerekes, A., ... Köteles, Gy. ... (2004)
Környezeti sugáregészségügyi mérési eredmények 2003-ban
Egészségtud. 48, 328-339.

Köteles, G. J. (2004)
Radiation safety: system and implementation
In „Environmental Health in Hungary” Szerk. Jakab, Zs., 67-72. Fodor József Orsz. Közeg. Közp., ISBN 963-8657200.

Köteles, G. J. (2006)
System and implementation of radiation safety
Environmental Science and Technology in Hungary, ed. Láng, I.
Műszaki Kiadó, Budapest, 549-556.

Köteles, Gy. (2009)
Környezeti hatások és egészségünk védelme
Egészségtudomány (megjelenés alatt)

A Duna radiológiai környezetének ellenőrzése

Köteles, G. J. (1976)
The aim and role of IAEA's co-ordinated research programme concerning radiological safety of the Danube river
On „Long-term Planning of Water Management” Vol 3, United Nations, New York, 179-189.

Köteles, G. J. (1979)
The present state and future of IAEA's activities concerning the radioecology of the Danube river
2nd Advisory Group Meeting to Study Questions of Mutual Cooperation between Countries in the Danube Cathchment Area and 1st Research Coordination Meeting
On „The Problems of Radioecology of the Danube River”, Bucharest, 1977
IAEA-TECDOC-219, IAEA, Vienna

Köteles, G. J. (1980)
Review on the 3 years of the Coordinated Research Programme
On „The Problems of Radioecology of the Danube River 1976–1979”
In „International Sudies on the Radioecology of the Danube River 1976–1979” A technical document.
Int. Atomic Energy Agency, Vienna, 1-8. (IAEA-TECDOC-229)

Köteles, G. J. (1980)
On the radio-ecology of the Danube river
IAEA Bull. 22, 46-52.

Köteles, G. J. ed. (1984)
International studies on the radioecology of the Danube river 1980-1982.
IAEA-TECDOC-311, International Atomic Energy Agency, Vienna, 159 old.

A Paksi Atomerőmű környezeti ellenőrzése

Predmerszky, T., Fehér, I., Kovács, J., Köteles, Gy. J., Szabó, L. D., Szívós, K. (1974)
Az atomerőművek környezeti radioaktív szennyező hatása
OMFB Ismertető tanulmány, Budapest, 20-1-7110-It.

Köteles, Gy. (1979)

A környezeti sugárvédelmi ellenőrzés alapelvei „Az atomerőmű koordináltan működő hatósági környezeti sugárvédelmi ellenőrző rendszere”

Javaslat, Országos Atomenergia Bizottság, szerk. Sztanyik, B. L. és mtsai., Budapest

Köteles, Gy. (1980)

A környezeti radioaktivitás és sugárzási viszonyok általános ismertetése

Részlet „A környezeti sugárzás és radioaktivitás jelenlegi szintje az épülő paksi atomerőmű környezetében”, szerk. Sztanyik, B. L. és mtsai

NIMDOK 81 450, Budapest, 15-30. old.

Köteles, Gy. (1981)

Sugárbiológiai és atomerőművi sugáregészségügyi kutatások

Izotóptechnika 24, 268-277.

Guczi, J., ... Köteles, Gy. ... (1998)

Környezeti sugáregészségügyi mérési eredmények 1997-ben

Egészségtud. 42, 355-366.

Szerbin, P., ... Köteles, Gy. ... (1999)

Környezeti sugáregészségügyi mérési eredmények 1998-ban

Egészségtud. 43, 368-379.

Kerekes, A. ... Köteles, Gy. (2003)

Környezeti sugáregészségügyi mérési eredmények 2001-ben

Egészségtud. 47, 80-90.

Kerekes, A. ... Köteles, Gy. (2003)

Környezeti sugáregészségügyi mérési eredmények 2002-ben

Egészségtud. 47, 283-294.

Tevékenységem a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség környezetvédelmi programjai keretében

Köteles, G. J. (1977)

Internationally co-ordinated research in radioecology and environmental monitoring

In „Proc. 4th Int. Congr. of IRPA, Paris, 1977” Vol. 2, 629-632.

Köteles, G. J. (1977)

The structure of the IAEA, its work and services in selected fields. Radiological Safety Aspects of Nuclear Industry, Regional Seminar for the Mediterranean countries, Rome, Italy

Proc. of the Seminar, SR-5 IAEA, Vienna

Köteles, G. J. (1978)

The IAEA's Co-ordinated Research Programme on Environmental Monitoring for Radiological Safety in South-East Asia, the Far East and the Pacific Regions
Report to the 8th Meeting of Regional Co-operative Agreement of Research, Development and Training Related to Nuclear Science and Technology
The General Conference Documents of the IAEA, Vienna

Köteles, G. J. (1979)

The IAEA, Organisation, Work and Services I Selected Fields, IAEA Regional Seminar on Radiological Protection in Nuclear Programmes in Latin America, Caracas, Venezuela
IAEA-TECDOC-220, IAEA, Vienna

Köteles, G. J. (1980)

On the internationally co-ordinated research for environmental monitoring for radiological safety in South-East Asia, the Far East and the Pacific Regions. The outline of the six-years programme, 1972–1978

In „Environmental Monitoring for Radiological Safety in South-East Asia, the Far East and the Pacific Regions” Final Summary Report on the IAEA's Co-ordinated Research Programme, between 1972 and 1978.

Int Atomic Energy Agency, Vienna, 1-4. p. (IAEA-TECDOC-228)

Köteles, Gy. J. (1981)

A Nemzetközi Atomenergia Ügynökség főbb programjairól
Magy. Biofiz. Társ. Értesítője 7, 110-113.

A csernobili atomerőművi baleset hazai következményei

Köteles, Gy. (1986)

A csernobili baleset és az orvosi feladatok
Orv. Hetilap 27, 537-538.

Sztanyik, B. L., Kanyár, B., Köteles, Gy., Nikl, I., Stur, D. (1987)

A csernobili reaktorbaleset sugáregészségügyi hatásai hazánk lakosságára

Orsz. „Frederic Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kut. Int. Budapest, 51 old.

Köteles, Gy. (1987)

Egy sugárbiológus gondolatai Csernobil után
Természet Világa 118, 62-63.

Sztanyik, B. L., Kanyár, B., Köteles, G. J., Nikl, I., Stur, D. (1988)

Radiological impact of the reactor accident at Chernobyl on the Hungarian population

In „IRPA 7. Seventh Int. Congr. of the Int. Radiat. Pot. Assn. Sydney, 1988 – Radiation Protection Practice”

Vol. III. Sydney-Oxford, Pergamon Press, 1478-1481.

Sztanyik, B. L., Kanyár, B., Köteles, G., Nikl, I., Stur, D. (1988)
Experience of the Hungarian Public Health Authority in management of the consequences of the Chernobyl accident
In „Radiation Protection in Nuclear Energy” Proc. of an Int. Conf., held in Sydney, 1988
Int. Atomic Energy Agency, Vienna, Vol. 2, 391-399.

Sztanyik, B. L., Kanyár, B., Köteles, G. J., Nikl, I., Stur, D. (1988)
Radiation and radioactivity levels in Hungary following the Chernobyl accident
In „IV. European Congress – XIII. Regional Congress of IRPA Twenty Years Experience in Radiation Protection, Salzburg, 1986” Univ. of Salzburg, Div. of Biophysics – ÖVS Austrian Assn. for Radiat. Prot. 686-690.

Köteles, Gy. (1996)
Az ionizáló sugárzás dózisa és hatása közötti összefüggések
Budapesti Közegészségügy 28, 306-309.
A csernobili atomerőművi baleset tanulságai 10 év távlatából, OSSKI, 63-67. old.

Köteles, Gy., (1996)
Csernobil: 10 év után
Biokémia 10, 176-184.

Köteles, G. J. (1996)
Chernobyl: review of consequences after 10 years
Centr. Eur. J. Occup. Environ. Med. 2, 299-308.

Köteles, Gy. (2001)
A sugárvédelemben használt dózis-hatás összefüggések
15 éve történt a Csernobili Atomerőmű balesete, MTA, 20-21.

Köteles, Gy. (2002)
A csernobili baleset miatt bekövetkezett lakossági sugárterhelés egészségi kockázatai
Orv. Hetilap 143, 1411-1414. és Orsz. Atomenergia Hiv. Hírlevél 2002/4.

SUGÁRSÉRÜLÉSEK ORVOSI ELLÁTÁSA

Köteles, Gy., Almássy, Zs., Bölöni, E., Kubászova, T., Somosy, Z. (1982)
Sugársérülés kórfelismerésére alkalmas módszerek kidolgozása
OKKFT-A/11.8.3. PK-87. Budapest, 46 old.

Köteles, Gy. (1983)
Sugársérültek egészségügyi ellátásának általános elvei és módszerei
Magy Mentésügy 3, 17-26.

Köteles, Gy. (1985)
A sugársérülés kórismézése
OKKFT Programkönyvtár 280, 8.3. 30 old.

- Köteles, Gy. (1985)
Sugársérülés kórismézésére alkalmas módszerek kidolgozása III.
OKKFT Programkönyvtár 248, 8.3. 41 old.
- Kerekes, J., Novák, J., Köteles, Gy. (1986)
Mikronukleusz-gyakoriság kísérletes vizsgálata sugárhatással kombinált égési sérülésekben
Honvéder orvos 38, 245-250.
- Köteles, Gy., Pap, Z. (1987)
Sugársérültek egészségügyi ellátása
In „Oxyologia”, szerk. Bencze, B., Göbl, G., Medicina, Budapest, 647-658.
– azóta több kiadás
- Köteles, Gy., (1987)
Sugársérülés kórismézésére alkalmas módszerek
In „Atomerőművi sugárvédelmi és sugáregészségügyi kutatások”, szerk. Fehér, I., Sztanyik, B. L.
OKKFT, Budapest, 258-275.
- Köteles, Gy., Novák, J., Sztanyik, B. L. (1987)
Új lehetőség a kombináló sugársérülés korai kimutatására
Magy. Mentésügy 7, 171-172.
- Köteles, Gy. (1988)
A baleseti radioaktív szennyeződés egészségügyi következményei.
In „A polgári védelem időszerű kérdései”
Polgári Védelem Orsz. Parancsnoksága, Budapest, 50-56.
- Köteles, G. J., Kormos, Cs., Kerekes, J., Sztanyik, B. L. (1988)
Further approaches to biological indicators of radiation injury
In „Radiation Protection Practice” 7th Int. Congress of the Int. Radiation Protection Association (IRPA), Sydney, 1988.
Vol. III. Pergamon Press, New York, 1149-1152.
- Novák, J., Köteles, G. J. (1989)
Simplified cytogenetic method for determination of radiation injuries in cases when irradiation is combined with other types of injuries
Int. Rev. Armed Forces Medical Services 62, 34-36.
- Köteles, Gy. (1989)
Az akut sugárbetegség
In „Sugársérülések megelőzése és gyógykezelése”, szerk. Sztanyik, B. L.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 57-77.
- Köteles, Gy. (1989)
A sugárhatás késői következményei
In „Sugársérülések megelőzése és gyógykezelése”, szerk. Sztanyik, B. L.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 78-84.

Novák, J., Köteles, Gy. (1989)

Égési és traumás sérüléshez társuló sugársérülés korai kórismézésének új lehetősége és ennek prognosztikai jelentősége
Honvédelem 40, 100-107.

Novák, J., Köteles, Gy. (1991)

Egyszerűsített módszer genotoxikus hatások kimutatására sugárzással kombinált sérülések esetén: mikronukleusz vizsgálat perifériás lymphocytákban
Orvosképzés 66, 237-242.

Köteles, G. J., (1993)

Medical Preparedness for the safe use of nuclear energy

In „Nuclear Energy”, Ed. Uri, G.

Hungarian Korean Technical Cooperation Center Foundation, 119-124.

Köteles, Gy., Bojtor, I., Kubászova, T., Bognár, G., Ótos, M. (1995)

Vizsgálatok a sugárbaesetek korszerű diagnosztikája és terápiája érdekében
Egészségtud. 39, 69-75.

Sugársérülések diagnózisa és kezelése (1998)

Nemzetközi Atomenergia Ügynökség Biztonsági Jelentés sorozat 2. szám, 17 szerző között
Köteles, G. J.

Nemzetközi Atomenergia Ügynökség, Bécs (angolul) 49 oldal

Horváth, Gy., Bardócz, S., Kubasova, T., Köteles, G. J., Pusztai, Á. (1999)

The gastrointestinal syndrome of radiation illness and the uses of cytokines and lectins in its therapy

In: „Effects of antinutrients on the nutritional value of legume diets”, eds. Bardócz, S., Hajós, Gy., Pusztai, Á.

European Commission COST 98, Vol. 6. 139-147.

Köteles, Gy. (2000)

Ionizáló sugárzás és ionizáló sugárzás okozta megbetegedések

In „Munkaegészségtan”, szerk. Ungváry György, Medicina, 242-253. Új kiadás 2010.

Köteles, Gy. (2002)

Felkészülés sugaras balesetek orvosi ellátására Magyarországon

Honvédorvos 52/3-4, 119-123.

Turai, I., Köteles, Gy., Horváth, Gy., Fülöp, N. (2009)

Sugársérültek kezelése és ellátásának hazai rendszere, valamint a nukláris és radiológiai baleseteelhárítási felkészülés keretében szükséges fejlesztési szükségletek felmérése
OSSKI tanulmány, OAH/NBI-ABA-06/09-14

Termográfia a sugársérülés diagnosztizálásában

Köteles, Gy., Benkő, I. (1986)

Sugársérülések termikus tünetének kimutatása infravörös képalkotással

Mérés és Automatika 34, 383-389.

Köteles, G. J., Lelik, F., Sztanyik, B. L. (1987)

Thermography in diagnosis of radiation injury

Thermology 2, 584-586.

Köteles, G. J., Kerekes, J., Lelik, F., Sztanyik, B. L. (1988)

Thermography in diagnosis of local radiation injury

In „IV. European Congress – XIII. Regional Congress of IRPA Salzburg, Austria, 1986”

ÖVS, Austrian Assn. for Radiation Protection, Univ. of Salzburg, 676-680.

Köteles, Gy., Benkő, I. (1991)

Új adatok a termogrammetria alkalmazására helyi sugársérülések diagnózisában

Mérés és Automatika 39, 88-93.

Köteles, G. J., Benkő, I., Sztanyik, L. B. (1991)

Thermography in diagnosis of local radiation injury

Progr. Clin. Biol. Res. 372, 601.

Benkő, I., Köteles, G. J. (1993)

Thermotechnical approaches to the investigation of local injuries caused by ionizing radiation

Periodica Polytechnica Ser. Mech. Eng. 37, 197-213.

Köteles, G. J., Benkő, I. (1994)

Thermological approaches to the investigation of local injuries caused by ionizing radiation

Österreich. Thermologie 2, 55-65.

Benkő, I., Köteles, G. J., Németh, G. (1996)

Thermal imaging of the effects of beta-irradiation on human body surface

Quantitative infrared thermography QIRT 96, Eurtherm Seminar No.50. 354-357. pp.

Köteles, G. J., Benkő, I., Németh, Gy. (1997)

Infra-red imaging of the effects of beta-irradiation on human body surface

Thermol. Österr. 7, 88-89.

Köteles, G. J., Benkő, I., Németh, G. (1998)

Use of thermography in diagnosis of local radiation injuries

Health Phys. 74, 264-265.

Benkő, I., Köteles, G. J., Németh, G. (1998)

New infra-red histographic investigation of the effects of beta – irradiation in medical field

Proceedings of Quantitative Infrared Thermography, 52-53.

Benkő, I., Köteles, G. J., Németh, G. (2000)
Image processing of medical infrared images for monitoring local conditions during radiotherapy
The Imaging Sci. J. 48, 9-13.

Benkő, I., Köteles, G. J., Németh, G. (2000)
New infrared histographic investigation of the effects of beta-irradiation in medical field
Quant. Infrared Thermography 5, 40-45.

Benkő, I., Köteles, G. J., Németh, G. (2000)
The use of statistical parameters in medical IR-image analysis
Quant. Infrared Thermography 5, 399-404.

Benkő, I., Köteles, G. J., Németh, G. (2000)
Process monitoring through IP-images in the medical field
Thermology Intern. 10, 36-37.

Benkő, I., Köteles, G. J., Németh, G. (2000)
New methods for mathematical analysis of medical IR-images
Thermology Intern. 10, 138.

Benkő, I., Köteles, G. J., Németh, G. (2001)
Computerized visualisation of radiation induced thermal alterations of human tissues
Thermol. Intern. 11, 81-82.

Benkő, I., Köteles, G. J., Németh, G. (2001)
Series of methods for the analysis of infrared images
12th International THERMO Conference, 2001.

Benkő, I., Köteles, G. J. (2003)
Infrared imagery in the field of radiation biology
13th International Conference on Thermal Engineering and Thermogrammetry (THERMO) Hungary, 133-138.

SUGÁRZÁS TECHNOLÓGIAI ALKALMAZÁSA

Antoni, F., Kozinec, G., Köteles, Gy. (1966)
Az ionizáló sugárzások sterilizálásra való felhasználásának jelen lehetőségei és távlatai az orvostudományban
Atomtechn. Táj. 9, 670-684.

Antoni, F., Kozinec, G., Köteles, Gy. (1966)
Sovremennye vozmozhnosti i perspektivy ispolzovanija ionizirujushchego izluchenija dlja sterilizacii v medicine
Atomic Energy Rev. 4, 39-61.

Köteles, Gy., Antoni, F., Solymossy, M., Várterész, V. (1970)
Biokémiai vizsgálatok sterilizáló sugárdózissal kezelt emlős szövetekben
Atomtechn. Táj. 13, 293-295.

Igali, S., Várterész, V., Antoni F., Stenger, V., Horváth, Zs., Köteles, Gy., Unger, E.,
Daróczy, E., Kucseba, V., Dósay, K. (1972)
Egyszer használatos injekciós tűk és atraumatikus sebvarrótűk Magyarországon kidolgozott,
 γ -sugárzással történő üzemi sterilizálási technológiájának ismertetése
Izotóptechnika 15, 505-508.

Köteles, Gy. (2005)
Az élelmiszerek besugárzása
In „Élelmezés- és Táplálkozás-egészségtan” Szerk. Rodler, I., Medicina, 2005, Budapest,
364-366.

Köteles, Gy. (2005)
Az élelmiszer-biztonságot veszélyeztető radioaktív szennyeződés
In „Élelmezés- és Táplálkozás-egészségtan” Szerk. Rodler, I., Medicina, 2005, Budapest,
377-383.

Köteles, Gy. (2005)
Bioterrorizmusra használható anyagok sugaras hatástalanítása
Könyvismertetés
Egészségtud. 49, 155-156.

OKTATÁSI, TOVÁBBKÉPZÉSI, TUDOMÁNYTÖRTÉNETI KÖZLEMÉNYEK

Köteles, Gy. (1961)
Öregség és táplálkozás
Élővilág, 6, 40-43.

Köteles, Gy. J. (1972)
Eszközünk a békés atom. Élet – sugárözönben
Magyar Hírlap, 1972. július 14.

Köteles, Gy. J., Lendvai, O. (1972)
Kockázat – előny
Magyarország 9/23, 22.

Köteles, Gy. (1986)
Antinukleáris orvosmozgalom
Orv. Hetilap 127, 537.

- Köteles, Gy. (1986)
Fizikai kórokok: Ionizáló sugárzás
In „A belgyógyászat alapvonalai”, szerk. Magyar, I., Petrányi, Gy.
Medicina, Budapest, 48-70. old.
- Köteles, Gy. (1988)
Sugáregészségügy Magyarországon
Encyklopedia of the International Labour Organization, ILO, Geneva
- Köteles, Gy., (1992)
A röntgensugarak korai megjelenése hazánkban
Fiz. Szle. 42, 140-143.
- Köteles, Gy. (1992)
Ionizáló sugárzások az egészségügyben
Fiz. Szle. 42, 422-426.
- Köteles, Gy. (1994)
Ionizáló sugárzás-kiváltotta biológiai válaszok és közegészségügyi jelentőségük
Egészségtud. 38, 195-206.
- Köteles, Gy. (1995)
1895: Kezdődik a XX. század, Feljegyzések a Röntgen-centenáriumhoz
Egészségtud. 39, 1-7.
- Köteles, G. J. (1996)
Biological Dosimetry
Invited refresher course lecture R-6. An-17, IRPA-9, Intern. Congr. Radiat. Prot., Vienna, 40.
- Köteles, Gy. (1997)
Sugárözönben keletkezett az élet is
Magyar Polgári Védelem 39, 9.
- Borsi, L., Koblinger, L., Köteles, G. J. (1997)
Nuclear emergency preparedness
Science Technology in Hungary, 21-22.
- Borsi, L., Koblinger, L., Köteles, Gy. (1998)
Országos nukleárisbaleset-elhárítási rendszer
Energiagazdálkodás 39, 537-539.
- Köteles, Gy. (1998)
Sugárhatások – kockázatok – megelőzés
A korszerű sugárbiológiai kutatások főbb kérdéskörei
Magy. Onkológia, suppl. 42, 58.
- Köteles, Gy. (1999)
Munkák és napok ... és sugárzás
Foglalkozáségszségügy 3, 17-22.

- Köteles, Gy. (2000)
A sugárhatást módosító biológiai tényezők bővülése
Fizikai Szle. 50, 374-376.
- Köteles, Gy. (2000)
A sugáregészségügyről dióhéjban
Tisztiorvos 3, 11-14.
- Köteles, G. J. (2000)
Biological basis of radiation protection: new aspects
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 6, 79-91.
- Köteles, Gy. (2000)
Új szempontok a sugárvédelem biológiai alapjaiban
Egészségtud. 44, 312-321.
- Köteles, G. J., Gázsó, L., Thuróczy, G. (2000)
Biological research for upgrading radiation protection
Science and Technology in Hungary, Nuclear Energy, Országos Atomenergia Hivatal, pp. 146-149.
- Pellet, S., Bojtor, I., Köteles, G. J., Ozoray, K. (2000)
State of art and activities of the radiation protection system supervised by the Ministry of Health
Science and Technology in Hungary, Nuclear Energy, Országos Atomenergia Hivatal, pp. 136-140.
- Köteles, Gy. (2001)
Az OSSKI új szervezeti helyzetéről és munkájáról
A Magyar Biofizikai Társaság értesítője 12, 217-221.
- Köteles, Gy., Jánoki, Gy., Földes, I. (2001)
Nyomjelzéstechnika és izotópalkalmazások az orvostudományban
Magyar Orvostudományi Nukleáris Társaság Híradó 2001/3, 2.
- Köteles, Gy., Jánoki, Gy., Földes, I. (2001)
Nyomjelzéstechnika és izotópalkalmazás az orvostudományban
Fiz. Szle. 51, 173-175.

Köteles, Gy. (2002)

Sugáregészségtan (szerk. Köteles, Gy.)

Medicina Könyvkiadó, Budapest, 363 oldal

Fejezetek:

- A sugáregészségtan tárgya és helye a tudományterületek rendszerében, 1-6. old.
- Mérföldkövek. Néhány fontosabb külföldi és hazai történeti esemény, 7-20. old.
- Ionizáló sugárforrások az ember környezetében és az azoktól származó sugárterhelések (társszerző: Kerekes, A.), 21-40. old.
- Az ionizáló sugárzás biológiai hatásai (társszerzők: Gazsó, L., Sáfrány, G.), 41-96. old.
- A sugárzás dózisa és a biológiai hatások jellege, 97-104. old.
- Kis dózisok biológiai hatásai, 123-132. old.
- A determinisztikus biológiai hatások, 133-160. old.
- A sugárvédelem rendszere, 245-258. old.
- Felkészültség rendkívüli esetekre, 345. old.
- Nukleáris balesetek súlyosság szerinti osztályozása, 346. old.
- A sugárvédelemben szereplő SI-egységek, 350. old.

Kanyár, B., Köteles, G. J. (2003)

Dosimetry and Biological Effects of Ionizing Radiation

In „Handbook of Nuclear Chemistry” Szerk. Rösch, F., 4, 349-387.

Újranyomás 2. kiadás 2009, Kluwer and Springer Publ

Köteles, G. J. (2003)

Geleitwort

In „Krank durch Mobilfunk?” Szerk. Reinhold Berz

Verlag Hans Huber, 9-10.

Köteles, Gy. (2004)

A sugárbiztonság rendszere és megvalósítása

Egészségtud. 48, 198-208.

Köteles, Gy. (2004)

Sugárártalom okozta foglalkozási betegségek

In „Irányelvek a funkcióképesség, a fogyatékoság és a megváltozott munkaképesség véleményezéséhez” Szerk. Juhász Ferenc

Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium – Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Budapest, 1380-1386.

Köteles, Gy. (2004)

Az ionizáló sugárzás biológiai és egészségi hatásai: dózisfüggés és sugárvédelem

Családorvosi Fórum, 2004/3, 68-72.

Köteles, Gy., Bognár, G., Dám, A., Kerekes, A., Thuróczy, Gy. (2004)

Sejtbiológia és népegészségügy

Magy. Onkol. 48, 121-125.

Köteles, Gy. (2004)

Biológiai ismeretek és sugárvédelmi szabályozás

Fiz. Szle. 54, 216-220.

- Köteles, G. J. (2004)
Through the hills and valleys of radiation biology in Hungary
Centr. Europ. J. Occup. Environ. Med. 10, 202-226.
- Köteles, Gy. (2005)
Fizika az orvoslásban
Fizikai Szle. 55, 17-21.
- Köteles, Gy. (2005)
Sugárvédelem: gyermekvédelem
Egészségtud. 49, 30-39.
- Köteles, Gy. (2005)
Sugárzó környezetünk
OAH Hírlevél 2005/3. Országos Atomenergia Hivatal, Budapest
- Köteles, G. J., Kanyár, B., Thiessen, K. M. (2007)
Radiation biology and radiation protection
In „Radiochemistry and Nuclear Chemistry”
Encyclopaedia of Life Sciences Support, UNESCO EOLSS, Ed. Nagy, S., Publ. Oxford, UK
(www.eolss.net)
- Köteles, Gy. (2007)
Atomkori dilemmák
Magy. Bioetikai Szle. 13, 150-157.
- Köteles, Gy. (2007)
Fejezetek „Az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató
Intézet 50 éve” című kötetben, szerk.: Turai, I.
- Visszaemlékezés, 7. old.
- Sugárbiológia, sugáralkalmazás. Sejtbiológiai kutatások, 10. old.
- A Sugáregészségtan című könyv megjelenése, 110-111. old.
- Sugáregészségügyi Tanszék létesítése, 113. old.
- Az OSSKI kapcsolatai hazai és nemzetközi szakmai szervezetekkel (Turai, I. és Köteles, Gy.), 117-122. old.
- Köteles, Gy. (2008)
Sugárbiológiai és sugáregészségtani szemléletek
In „Szemelvények a nukleáris tudomány történetéből”, Szerk. Vértes, A.
Akadémiai Kiadó, 409-433.
- Köteles, Gy. (2008)
Aktualitások az ICRP 2007. évi ajánlásaiból.
In „Földkérgi radioizotópok a környezetünkben”, szerk.: Somlai János
Pannon Egyetem Kiadó, 9-15.
- Köteles, Gy. (2010)
Az ionizáló sugárzás hatása az emberi szervezetre
In „Sugárvédelem”, szerk. Fehér István, Deme Sándor
ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 53-78. old.

Köteles, Gy. (2010)
Sugárbiológiai és sugárvédelmi alapismeretek
In „Dolgozói biztonság az egészségügyi ellátásban”, szerk. Molnár Kornélia
Medicina Budapest, 26-42. old.

KÖNYVFEJEZETEK

Kigyűjtve az előző bibliográfiából

Köteles, G. J. (1971)
A szemlencse biokémiai és sugárbiológiai vizsgálata
Kandidátusi értekezés, MTA, Budapest

Kubászova, T., Köteles, Gy. J. (1978)
A Golgi-komplex sejtbiológiai szerepe, In: A Biológia Aktuális Problémái, szerk. Csaba, Gy.
Medicina 14, 9-45.

Köteles, Gy. (1983)
Uránbányák sugáregészségügyi problémái
In „25 éves a MÉV Üzemegészségügyi Szolgálat”, Mecseki Ércbányászati Vállalat, Pécs,
21-28.

Köteles, Gy. (1986)
Fizikai kórokok: Ionizáló sugárzás
In „A belgyógyászat alapvonalai”, szerk. Magyar, I., Petrányi, Gy.
Medicina, Budapest, 48-70. old.

Köteles, G. J., Kubasova, T., Somosy, Z. (1987)
Radiation targets and dose-response relationships
In „Carcinogenesis and Tumour Progression”, szerk. Lapis, K., Eckhardt, S.
Vol. 4. Karger-Akad. Kiadó, Basel-Budapest, pp. 189-196.

Köteles, Gy., Pap, Z. (1987)
Sugársérültek egészségügyi ellátása
In „Oxyologia”, szerk. Bencze, B., Göbl, G., Medicina, Budapest, 647-658.
– azóta több kiadás

Köteles, Gy. (1987)
Ionizáló sugárzások hatása eukarióta sejtek membránjaira
MTA Doktori értekezés, Budapest
Radiológiai közlemények, 27/3-4, ORSI, Budapest

Köteles, Gy. (1989)
Az akut sugárbetegség
In „Sugársérülések megelőzése és gyógykezelése”, szerk. Sztanyik, B. L.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 57-77.

- Köteles, Gy. (1989)
A sugárhatás késői következményei
In „Sugársérülések megelőzése és gyógykezelése”, szerk. Sztanyik, B. L.
Zrínyi Kiadó, Budapest, 78-84.
- Köteles, Gy. (1990)
Ionizáló sugárzások hatása állati sejtek membránjaira
In „A Biomembránok Szerkezete és Működése III.”, szerk. Somogyi, J.
Akad. Kiadó, Budapest, 297-326.
- Köteles, Gy. (1993)
Radon a környezetünkben
In „Környezetvédelmi Füzetek”, Szerk. Schönviszkyné Galdi Anna, Dér Éva, Lendvai Jánosné,
OMIKK Kiadó, 28 oldal
- Köteles, G. J., Kubasova, T., Bognár, G. (1995)
Cytokines in Radiation Biology
In „Radiobiological Concepts in Radiotherapy”, Eds. Bhattacharjee, D. and Singh, B. B.,
Narosa Publishing House, New Delhi, India, 6-13.
- Dvoretzky, A. I., Baraboi, V. A., Köteles, G. J., Kubasova, T., Ananeva, T. B. (1998)
Kletochnie membrani pri radiacionnom vozdeistvii
University Press, Dnepropetrovsk, 87 oldal
- Köteles, Gy. (2000)
Ionizáló sugárzás és ionizáló sugárzás okozta megbetegedések
In „Munkaegészségtan”, szerk. Ungváry György, Medicina, 242-253.
2004
- Darroudi, F., Köteles, G. J., Lloyd, D., Turai, I. (2001)
Cytogenetic Analysis for Radiation Dose Assessment
International Atomic Energy Agency, Vienna, Technical Reports Series, Nr. 405, 127 oldal
- Köteles, Gy. (2001)
Szócikkek (19) a Környezetvédelmi Lexikon köteteiben, Magyar Tudományos Akadémia,
Budapest
- Köteles, Gy. (2003)
Sugárvédelem az orvosi izotóp-alkalmazás során
A Nukleáris Medicina tankönyve, Szerk. Szilvási István, B+V Publ. 49-54.
- Köteles, Gy. (2005)
Az élelmiszerek besugárzása
In „Élelmezés- és Táplálkozás-egészségtan” Szerk. Rodler, I., Medicina, 2005, Budapest,
364-366.

Köteles, Gy. (2005)

Az élelmiszer-biztonságot veszélyeztető radioaktív szennyeződés

In „Élelmezés- és Táplálkozás-egészségtan” Szerk. Rodler, I., Medicina, 2005, Budapest, 377-383.

Köteles, Gy. (2002)

Sugáregészségtan (szerk. Köteles, Gy.)

Medicina Könyvkiadó, Budapest, 363 oldal

Fejezetek:

- A sugáregészségtan tárgya és helye a tudományterületek rendszerében, 1-6. old.
- Mérőföldkövek. Néhány fontosabb külföldi és hazai történeti esemény, 7-20. old.
- Ionizáló sugárforrások az ember környezetében és az azoktól származó sugárterhelések (társszerző: Kerekes, A.), 21-40. old.
- Az ionizáló sugárzás biológiai hatásai (társszerzők: Gazsó, L., Sáfrány, G.), 41-96. old.
- A sugárzás dózisa és a biológiai hatások jellege, 97-104. old.
- Kis dózisok biológiai hatásai, 123-132. old.
- A determinisztikus biológiai hatások, 133-160. old.
- A sugárvédelem rendszere, 245-258. old.
- Felkészültség rendkívüli esetekre, 345. old.
- Nukleáris balesetek súlyosság szerinti osztályozása, 346. old.
- A sugárvédelemben szereplő SI-egységek, 350. old.

Kanyár, B., Köteles, G. J. (2003)

Dosimetry and Biological Effects of Ionizing Radiation

In „Handbook of Nuclear Chemistry” Szerk. Rösch, F., 4, 349-387.

Újranyomás 2. kiadás 2009, Kluwer and Springer Publ

Köteles, G. J. (2003)

Geleitwort

In „Krank durch Mobilfunk?” Szerk. Reinhold Berz

Verlag Hans Huber, 9-10.

Köteles, Gy. (2004)

Sugárártalom okozta foglalkozási betegségek

In „Írányelvek a funkcióképesség, a fogyatékoság és a megváltozott munkaképesség véleményezéséhez” Szerk. Juhász Ferenc

Egészségügyi, Szociális és Családügyi Minisztérium – Országos Egészségbiztosítási Pénztár, Budapest, 1380-1386.

Köteles, Gy., Mészáros, G., Bognár, G. (2006)

Környezeti hatások és egészségünk védelme

In „Környezettudományi konferencia”, Szerk.: Mócsy, I., Néda, T.

Scientia Kiadó, Kolozsvár, 21-33. old.

Köteles, G. J., Kanyár, B., Thiessen, K. M. (2007)

Radiation biology and radiation protection

In „Radiochemistry and Nuclear Chemistry”

Encyclopaedia of Life Sciences Support, UNESCO EOLSS, Ed. Nagy, S., Publ. Oxford, UK

(www.eolss.net)

Köteles, G. J. Bognár, G., Mészáros, G., Szalma, K. (2007)
Uránbányászok citogenetikai vizsgálata
In: „MTA Bányászati Ergonómiai és Bányegészségügyi Tudományos Bizottság, Budapest,
Szerk. Köteles, Gy., Varga, J. 213-247.
ISBN 978-953-06-3116-7

Köteles, Gy. (2007)
Fejezetek „Az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató
Intézet 50 éve” című kötetben, szerk.: Turai, I.
- Visszaemlékezés, 7. old.
- Sugárbiológia, sugáralkalmazás. Sejtbiológiai kutatások, 10. old.
- A Sugáregészségtan című könyv megjelenése, 110-111. old.
- Sugáregészségügyi Tanszék létesítése, 113. old.
- Az OSSKI kapcsolatai hazai és nemzetközi szakmai szervezetekkel (Turai, I. és Köteles,
Gy.), 117-122. old.

Köteles, Gy. (2008)
Sugárbiológiai és sugáregészségtani szemléletek
In „Szemelvények a nukleáris tudomány történetéből”, Szerk. Vértés, A.
Akadémiai Kiadó, 409-433.

Köteles, Gy. (2008)
Környezeti hatások és egészségünk védelme
In „Környezet és Egészség”, Szerk. Köteles, Gy., Tompa, A.
DVD Possum Kiadó, ISBN 978-963-87453-3-4.

Köteles, Gy. (2009)
Új nemzetközi ajánlások a sugárvédelemben
Egészségtud. 53, 32-40.

Köteles, Gy. (2010)
Az ionizáló sugárzás hatása az emberi szervezetre
In „Sugárvédelem”, szerk. Fehér István, Deme Sándor
ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 53-78. old.

Köteles, Gy. (2010)
Sugárbiológiai és sugárvédelmi alapismeretek
In „Dolgozói biztonság az egészségügyi ellátásban”, szerk.
Medicina Kiadó, Budapest, 26-42. old.

Köteles, Gy. (2009)
Sugárvédelem az orvosi izotóp alkalmazás során
In: Nukleáris Medicina Tankönyve, szerk. Szilvási István
BV Medical + Technological Publ. 2. kiadás

Köteles, Gy. (2010)
Ionizáló sugárzás és ionizáló sugárzás okozta megbetegedések
In: Munkaegészségtan, szerk. Ungváry György és Morvai Veronika
Medicina Kiadó, 3. kiadás

Sarjadās

Ez + az

SZILÁNKOK

ÉLETRAJZOMBÓL

Családi háttér

1934. augusztus 4-én születtem Nyíregyházán, ahol szüleim 1933-tól 1944-ig éltek. Édesapám Dr. Köteles József (1898 – 1976) orvos-fogorvos, rendelőintézeti főorvos volt, édesanyám Hoffer Matild (1911 – 1994) ezidő alatt három gyereknek adott életet. Rajtam kívül Katalin és Mária hugaimnak. Dr. Köteles Katalin (1935 – 2006) fogorvos, rendelőintézeti főorvos volt, Mária hugom, Ságihyéné Dr. Köteles Mária pedig 1941-ben született és máig is gyógyszerész, gyógyszertár vezető. 1967-ben házasságot kötöttem Dr. Kubászova Tamarával, később az orvostudomány kandidátusa és szobrászművész, s 1968-ban gyermekünk született, György Tamás, jelenleg bankszakember. Fiam 2003-ban házasságot kötött Rigler Orsolyával, s két unokánk született, Richárd (2004) és Julia (2006). Az elhunytak nyugodjanak békében, az élőknek sok boldogságot, egészséget!

A szobrászművész és két alkotása

Iskolák

1945 – 1952	gimnáziumi évek	- Budapesti I. ker. Mátyás király Gimnázium - Nyíregyházi Katolikus Gimnázium - Budapesti Bencés Gimnázium - Budapesti VIII. ker. Állami Fazekas Mihály Általános Gimnázium
1952	gimnáziumi érettségi	- „kitűnő” jelzéssel, „Kiváló tanuló” éremmel
1952 – 1958	egyetemi évek	- Budapesti Orvostudományi Egyetem Általános Orvosi Kara
1958	diploma megszerzése	- általános orvosi diploma „Summa cum laude” minősítéssel

Munkahelyek, beosztások

1958 – 1960	Budapesti Orvostudományi Egyetem Biokémiai Intézete	egyetemi gyakornok, majd egyetemi tanársegéd
1961 – 1970	Központi Sugárbiológiai Kutató Intézet, majd Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet	tudományos segédmunkatárs, munkatárs, osztályvezető
1963	Institute für Isotopenforschung, Universität, Köln	vendégkutató
1963 – 1964	Institute of Biochemistry, Glasgow University, UK	a Nemzetközi Atomenergia Ügynökség ösztöndíjasa
1971 – 1974	Országos Atomenergia Bizottság Titkársága Nemzetközi Szervezetek Osztály	osztályvezető, minisztériumi osztályvezető
1974 – 1979	Nemzetközi Atomenergia Ügynökség (Bécs) Sugárvédelmi Osztály	szaktisztviselő
1979 – 1998	Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet	főigazgató főorvos helyettes
1998 – 1999	Fodor József Országos Közegészségügyi Központ (OKK)	főigazgató főorvos helyettes
1998 – 2004	OKK Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet	igazgató főorvos
2004	Nyugdíjazás	

Egyetemi pálya

1956 – 1958	Budapesti Orvostudományi Egyetem (BOTE) Biokémiai Intézete	tanszéki demonstrátor
1991	Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem (HIETE)	c. egyetemi tanár
1995	HIETE Sugáregészségügyi Tanszék	tanszékvezető egyetemi docens
1996 – 1998	HIETE Sugárbiológiai és Sugáregészségtani Tanszék	tanszékvezető egyetemi tanár
1998 – 1999	HIETE Munka- és Környezetegészségtani Tanszék	egyetemi tanár
1999 – 2004	Semmelweis Egyetem Munka- és Környezetegészségtani Tanszék	egyetemi tanár

Oktatási tevékenység

1954 – 1958	Budapesti Orvostudományi Egyetem (BOTE) Biokémiai Intézete	demonstrátor
1958 – 1961	BOTE Biokémiai Intézete	egyetemi gyakornok, egyetemi tanársegéd
1974 – 1979	Nemzetközi Atomenergia Ügynökség, Harvard School of Public Health	nemzetközi tanfolyamok szervezője, előadója és programvezetője
1979 – 2004	Orvostovábbképző Egyetem, majd Haynal Imre Egészség Tudományi Egyetem (HIETE), majd Semmelweis Egyetem (SOTE), Budapesti Műszaki Egyetem Mérnök Továbbképző Intézete	tanfolyamok rendszeres előadója
1985 – 1989	Szentgyörgyi Albert Orvostudományi Egyetem Biokémiai Intézete	Sugárbiológiai Speciális Kollégium előadója
1993 – 2004	SOTE–ELTE „Környezetvédelem, sugárzások és vegyszerek környezeti hatásai” doktori program	akkreditált tag és előadó
1997 – 2004	Debreceni Orvostudományi Egyetem Népegészségügyi Iskola	előadó és modulvezető
2004 –	Eötvös Lóránt Tudomány Egyetem (ELTE) Környezetvédelmi Doktori Iskola	kurzusvezető

Társadalmi, tudományos-közéleti, tudományszervezési tevékenység

MTA bizottsági tagságok

- Orvosi Osztály:
 - Közegészségtudományi Bizottság
 - Népegészségügyi Bizottság
- Biológiai Osztály:
 - Biofizikai Bizottság
 - Környezet és Egészség Bizottság
- Fizikai Osztály:
 - Sugárvédelmi, Reaktorbiztonsági és Környezetfizikai Bizottság
 - Atomenergetikai Albizottság
- Geológiai Osztály:
 - Bányászati Ergonómiai és Bányaeészségügyi Tudományos Bizottság, a Sugáregészségügyi Munkabizottság vezetője
 - MTA Magyar Pugwash Bizottság

A Népjóléti, illetve Egészségügyi Minisztérium szakmai kollégiumai

- Munka- és Üzemegészségügy
- Közegészségügyi, Járványügyi és Sugáregészségügyi
- Megelőző Orvostan és Népegészségtan Szakmai Kollégium volt titkára
- az Egészségügyi Tudományos Tanács VIII. Környezetegészségügyi Albizottságának elnöke

Tudományos társaságok

- a Domus Hungarica kuratórium tagja
- a „Foglalkozási Ártalmak Megelőzése” Alapítvány kuratóriumának elnöke
- a „Mérnökök a Békéért és az Egyetemes Kultúráért” Alapítvány kuratóriumának elnöke
- az „Egészségtudomány” Alapítvány kuratóriumának elnöke
- a Magyar Békeszövetség elnöke
- a Magyar Biofizikai Társaság Sugárbiológiai Szakcsoportjának volt elnöke
- az Országos Atomenergia Hivatal Műszaki Tudományos Tanácsának és Tudományos Tanácsának tagja
- a Gazdasági és Közlekedési Miniszter Tudományos Koordináló Bizottságának volt tagja
- az OMFB-OAB Nemzeti Célprogram Szakértői Bizottságának volt tagja
- a Méréstechnikai és Automatizálási Egyesület Thermogrammeriai Szakcsoport vezetőségének volt tagja
- az Eötvös Lóránt Fizikai Társulat Sugárvédelmi Szakcsoportjának volt vezetőségi tagja
- a Nemzetközi Sugárvédelmi Bizottság 3. számú Albizottságának (ICRP) volt tagja, 1993–1997
- az Európai Sugárbiológiai Társaság tagja
- a Magyar Biokémiai Társaság tagja
- a Magyar Orvostudományi Nukleáris Társaság tagja

- a Magyar Genius Társaság alapító tagja
- a Magyar Munkahigiénikusok Társasága vezetőségi tagja
- a Népegészségügyi Tudományos Társaság tagja
- a Magyar Higiénikusok Társasága tagja
- Fellow of the Institute of Physics, London
- International Association of Radiopathology, alelnök
- Non Ionizing Radiation Medical Expert Desk (NIRMED), board tag

Az alábbi folyóiratok szerkesztő, illetve tudományos tanácsának tagsága

- Nucleus külföldi tanácsadója
- Int. Journal Low Radiation tudományos tanácsadó testület
- Indian. Journal Radiation Research tudományos testület
- Journal of Radiation Protection tudományos testület
- Central European Journal of Occupational and Environmental Medicine, tárfszerkesztő
- Academic and Applied Research in Military Science tudományos tanácsadó testület
- Foglalkozás-Egészségügy Szerkesztőbizottság volt tagja

Tudományos fokozatok és szakképesítések

1971	izotóp alkalmazási képesítés
1971	az orvostudomány kandidátusa
1984	a Sugárbiológia és Sugáregészségügy szakorvosa
1987	a Magyar Tudományos Akadémia doktora (orvostudomány)
1996	a Semmelweis Orvostudományi Egyetem habilitált doktora
2002	Megelőző Orvostan és Népegészségtan szakorvosa

Kitüntetések, elismerések, oklevelek

1977	Elismerő Oklevél	Harvard School of Public Health, Boston
1986	„Kiváló orvos” cím	Egészségügyi miniszter
	„A haza szolgálatáért” Érdemérem arany fokozat	Honvédelmi miniszter
1987	„Kiváló dolgozó” cím	Mecseki Ércbányászati Vállalat
1988	Nuclear Age Peace Foundation díja (Berényi Dénessel, Osztrovszki Györggyel és Részegh Csabával közösen)	Nuclear Age Peace Foundation, California
1989	„Kiváló oktató” cím	Orvostovábbképző Egyetem
	Békemozgalom kitüntető jelvénye	Országos Béketanács
1992	„Egyesületért” bronzérem	Mészáros László Képzőművészeti Egyesület
1993	Elismerő plakett	National Institute of Public Health, Republic of Korea
1994	„Fodor József” Emlékérem	Magyar Higiénikusok Társasága

1996	„Commemorative plaque”	International Commission of Radiological Protection (ICRP) Committee 3.
1997	„Kruspér István” Emlékérem	METESZ Méréstechnikai és Automatizálási Tudományos Társaság
1998	„Kiváló munkáért” kitüntető jelvény	Egészségügyi miniszter
	„Pacséri Imre” Emlékérem	Magyar Munkahigiénikusok Társasága
2001	Magyar Köztársasági Érdemrend Tiszti Keresztje	Köztársasági elnök
2003	„Wigner Jenő” Emlékérem	Paksi Atomerőmű Rt.
	Budapest XXII. kerület Budafok-Tétény Díszpolgára cím	a Kerület Önkormányzata
	Hűséggyűrű	Országos Közegészségügyi Központ
	„Népegészségügyért” Érem	Országos Tisztifőorvos
2004	„Ernst Jenő” díj	Magyar Biofizikai Társaság Ernst Jenő Alapítványa
	„Honvédelemért” I. osztályú Kitüntető cím	Honvédelmi miniszter
	Katasztrófavédelmi Emlékérem	Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság
	„Batthány-Strattmann László” díj	Egészségügyi miniszter
2005	Sugárvédelmi Emlékérem	Eötvös Loránd Fizikai Társaság Sugárvédelmi Szakcsoportja
2006	„Romhányi György” Jutalomdíj	Romhányi György Alapítvány
2007	50 éves az OSSKI Jubileumi Emlékérem	OSSKI
	„Népegészségügyért” Érem	Országos Tisztifőorvos
	Semmelweis díj	Egészségügyi miniszter
2008	„Wigner Jenő” díj	Magyar Tudományos Akadémia és a Paksi Atomerőmű Rt.
	Orvosi Aranydiploma	Semmelweis Egyetem

A Magyar Tudomány Ünnepe megnyitó ünnepi ülésén, 2008. november 3-án díjakat és kitüntetéseket adtak át az MTA Székházában.

Wigner Jenő-díj

Köteles Györgynek, az orvostudomány doktorának.

Köteles György Professzor egész szakmai pályafutása a sugáregészségügy és a sugárbiológia területén mozog, kiteljesülve az elsősorban prevenciót szolgáló sugárvédelemmel. Szakmai tevékenysége nemzetközileg is ismert és elismert. Munkásságának időszaka lefedi a paksi atomerőmű létesítésének másfél évtizedét és eredményes működésének első negyedszázadát. Meghatározó módon működött közre az erőmű sugár- és környezetvédelmi rendszerének, szervezetének kialakításában, későbbi fejlesztésében. Igen aktív oktatói és oktatásszervezői tevékenységet fejtett ki. Marx György professzorral karöltve ők a tudományos igényű magyar nukleáris ismeretterjesztés kiemelkedő egyéniségei, akik meghatározó módon segítették a paksi erőmű körüli társadalmi béke létrejöttét.

<http://www.mta.hu/index.php>

A Paksi Atomerőmű Zrt. és a Wigner Jenő-díj kuratóriuma a Nobel-díjas fizikusról elnevezett díjat adományozta Köteles Györgynek, az orvostudomány doktorának. A díjazott professzor egész szakmai pályafutása a sugáregészségügy és a sugárbiológia területén mozog, kiteljesülve az elsősorban prevenciót szolgáló sugárvédelemmel.

Szakmai tevékenysége nemzetközileg is ismert és elismert. Munkásságának időszaka lefedi a paksi atomerőmű létesítésének másfél évtizedét és eredményes működésének első negyedszázadát. Meghatározó módon működött közre az erőmű sugár- és környezetvédelmi rendszerének kialakításában, valamint annak későbbi fejlesztésében. Igen aktív oktatói és oktatásszervezői tevékenységet fejtett ki. Tanácsadóként hosszú ideig segítette a Radioaktív hulladékokat Kezelő Kft. munkáját a lakossággal folytatott kommunikáció területén.

<http://www.rhk.hu/hirek/2008/11/03/kituntetes-a-magyar-tudomany-napjan/>

Egyesületért

Pacséri Imre Emlékérem

Népegészségügyért Érem

Sugárvédelmi Emlékérem

Megjelent: Hírsugár 37, 2009. május, 22-29. old.

„NÉVJEGY”
KÖTELES GYÖRGY
a Wigner Jenő díj 2008. évi kitüntettje

Ezt a díjat megkapni – az elnevezése, a feltételei alapján – igen nagy megtiszteltetés. Ebből az alkalomból „névjegy”-et írni – szakmai pályám végén – számomra azt jelenti, hogy tevékenységem egy-egy motívumát villantsam fel s némi tanulságokat is. Persze mindkettő meglehetősen szubjektív gondolatkör. Igyekszem azokra a „szilánkokra” kitérni, amelyek érdekesek lehetnek az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Sugárvédelmi Szakcsoportja általam igen nagyra becsült tagjai, a „Hírsugár” olvasói számára. Felkérésük „névjegyem” leadására úgyszintén megtisztelő.

Kutatói pályám

Ötvenöt évvel ezelőtt vonzott magához a biológiai-orvosi kutató laboratórium szelleme a Budapesti Orvostudományi Egyetem Biokémiai Intézetében. 48 évvel ezelőtt kerültem a sugárbiológiai kutatás területére az Országos „Frederic Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézetbe. Itt végigjártam a hosszú lépcsősort a tudományos segédmunkatárstól az igazgatóságig. Ezalatt ez a diszciplína is sokat változott, amint azt egy könyvfejezetben felvázoltam (1). Így névjegyem a hosszú évtizedek figyelő jelenléte miatt szakterületem névjegye is.

A sugárbiológia igen sokrétű tudományág, módszertana, célkitűzései nagyon szerteágazóak. Valamikor az volt a lényege, hogy egy biológiai jelenség megfigyelése után azt vizsgálták, hogyan változik az a sugárdózis függvényében. Ma már a mélyreható mechanizmusok elemzése folyik. A hazai sugárbiológia kutatás nemzetközi irodalmat is elérő közleményei tükrözik a hazai kutatások ez idő alatti korszerűségét (2).

Út a mai sugárbiológiához

A XX. század biológiájának rohamos fejlődése meghatározta a sugárbiológia és erre alapozva a sugáregészségügy, sugárvédelem irányzatainak kialakulását. Ezt a 3 diszciplínát erőteljes társadalmi igény követelte ki. Így az elmúlt mintegy 100 év során a fenomenológiai korszakból a molekuláris biológia és sejtbiológia korszakán át eljutott egy sajátos kölcsönhatáshoz, amikor is a sugárbiológia is számos felismeréssel járult hozzá a biológiai jelenségek feltáráshoz. Például a target elmélet a nyom-szerkezet modellhez vezetett, amely a DNS és kromatin szerkezettel való összevetés alapján a DNS sérülések és helyreállításának kutatását tette lehetővé. A molekuláris biológia módszerei lehetővé teszik a gének és gén termékek kutatását, amelyek a helyreállításban szerepelnek, feltárják a helyreállítás minőségét, vagy éppen ennek hibáit, azaz a letális vagy mutagén állapotok rögzítését. A sejtciklus megismerése, ennek szabályozása, a molekuláris sérülések és az apoptózis megismeréséhez vezetett.

A sugárbiológiai szemléletek alakulása feltárta a genetikai információkat hordozó DNS molekulában külső hatásra bekövetkező károsodások helyreállíthatóságát, a helyreállításra nem képes „repair-deficiens” sejtek, betegségek létezését, a sejtképzési, megújulási rendszerek létezését, ebben az őssejtek szerepét, a sugárterápia fejlődését, a népességet érő járulékos sugárterhelés hatásai elleni védekezés tudományos megalapozását. A fejlődés egyre izgalmasabb lesz!

A sugárbiológia kiváló példája az interdiszciplináris kutatási törekvéseknek. Egybevetve az előzőeket, az eredmények és a kialakult szemléletek hatékonyak voltak a biológiai ismeretek gyarapodásában, az orvostudomány kísérletes és gyógyító tevékenységében.

Jellemző, és a jövő számára is tanulságos, sőt irányt mutató, hogy már kezdetben integratív diszciplinává alakult, s csak így képzelhető el számos egyéb biológiai, orvosi, környezetvédelmi irányzat továbbfejlődése is, a szellemi erőfeszítések egymás támogatásával, különböző szakmájú tudás összefogásával, műszeres és anyagi eszközök integrálásával. A technológiák biztonságos, a civilizáció, az emberiség érdekében történő alkalmazásáért.

A különböző szintű szervezettség – emberi erőforrások, műszerezettség stb. – miatt a hazai intézetekben és laboratóriumokban is szemléletváltásra van szükség „az egy ember egy téma” helyére a kollektív erőfeszítéseket biztosító multidiszciplináris kutató csoportok létrehozására!

A biológiai kutatásoknak sajátos ágai alakultak ki, amelyek az új technológiák esetleges egészségkárosító hatásait tárják fel, és segítenek megelőzni, kivédeni, vagy a bekövetkezett károsodásokat kijavítani, az egészséges állapotot helyreállítani. A sugárbiológia egyik ezek közül, amely immár több mint 110 éve áll az ionizáló sugárzások biztonságos alkalmazásának vonalában. Nyilvánvalóan egyéb új, vagy még csak a jövőben kifejlődő technológiák számára is a követendő út hasonló. A biológusok felelőssége ugyanis nagy, hiszen a társadalom érzékenyen reagál a számára még ismeretlen technológiákra és azok esetleges, vagy feltételezett veszélyeire. A sugárvédelem abban is például szolgált, hogy az együttműködés fizikusok, mérnökök, biológusok, orvosok között elengedhetetlen!

Sugarbiológiai kutatásaim a sejtbiológia különböző területein folytak. Az ionizáló sugárzások sejtszintű hatásaiban – a korszerű sugarbiológia szemlélete szerint – célpontokon érvényesülő (targeted) és ezeken kívüli (non-targeted, régebben abscopal, bystander) jelenségek történnek. A kromatin állományon belüli DNS kémiai változásai mutációkat, kromoszóma aberrációkat, sejthalált, a gének aktiválását és gátlását, a gén szerkezet instabilitását okozhatják. Mindezek kiterjedten kutatott területek. Magunk az ún. interfázisú kromoszóma elváltozás, a mikronukleusz képződés kvantitatív körülményeit vizsgáltuk (3). Többek között megállapítottuk a lakossági „normál” tartományt. Ehhez hasonlíthattuk a különböző sugaras foglalkozási kategóriák szintjeit, következésképpen esetleges többletterhelését (atomerőművi dolgozó, uránbányászok, egyéb sugaras munkakörben foglalkoztatottak). A mikronukleusz kimutatási eljárást, mint módszert alkalmazva megállapítottuk, hogy kis sugárdózisok (kisebb, mint 200 mSv) hatására keletkező limfocita mikronukleusz gyakoriság, a lineáris dózis-hatás összefüggés meredeksége annyira eltér a nagyobb dózisokétól, hogy nem volt egyértelmű összefüggés a dózis és a hatás között. Azaz jó módszernek bizonyult a kis dózisok hatásának kutatására. Ezáltal kimutatható volt az is, hogy a vérérum megfelelő antioxidáns kapacitása milyen jelentősen befolyásolja a kromoszóma aberrációk képződését, pl. akár baleseti szintű túlexpozíció – 250 mGy – hatását is ki lehetett védeni a vérérum antioxidáns kapacitásának növelésével. A limfocita mikronukleusz módszer segítségével egyéb környezeti károsító hatásokat – pl. nehézfém szennyezés- is követni tudtunk gyermek népességben.

Ma már a mikronukleusz módszer kiterjedten kerül alkalmazásra genotoxikus hatások kimutatására, pedig „hej!” amikor egy NAÜ szakértői bizottsági ülésen szorgalmaztam a módszer nemzetközi harmonizálását, a „klasszikus” citogenetikusok, akik a metafázisú kromoszóma aberrációk vizsgálatával foglalkoztak, igencsak „letorkoltak”. Az embernek jól esik, ha az idő őt igazolja, csak legyen ideje kívánni!

Széleskörű kutatásokat folytattunk a sejt másik nagy rendszere, a sokféle elemből összetevődő membrán-rendszer sugarbiológiájára vonatkozóan. Így elsőként mutattunk rá a mindaddig viszonylag sugár-rezisztensnek tartott sejtmembrán rendszer érzékeny, sugárzás kiváltotta reakcióira (4. 5).

Kidolgoztunk egy módszert és így tríciummal jelzett lektin, a mitózist indukáló concanavalin A membránkötődésének változásaival kimutattuk, hogy a membrán már kis dózisoknál, mintegy 0,25 Gy-nél is reagál, az elváltozások 10–60 percen belül kijavítódnak. A

membrán szerkezet ilyen perturbálódását mikromorfológiai módszerekkel is észleltük. Felvetettük, hogy a membránhoz kötött jelenségek esetleg a sugárhatás biológiai indikátorául is alkalmazhatók (6), a megváltozott membrán domainek a kémiai és biológiai (pl. vírus) receptor működését befolyásolhatják, az átmeneti permeabilitás változások a regulációban résztvevő anyagok (citokinek, stresszfehérjék, tumor nekrosis faktor, stb.) ki- és beáramlását segíthetik elő. Utóbbi mechanizmus szerepet játszhat a programozott sejtpusztulás (apoptózis), vagy a szomszédsági hatás (bystander) kialakulásához. Kimutattuk, hogy egyes növényi lektinek –pl. fagyöngy– membránhoz kötődése az érintett sejt pusztulását segíti elő, s ebben a folyamatban a súlyos kromoszóma aberrációt hordozó sejtek felismerése és kiiktatása a szervezetből a sugárzás későbbi kockázatát csökkenti!

Milyen furcsa a fentiekhez hasonlóan néhány mondatban összefoglalni napok-évek-évtizedek sok energiát igénylő munkáját! Bibliográfiámat most állítom össze, s az mintegy 450 közleményt sorol fel.

A modern technológiák biztonságos alkalmazásáért

Igen fontos irány a sugaras és nukleáris technológiák biztonságos- egészségügyi szempontból is – alkalmazásának megalapozása. Az „atomkori dilemmák” a fizika – biológia – sugárbiológia – sőt társadalomtudományok – etika láncolatán át mindenkit érintenek, mindenkiben felmerülnek (7).

A sugárbiológiai és sugáregészségügyi/sugárvédelmi szemléletek egybevetéséből néhány igen fontos következtetés igen pragmatikusan levonható, így csak néhány tézisszerűen:

- Az ionizáló sugárzás ismert sztochasztikus hatása, a rosszindulatú daganatkeltés mintegy 100 mSv feletti dózisok után következik be statisztikailag szignifikáns módon. ez önmagában még nem jelenti küszöbdózis létezését, de arra utal, hogy az egyéb rákkeltő hatások között ekkora sugárterhelés kockázata eltörpül (8).
- Újabban vannak adatok arra, hogy az un. hormetikus dózis-hatás összefüggés elemzése küszöbdózist tételez fel a sztochasztikus hatásokra is (9).
- Az ionizáló sugárzás kockázatának elemzése akár modell is lehet egyéb kockázatok elemzéséhez, másrészt nyilvánvaló, hogy a biológiai reagálás is sokrétű a dózis függvényében. Erre vonatkozó ismereteink egyre jobban gazdagodnak s óhatatlanul meg fogják változtatni a kockázatokra vonatkozó szemléletünket.
- A biológiának és orvostudománynak jelentős szerep jut az esetleges balesetek elhárításában, a sérültek ellátásában. E területen bevezettük a biológiai dozimetriai eljárásokat (10), valamint a helyi sugársérülések diagnosztizálásában úttörőként a termográfias eljárásokat (11).
- Az utóbbi időben is egyre jobban felvetődik a kombinált hatások – tehát sugárzás és egyéb környezeti hatások, vagy ártalmak, együttes kockázatának problémaköre (12).
- Az un. kis dózisok hatásának, vagy éppen hatástalanságának vizsgálata továbbra is az érdeklődés előterében lesz. A kis dózisokkal szembeni aggályoskodás nem szabad, hogy eltérítse a társadalmat az orvosi alkalmazások jótékony hatásainak kihasználásától, amint erre voltak példák, pl. az emberek nem járnak el szűrővizsgálatokra.
- Megfelelő tájékoztatás, gazdasági, környezeti, etikai és pszichológiai ismeretek bővítése szükséges ahhoz, hogy a biztonságos alkalmazás megvalósuljon és tovább fejlődjön, azt a társadalom elfogadja éppen a saját jóléte, biztonsága, egészsége és közegészségügye érdekében.

Oktatás, továbbképzés, egyetemi pálya

A mi multidiszciplináris területünk kutatóinak az előbbiek alapján is fontos feladata a társadalom tájékoztatása, a tudományos oktatás, továbbképzés, ismeretterjesztés. A lehető legközérthetőbb módon! Hogy el ne riasszuk az érdeklődőket. E lap olvasóinak nem kell

ecsetelnem a sugáregészségügy és sugárvédelem szintén igen összetett voltát. Gondolom mindannyian egyetértünk abban, hogy sok kutatni, tanulni, oktatni és szervezni való van a jövőben is. Lesz dolga a fiataloknak is éppen elég.

Ez a feladat azonosítás vezetett a Sugáregészségtan című könyv megszerkesztéséhez és megírásához is (13) és nagy öröm számomra, hogy az Eötvös Loránd Fizikai Társulat Sugárvédelmi Szakcsoport gondozásában készülő Sugárvédelem című könyv munkálataiban is részt vehetek.

Egyetemi pályafutásom a '70-es években kezdődött, amikor studiumokat tartottam a Szegedi Orvostudományi Egyetemen, majd az Orvostovábbképző Egyetemen (később Haynal Imre Orvostudományi Egyetem, majd beolvadt a Semmelweis Egyetembe), az Eötvös Loránd Egyetemen, a Debreceni Orvos és Egészségtudományi Centrumban. Ezekből a felkérésekből is kitűnik, hogy a társadalmi érdeklődés egyre fokozottabb lett.

Így tehát végig kellett járnom e területen is a „számárlétrát”, 1991-ben lettem címzetes egyetemi tanár, 1995-ben tanszékvezető egyetemi docens, majd amikor habilitáltam a Semmelweis Egyetemen, 1996-ban tanszékvezető egyetemi tanár. 1998-ban a tanszék beolvadt a Munka és Környezetegészségügyi Tanszékbe, azóta ebben a keretben szerepeltem. Oktatói tevékenységem szoros részének tekintem, hogy számos tankönyvbe írtam vonatkozó témájú fejezeteket (A belgyógyászat alapvonalai, Orvosi Izotópdiaagnosztika, Munkaegészségtan).

Kapcsolataim a Nemzetközi Atomenergia Ügynökséggel

Meghatározó élményeim közé tartozik annak a pályának minden egyes lépése, fokozata, amelyeket a NAÜ keretében töltöttem. Ösztöndíjas kutató Skóciában (1963–1964), tudományos továbbképző tanfolyam Belgrádban (1967), a magyar küldöttség tagja bizottságokban, Kormányzó Tanácsban, közgyűléseken (1971–1974), szaktisztviselő (1974–1979), és számos tanfolyam előadója, projekt szakértője utána is. Mindig nagyra tartottam, hogy az ENSZ családjában, szellemében tevékenykedhettem. Aki már volt kapcsolatban a NAÜ-vel, az tudja és egyetért velem, hogy a mi szakmánkban a globalizáció – a nemzetközi együttműködésben, a legkorszerűbb technológiák biztonságos alkalmazásában, a társadalom érdekében akár gazdag vagy szegény országról van szó – közvetlen hatása és szelleme akkor már ott érvényesült. S ez nagyon lelkesítő volt. Voltak persze olyan kollegák is, akik céljuknak csak azt vallották, hogy „join the Agency and see the world”.

Nagy kerek köszönetnyilvánítás

A tudományos világban, a közéletben élni, és egyáltalán értelmiségiként élni igen sok emberrel való kapcsolatot jelent, – rövideket, vagy tartósakat. egyaránt. Nehéz lenne felsorolni mindazokat a tanárokat, kollegákat, munkatársakat, bel- és külföldi barátokat és ismerősöket, akik hatottak rám, jó vagy rossz irányból. De mindenképpen tanulságosan. Mindannyiuknak köszönet!

Számos elismerést és több díjat kaptam már. De ez a legutóbbi, a Wigner Jenő díj különösen megtisztelő és őszinte köszönet érte az alapítóknak és adományozóknak. És e helyről is barátsággal köszöntöm az ELFT Sugárvédelmi Szakcsoport tagjait és vezetőit. Az általuk 2005-ben nekem adományozott sugárvédelmi emlékérmét kedves „tróféáim” között tartom számon.

*„...immár kész a leltár,
Éltem és ebbe más is belehalt már”*

Néhány közlemény az olvasó tájékoztatására

1. Köteles György (2009) Sugárbiológiai és sugáregészségtani szemléletek. In: Szemelvények a nukleáris tudomány történetéből. Szerk. Vértes Attila, Akadémiai Kiadó
2. Köteles G. J. (2004) Through the hills and valleys of radiation biology in Hungary. *Centr.Europ.J.Occup.Environ.Medicine*, 10, 202-226
3. Köteles, G. J. (1996) The human lymphocyte micronucleus assay. A review on its applicabilities in occupational and environmental medicine. *Centr.Europ.J.Occup.Environ.Medicine*, 2, 12-30.
4. Köteles, G. J. (1979) New aspects of cell membrane radiobiology and their impact on radiation protection. *Atomic Energy Rev.* 17, 3-30.
5. Köteles, G. J. (1982) Radiation effects on cell membranes. *Radiat.Environ.Biophys.*, 21, 1-18.
6. Kubasova, T., Köteles, G. J. ,Somosy, Z., Sinkovics, J. (1986) Use of cell membranes as possible biological indicators of radiation injury. In: Biological indicators for radiation dose assessment. eds.Kaul,A.et al. MMV Medizin Verlag München, 199-203.
7. Köteles György (2007) Atomkori dilemmák. *Magy. Bioetikai Szle.*, 13, 150-157.
8. Köteles, G. J. (2006) Biological responses in low-dose range. *Int.J.Low Radiat.*, 2, 97-110.
9. Köteles, G. J. (2009) Low dose response: hormesis and adaptive response.V. Radon Forum, Veszprém, Pannon Kiadó, szerk. Somlai János
10. Cytogenetic analysis for radiation dose assessment (2001) with Darroudi, F., Fenech, M., Köteles, G. J., Lloyd, D., Turai, I., International Atomic Energy Agency, Vienna, Techn, Rep, Ser. 405. 127 pp.
11. Köteles, G. J., Lelik, F., Sztanyik, L. B. (1987) Thermography in diagnosis of radiation injury *Thermology*, 2, 584-586.
12. Novák, J. ,Köteles, G. J. (1989) Simplified cytogenetic method for determination of radiation injuries in cases when irradiation is combined with other types of injuries. *Int. Rev. Armed Forces Medical Services*, 62, 34-36.
13. Köteles György (szerk.) Sugáregészségtan, Medicina Könyvkiadó Budapest, 2002.

Romhányi György Jutalomdíj

VISSZAEMLEKEZÉS AZ OSSKI 50. JUBILEUMA ALKALMÁBÓL

Az Intézet fennállásának 50 éves évfordulóján személyes reflexióimat legszívesebben ezzel a címmel fogalmaznám: Élt 50 évet. Bár nem akarok nekrológot írni, s remélem, nincs is okom rá, hiszen az intézet létezik, ha jelentősen meggyengülten is, remélem az illetékes felelősök hamarosan újra realizálják, hogy egy ilyen témakörű szakmai intézetre a XXI. században is szükség és talán egyre nagyobb szükség van nukleáris programunk fejlesztésének elengedhetlensége, annak hazai biztonsága és nemzetközi kíváncsiái miatt. Nem különben az egyéb sugaras technológiák szélesedő alkalmazása miatt az orvostudományban, iparban, kutatásban.

Kétségtelen, hogy 50 évvel ezelőtt a hidegháborús gondolkör miatt a determinisztikus hatások kutatása állt az alapítók szándékában. Az egyik laboratóriumban még sokáig létezett a márvány boncasztal. Használatára nem került sor, de megfelelő személyi állomány toborzásával elkezdődtek a sejtbiológiai, biokémiai, immunológiai kutatások. Az Intézet vezetői Várterész Vilmos és Kálmán Erzsébet legfőbb érdemének tartom ma is, hogy megszervezték az intézetet és hagyták dolgozni az összetoborzott, lelkes, többnyire fiatal stábot. Az egyre több rendelkezésre álló laboratóriumban egyre nagyobb volt a sürgés-forgás. Akkoriban igen fontos szerepe volt a Biokémiai Osztály vezetőjének, Antoni Ferencnek a korszerű molekuláris biológiai irányzat intézeti meghonosításában és a sejtbiológiai jelenségekkel való összekötésében. Sokat tanultunk az Intézet állományának multidiszciplináris összetétele miatt is. A fizikusok, kémikusok, mérnökök, biológusok, orvosok együttes munkája teremtette meg a munka feltételeit, a sugárforrások kezelésétől, a dozimetrián át a biológiai, biokémiai, hematológiai módszerek alkalmazásán át a sugárbiológiai szemlélet kialakításáig. A sokrétű gondolkodást tükrözte a Várterész Vilmos szerkesztette Sugárbiológia című könyv, amely Várterész Vilmos, Kálmán Erzsébet, Unger Emil, Fehér Imre és Sztanyik B. László közös munkája.

A vezetés az Egészségügyi Minisztérium és a nagytekintélyű Országos Atomenergia Bizottság keretéből biztosította az anyagi feltételeket és a már igen korán megteremtett nemzetközi kapcsolatokat. Az Intézet munkatársainak ez az akkori hazai átlagos szint feletti perspektívát jelentett. Jó volt itt dolgozni.

Az 50 évből 46 éven át – rövid megszakításokkal – közvetlen kapcsolatomban volt a Törley kastéllyal. Láttam az indulást, a kiterelődést, tudományos segédmunkatársi beosztástól az igazgatói pozícióig, a sugárbiológiai diszciplína nemzetközileg fejlődő szemléletű világának meghonosításától a hazai sugáregészségügyi filozófia és diszciplína megteremtéséig. Őszinte tisztelettel gondolok az odaadó vezetőkre, és azokra a munkatársakra, akik akár a kutatásban, szervezésben, a feltételek műszaki és technikai megteremtésében, kiszolgálásában dolgoztak. Együtt voltunk büszkék mindig intézeti tagságunkra, a sikerekre is e hazában és a nemzetközi arénában egyaránt.

Kívánom, hogy a szükségszerűséget felismerve az illetékesek támogassák az Intézet feladatának teljesítését, s az Intézet megerősödéséhez sikerüljön megfelelő személyi, műszaki és anyagi feltételeket teremteniük.

50 éves az OSSKI jubileumi emlékérem

A NEMZETKÖZI ATOMENERGIA ÜGYNÖKSÉGNÉL

A NAÜ-vel pályám során igen gyakran voltam közvetlen kapcsolatban, ösztöndíjastól a szervezet tisztviselőjéig, szakértőként, tanfolyami előadóként egyaránt. Az első, jövőt meghatározó esemény az volt, amikor a Glasgowi Egyetem Biokémiai Intézetében tanulhattam az akkor már nagyon divatos téma, a nukleinsavak elemzésének módszereit. De egyben ez volt az első korszak, amikor nemzetközi együttesben dolgoztam, éltem. Ez utóbbi tekintetben a NAÜ bármely műfajában is tevékenykedtem, az meghatározta szemléletemet, „internacionalizmusomat”.

Hiszen a NAÜ az ENSZ családba tartozó kormányközi nemzetközi szervezet, 2007-ben volt fennállásának 50. évfordulója. Szakmai tevékenységén kívül nagy súlya van a diplomáciának is. Szakmailag alig lehet az atomenergia, radioizotópok vagy ionizáló sugárzások alkalmazásában érdekelt olyan szakember a világon, aki ez alatt az idő alatt valamilyen formában ne lett volna kapcsolatban a szervezettel, ha másként nem, akkor különböző kiadványainak olvasójaként. A NAÜ alapító okmányának megfelelően hivatott ösztönözni az atomenergia békés alkalmazását a világ lakosságának egészsége, jóléte érdekében és csökkenteni az atomenergia katonai felhasználásának lehetőségét. Korábban főleg a sugaras technikák alkalmazásának elősegítésével foglalkoztak az orvostudományban, a mezőgazdaságban, az iparban és a vízgazdálkodásban. Amióta azonban a nukleáris energia energetikai hasznosítása műszakilag, gazdaságilag és kereskedelmileg realitássá vált, azóta a NAÜ egyik fő tevékenységét ez határozza meg, azaz a nukleáris fűtőelemciklus gazdaságos és biztonságos megvalósítása, kiaknázása. A műszaki biztonságon túlmenően a NAÜ-nek is igen fontos tevékenysége a nukleáris dolgozók, a nukleáris üzemek körüli környezet lakosságának és általában a környezet sugárvédelme. Könnyen belátható a NAÜ által működtetett nemzetközi információs rendszer, az International Nuclear Information System (INIS) jelentősége, nem kevésbé a nukleáris fegyverek terjedése elleni ellenőrző rendszer működtetése, a Treaty on the Non-Proliferation of Nuclear Weapons (NPT) Safeguards System. Mindmegannyi érdekes és ambicionáló célkitűzés és tevékenység egy kutató, majd a részterületeken szervező munkásnak.

Szakmailag, emberileg, társadalmilag egyaránt igen jó iskola volt, s élvezettel voltam „diákja”.

SUGÁREGÉSZSÉGÜGYI TANSZÉK LÉTESÍTÉSE

Az Orvostovábbképző Intézet Sugáregészségügyi Tanszékét az egészségügyi miniszter 1984. február 1-ével hozta létre az Országos „Frédéric Joliot-Curie” Sugárbiológiai és Sugáregészségügyi Kutató Intézet bázisán. 1997. decemberében a Haynal Imre Egészségtudományi Egyetem a Tanszék nevét Sugárbiológiai és Sugáregészségtani Tanszékre változtatta. A Tanszék működtetéséről 1996. október 30-án megállapodás került aláírásra a HIETE rektora és az OSSKI főigazgató főorvosa között.

Tanszékvezetők voltak:

- Dr. Sztanyik B. László – főigazgató főorvos, egyetemi tanár, 1984 – 1995. (június)
- Dr. Köteles György – főigazgató főorvos helyettes, egyetemi docens, 1995. június – 1996. július, majd egyetemi tanár 1996. július – 1998. július.

A HIETE rektora 1998. július 1-ével a Tanszéket a HIETE Munka- és Környezetegészségügyi Tanszékébe olvasztotta (tanszékvezető: Prof. Dr. Ungváry György, majd Prof. Dr. Morvai Veronika, és ettől kezdve az OSSKI bázisán működő szakértői csoport a feladatokat Sugárbiológiai és Sugáregészségtani Tanszék csoportként látja el Prof. Dr. Köteles György irányításával.

Időközben az Orvostovábbképző Egyetem 1991. január 1-i hatállyal Dr. Köteles Györgynek címzetes egyetemi tanári, Dr. Kanyár Bélának címzetes egyetemi docensi címet adományozott.

Tiszteletdíjas óraadó előadók voltak kezdetben Dr. Gázsó Lajos és Dr. Pellet Sándor. 2006-ban Dr. Pellet Sándor egyetemi docensi kinevezést kapott. Az oktatásban részt vettek továbbá az Intézet vezető munkatársai.

A Tanszék oktatási, továbbképzési és kutatási feladatokat lát el. Oktatás és továbbképzés terén saját szervezésű tanfolyamokat tart, így a hazai jogszabályokban rögzített legmagasabb sugárvédelmi képzettség nyújtására (un. átfogó sugárvédelmi ismereteket nyújtó tanfolyam). Ezen tanfolyamokat végeztek számára felfrissítő és az ismereteket korszerűsítő kurzusokat szervez. Részt vett más HIETE, majd SOTE tanszékek által szervezett tanfolyamok, más egyetemek kurzusain. Feladata van a szakorvos képzésben a sugárbiológiai és sugáregészségügyi un. ráépített szakvizsga szervezésében, részfeladatai vannak az onkoterápiás foglalkozásegészségügyi, közegészségtan-járványtani szakvizsgák előkészítésében. Tudományos és továbbképző konferenciákat szervez. Részt vesz doktori képzési programokban a SOTE-ELTE és a SOTE-HIETE, SOTE, BME doktori programjában.

A SUGÁREGÉSZSÉGTAN CÍMŰ KÖNYV MEGJELENÉSE

A Medicina Kiadó gondozásában 2002. nyarán megjelent a Sugáregészségtan c. könyv. A könyvet Prof. Dr. Köteles György, akkori igazgató főorvos szerkesztette és a fejezetek megírásában részt vettek az Intézet vezető kutatói, név szerint: Bojtor Iván, Gázsó Lajos, Horváth Győző, Jánoki Győző, Kerekes Andor, Köteles György, Pellet Sándor, Sáfrány Géza, Turai István és Thuróczy György.

A kötet megírását indokolta, hogy a több mint száz éve megismert természetes és mesterséges sugárzások mára civilizált életünk részévé váltak. Ezek változó közegében élünk, illetve ezeket széles körben alkalmazzuk az orvostudományban, iparban, kutatásban. Közben felismert biológiai hatásaik és veszélyeik is egyre nyilvánvalóbbá váltak. Az ionizáló és nem-ionizáló sugárzások alkalmazása, a sugaras és nukleáris technológiák egyre szélesebb körű bevezetése az élet különböző területén megkívánta, hogy az ezekkel foglalkozók sugárbiológiai, sugáregészségtani és sugáregészségügyi szervezési ismeretekre is szert tegyenek, és ez beépüljön mindennapos tevékenységükbe.

A sugárbiológia a sugáregészségtan alapja, természetszerűleg olyan széles, mint maga a biológia. Ezt a teljes spektrumot talán nem volt célszerű egy kötetbe foglalni, ezért a kötet azokat a főbb ismereteket tárgyalja, amelyek a sugárbiológiának a védelmet megalapozó területeit érintik. Ilyen jellegű magyar nyelvű munka még nem jelent meg. A sugárbiológia tárgykörében is csak egy könyv látott napvilágot 1963-ban Várterész Vilmos szerkesztésében. Azóta mind a sugárbiológia, mind az arra alapozott sugáregészségtan ismeretanyaga, szemlélete jelentősen kiszélesedett. Ezt a fejlődést tükrözik azok az időközben megjelent összefoglaló közlemények, tanulmányok, amelyeket a megfelelő fejezetek végén található irodalomjegyzék tartalmaz. Ezzel talán az ismeretek elmélyítésére törekvőket is segítjük.

A különböző szintű sugárvédelmi tanfolyamok szervezését és az azokat elvégezni köteles személyek körét rendeletek szabályozzák, de a képzés és továbbképzés számára megfelelő írásos anyag csak szórványosan áll rendelkezésre. Ezt a célt is szolgálja a könyv.

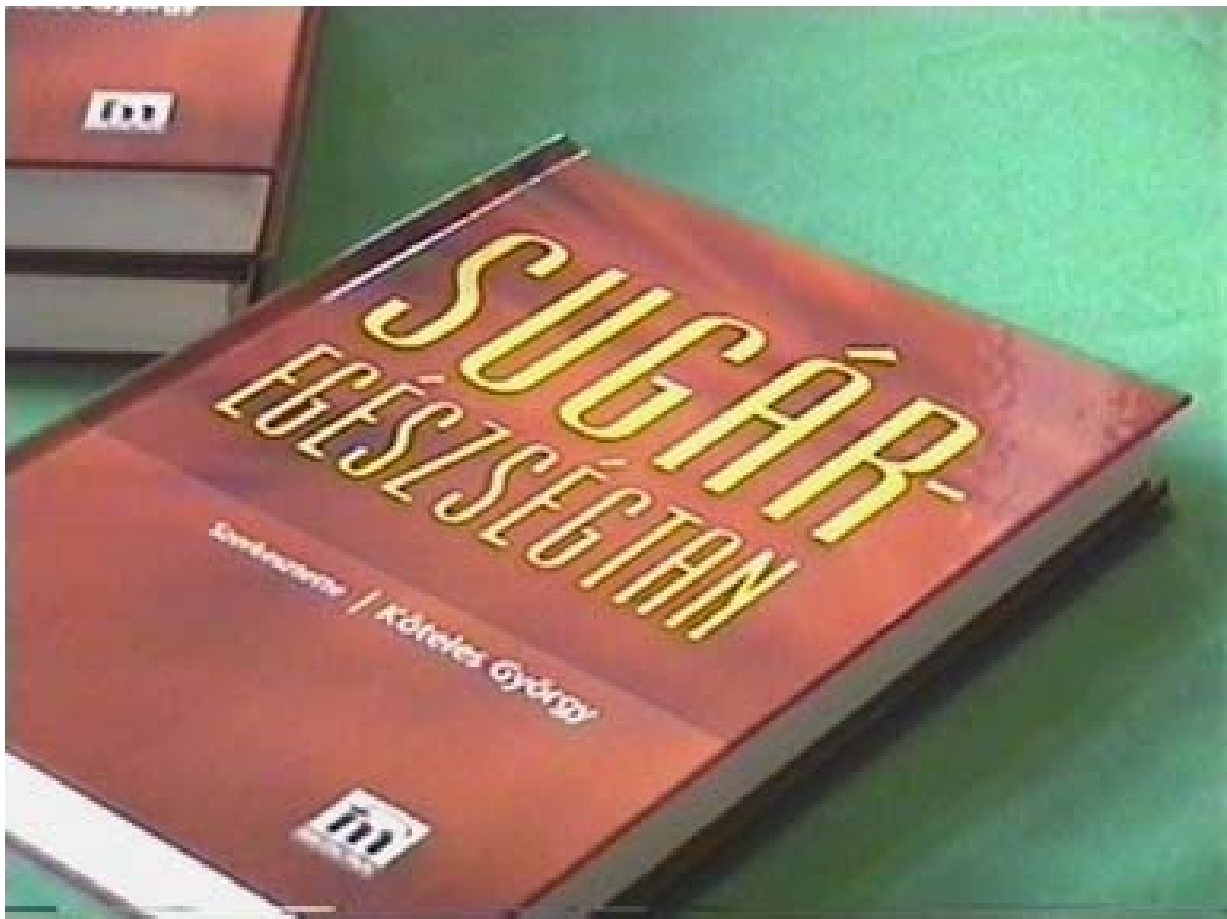
Az érdeklődő szakembereken kívül szükségesnek látszott a társadalom különböző rétegeinek ilyen vonatkozású tájékoztatása is, hiszen gyakran előfordul, hogy nagyfokú tájékozatlansága vagy időnkénti félreinformáltsága miatt ma már a társadalom egy része mereven elutasít minden sugaras és nukleáris technológiát a veszélyek túlbecsült kockázata miatt, holott az élet számos területén ezek a módszerek ez idő szerint elengedhetetlenek, szükségesek, más technológiákkal nem válthatók ki. Gyakori, hogy művelt emberek, sőt akár természettudományosan vagy műszakilag képzett szakemberek is irracionálisan kezelik a témát.

A kötet foglalkozik az emberi környezetben előforduló sugárforrásokkal, az ionizáló és nem-ionizáló sugárzások biológiai hatásaival, a sztochasztikus és determinisztikus hatások leírásával, jellemzésükkel és kockázataikkal, a sugárvédelem alapelveivel, a foglalkozási, lakossági és orvosi besugárzási kategóriákba tartozó személyek sugárterhelésével. Ismerteti az eddigi legnagyobb sugaras baleseteket, azok következményeit. Foglalkozik a radiológiai és nukleáris baleset elhárítás követelményeivel.

A könyv szerkezete, ismeret- és ábraanyaga főleg azon a két évtizedes tapasztalaton alapul, amelyet a Sugárbiológiai és Sugáregészségtani Tanszék működése során és azóta is különböző szintű tanfolyamok szervezése és megtartása révén nyertünk.

Tehát könyvünk, a sugáregészségtan alapelemeit összefoglaló kötet célja többirányú: mindenekelőtt tankönyvet adtunk azok kezébe, akik munkakörük miatt különböző szintű sugárvédelmi tanfolyam elvégzésére kötelezettek, így pl. orvosok, közegészségügyi szakemberek, kórházi fizikusok. De a kötetből tájékozódhatnak mindazok, akik a

sugárforrások alkalmazását kezdeményezik, irányítják, ellenőrzik. Tömör, elsődleges eligazítást nyerhet a téma iránt érdeklődő egyetemista, sugárzásokkal foglalkozó oktató, elméleti és gyakorlati szakember, nemkülönben a művelt nagyközönség.

A MAGYAR BÉKESZÖVETSÉG

Megalakulás, célkitűzések

A Magyar Békeszövetség 1992. áprilisában alakult és választott meg elnökének, mely tisztséget azóta is betöltöm négy évenkénti újraválasztások során. Ez az új szervezet a Jókai-féle XIX. századvégi egyetig visszanyúló magyar béketörekvések örökösének tekinti magát, jogi értelemben elődje az Országos Béketanács volt. Annak idején úgy határoztuk meg, hogy az Országos Béketanács egy felülről szervezett társaság volt, a Magyar Békeszövetség alulról szerveződő civil szervezet. Ugyanis a szövetség pártoktól független társadalmi mozgalomként az erőszak és agresszió valamennyi formáját, a politika és a gazdaság eszközeként való alkalmazását, a fegyveres és szellemi terrorizmust is elítéli. Megkülönböztetett figyelmet fordít a kapcsolatépítésre a szomszéd népekkel az emberi és nemzetiségi jogok betartására, a környezetvédelemre.

Ez a program rendszeresen tartott előadói értekezleteken, nagy létszámú összejöveteleken keresztül valósul meg akár a fővárosban, akár vidéki helyszíneken. A nagyon sokrétű tevékenység gyakori ötletadójaként, szervezőjeként, nagyszerű és széles látókörű vitapartnerként állandó munkatársam volt Barabás Miklós úr, a Magyar Békeszövetség titkára és az Európa Ház igazgatója, akinek segítségét és barátságát ezúton is köszönöm.

A hazai békemozgalmában már korábban dolgozó személyiségek (Berényi Dénes, Köteles György, Osztrovszki György és Részegh Csaba) együttesen 1988-ban javaslatot tettünk a Nuclear Age Peace Foundation felhívására, s ebben egy nemzetközi mozgalom megindítását javasoltuk „Mérnökök a Békéért” címmel. Ebből a javaslatból alakult ki a ma is működő International Network of Engineers and Scientists nevű szervezet. A Magyar Békeszövetség azóta is részt vesz munkájukban, amióta Balatonfüreden megrendezték alakuló ülésüket.

Rendszeresen emlékeztetünk a II. világháború évfordulóira, a Japánt ért első atombombák áldozataira, a világháborúk katonai és polgári áldozataira, a holokauszt tömegesen elhunyt ártatlan áldozataira.

Számos alkalommal fordultunk a szélesebb nyilvánossághoz Nyilatkozatok formájában, amelyet a Békeszövetség elnöksége fogalmazott meg, amikor a politikai és társadalmi békét veszélyeztető jelenségeket észleltünk külföldön, vagy belföldön.

Megalakulásunkkor sokak számára úgy tűnhetett, hogy a békemozgalmaknak nincs már jelentősége, az akkor unipolárisvá vált nagyhatalmi, vagy szuperhatalmi viszonyok kialakulása révén. Azonban az elmúlt évtizedek háborúi – pl. a délszláv háború közvetlen határainknál, vagy a jelenleg is több tíz helyen dúló háborúk – bebizonyították, hogy a békemozgalom nem elavult. Civil szervezetünk tagjai meggyőződésüket hangsúlyozzák, hogy a katonai, a politikai, a társadalmi béke őrzése az emberi alkotó munka feltétele.

Az alábbiakban néhány szemelvényt mellékelek akár a kezdetekben, akár a jelenben vallott elvekről, amelyeket időszerűnek és érvényesnek tartok.

A Magyar Békeszövetség érme

Mérnökök a békéért díj

Szemelvények a különböző jellegű rendezvényeken elhangzott elnöki beszédekből

A békemozgalmak nem avultak el

Megjelent „A békéért egy változó Európában” című konferencia kötetében 1992-ben a Hiroshima emléknapon (Magyar Békeszövetség kiadványa)

Immár hagyományossá vált hazánkban is, hogy az emberiség kultúrtörténelmének egyik leggyászosabb napján, a hirosimai atombomba ledobásának évfordulóján emlékezünk az eseményekre és levonjuk a következtetéseinket. Az élet rendje, hogy egyre kevesebben vannak azok, akik személyes élményként élték meg a hírt és egyre többen azok, akik számára ez már történelem. Éppen ezért az emlékezés súlya egyre nagyobb. A második világháború befejezésének illetén módja akkor sokakban azt a gondolatot és elhatározást szülte, hogy „soha többé háborút”. Ez lett volna a józan hang. Ennek ellenére azóta is alig van olyan rövid időszak, amikor valahol ne folya fegyveres harc ember és ember, nemzet és nemzet között.

Az utóbbi néhány évben bekövetkezett nagy világpolitikai változások, a Varsói Szerződés, a Szovjetunió mint a szembenálló katonai blokkok és fegyverkezési verseny egyik oszlopának megszűnése is azt a reményt vetette fel sokakban, hogy a világkatasztrófa lehetősége megszűnt. Erre a téves szemléletre hivatkozik a napjainkban folyó 1992. évi világkonferencia az atom- és hidrogénbomba ellen, amikor felhívja a figyelmet, hogy ha nem változik a nukleáris elrettentés szemléletének politikája, akkor az emberiség nem lehet mentes a nukleáris megsemmisülés veszélyétől, még akkor sem, ha a jelenlegi arzenált egyharmadára csökkentik az ezredforduló körül. Mindenesetre eredménynek kell tekintenünk az átmeneti fegyverkísérleti moratóriumot, amit az Egyesült Államok szenátusa éppen a héten szavazott meg, valamint Franciaország csatlakozását az Atomsorompó Egyezményhez.

A veszélyek tehát továbbra is fennállnak, sőt fokozódhatnak, ha a nemzetközi politikától és ellenőrzéstől távol álló felelőtlen csoportok kezébe kerülnek a tömegpusztító fegyverek.

A Magyar Békeszövetség alapvető feladatának tekinti olyan fórumok megteremtését, ahol bárki hallathatja hangját, aki nemet akar mondani a konfliktusok erőszakos megoldásaira, illetve javaslata van ezek megelőzésére, megoldására. Úgy gondoljuk, hogy a békemozgalmak tehát nem elavultak, nem idejétmúltak, hanem a polgári demokrácia eszköztárának fontos elemei.

Célunk az is, hogy szakemberek, tudósok, mérnökök, orvosok számára helyet adjunk, akik felhívják a figyelmet, tájékoztatnak a várható veszélyekről anyagi javak pusztulásáról, az egyén és társadalom egészségének károsodásáról. A demokráciát ugyanis helyesen, fejlődőképesen csak a kellően tájékozott démosz gyakorolhatja.

Meggyőződésünk, hogy hazánk békés életének elemi feltétele –a fortyogó Közép-Európa közepén beágyazva– a közeli és távoli országokkal kiegyensúlyozott nemzetközi kapcsolatok létesítése. A „népi diplomácia” nemcsak a hivatalos állami diplomáciát segítheti, hanem meghatározó szerepe van a szomszéd népek közötti jószomszédi képzet és kapcsolatok kialakításában. Szövetségünknek a három alapvető célkitűzése tehát, az erőszakmentes konfliktusmegoldás, a társadalmat fenyegető veszélyekről való objektív tájékoztatás és békés nemzetközi kapcsolatok jellemzik mai összejövetelünket is.

Ezeknek a gondolatoknak a jegyében ülésünket megnyitom.

Beköszöntő

Megjelent a Magyar Békeszövetség ismertető füzetében 1994-ben

Írott történelmünkben a békemozgalmak története sokféle változatot tud felsorakoztatni az ókor Aristophanes-étől, korunk tömegdemonstrációiig, polgárok és tudósok, mérnökök és orvosok nyilatkozataiig, felhívásáig. A magyarországi békemozgalomban a Magyar Békeszövetség megalakulása is új szerveződési formát jelent, s hogy milyen tartalommal sikerül azt megtölteni, az a Szövetség munkájában résztvevőkön és lehetőségeiken múlik.

Kell ez? – vetik fel egyesek. Nos, hazai társadalmi és gazdasági változásaink nem tehetnek bennünket szűklátókörűvé. Egyének, családok és szervezetek napi gondjai valóban sok energiát lekötnek, de éppen szűkebb régióink szolgáltatja a legjobb példát arra, hogy a konfliktusok, érdekellentétek élesedése gyilkos háborúhoz, sőt polgárháborúhoz vezethet. Minden elfoglaltságunk ellenére kell, hogy legyen egy határozott szavunk az ellentétek megoldásának nem háborús módja érdekében. A Magyar Békeszövetség alapítóokmányának megfelelően pártpolitikától, felekezeti-, világnézeti hovatartozástól független fórumot kíván teremteni bárki számára, aki nemet akar mondani a háborúnak, illetve javaslata van ezek megelőzésének megoldásaira.

Megtévesztő lehetett ugyanis –legalábbis átmenetileg–, hogy a két szuperhatalom szembenállásából származó veszély megszűnt. De a fegyverek –mind a nukleáris, mind a vegyi és hagyományosak– még léteznek, sőt nehezen ellenőrizhető érdekcsoportok kezébe kerülhetnek. És mint a Stockholmi Békekutató Intézet egyik legújabb jelentése közlése, az elmúlt évben 30 fegyveres konfliktus robbant ki a világon, majdnem ugyanannyi, mint a korábbi években. A fegyverkereskedelem is alig csökkent.

A békemozgalmak tehát nem elavultak, nem idejétmúltak, a polgári demokrácia eszköztárának fontos elemei. Továbbra is fontos feladatuk annak kinyilvánítása, hogy az egyszerű polgárnak nem kell a háború s ezt tudatni akarja választott vezetőivel.

A békemozgalmak adtak és adnak számos esetben helyet azoknak a szakembereknek, tudósoknak, mérnököknek, orvosoknak, akik felhívják a figyelmet, tájékoztatnak a várható veszélyekről, anyagi javak pusztulásáról, egészségkárosításokról. A demokráciát helyesen, fejlődőképesen ugyanis csak a tájékozott „demos” gyakorolhatja. A Magyar Békeszövetség mint egyesület, együttműködésre kész más egyesületekkel, szövetségekkel, alapítványokkal, amelyek a béke kérdéseiben tájékoztatnak, nevelnek, állást foglalnak és mindezek érdekében munkálkodnak, szerveznek.

Homloknyi hazánk békés életének elemi feltétele a fortyogó Közép-Európa közepén beágyazva a közeli és távolabbi országokkal való kiegyensúlyozott nemzetközi kapcsolatok létesítése. A „népi diplomácia” nemcsak az állami hivatali diplomáciát segítheti, hanem meghatározó szerepe van a szomszéd népek közötti jószomszédi képzet („image”) kialakításában. Számos példa bizonyította és bizonyítja, hogy az egymásra utaltság, a békés együttélés szükségének érzete tartósabb, mint hosszabb-rövidebb ideig ható hivatalos politikai törekvések. A Magyar Békeszövetség részt kíván venni a népek jószándékainak közvetítésében.

Őszintén reméljük, hogy olyan egyesület kereteit hoztuk létre, amely lehetőséget teremt álláspontok, javaslatok, kezdeményezések nyilvánítására, felvetésére és a megvalósítás elősegítésére.

Meggyőződésünk, hogy a haza védelmét nemcsak fegyveres felkészültség fokozása, de a gazdasági-társadalmi együttélésre való készség, az emberi és kulturális kapcsolatok lehetőségének kihasználása az érdemesség, jóra való hajlandóság a békés kompromisszumokra való készség kinyilvánítása is szolgálja.

Az erőszak és a háború csak pusztulást okoz, a béke nemzeti életünk első feltétele.
Őszintén reméljük, hogy ezt egyre többen belátják, és ennek érdekében hallatják is szavukat.

A Mérnökök a békéért Alapítvány Ostrovszki György díja

Ötven éve és azóta

Megjelent a Magyar Békeszövetség jubileumi kiadványában, 1995

Megnyitó előadás a II. Világháború európai befejezésének 50. évfordulója alkalmából rendezett tudományos emlékülésen, Budapest, 1995. május 9-én.

Hölgyeim és Uraim!

A Magyar Békeszövetség Elnöksége nevében tisztelettel köszöntöm tudományos emlékülésünk résztvevőit, a diplomáciai testületek, az országgyűlés, a nem-kormányzati szervezetek vezetőit és tagjait, s mindazokat, akik a mai nap jelentőségét múltjával és jelenével együtt felismerve érdeklődéssel eljöttek. Ezúttal köszönöm meg mindazoknak, akik jelen emlékülésünket segítették, akár tanácsaikkal, akár anyagi vonatkozásban. Köszöntöm a tudományos emlékülés előadóit, hiszen említésük átvezet emlékülésünk tárgyaihoz, azokat a kiváló tudósokat és közéleti személyiségeket, akik megértve a Magyar Békeszövetség mai rendezvényének központi gondolatát, azaz emlékezve elemezni és jövőképet formálni vállalták a programban szereplő nehéz témák rövid összefoglalását vagy legalábbis a fontosabb gondolatok felvetését.

A Magyar Békeszövetség megalakulása óta három fő célkitűzésnek megfelelően tevékenykedik, nevezetesen

- fórumot adni mindazoknak, akiknek a béke, mint az emberi alkotótevékenység elemi feltétele tárgyában mondanivalójuk van,
- fórumot biztosítani azok számára, akik népünket és szélesebb körben az emberiséget fenyegető veszélyek felismerése után ezekre fel kívánják hívni a társadalom figyelmét,
- olyan nemzetközi kapcsolatokat ápolni, amelyek a népek egymás iránti bizalmát fokozzák, egymás nézeteinek megértését segítik elő, az emberi-polgári kapcsolatok építését ösztönzik. Nyilvánvaló, hogy a „hic et nunc” elsősorban a szomszéd népekkel való kapcsolatok helyreállításának ad elsőbbséget.

Ötven évvel ezelőtt fejeződött be a II. Világháború Európában. Aki átélte és túlélte, annak most tódulnak az emlékei, aki azóta született, annak legfeljebb családi vagy nemzeti történelem. S utóbbiak vannak már többen. Éppen ezért nagy jelentősége van annak, ha a generációk egymásnak átadják tapasztalataikat, hogy ne csak a történelemtkönyvek imígy vagy amúgy interpretált felfogásában, hanem a szülők, nagyszülők nyilvánvaló érzellemmel és indulatokkal átszőtt elbeszélései alapján ismerjék meg az akkori eseményeket, emlékeket, történelmünk egy tragikus korszakát. Ma mi is mindannyian emlékezünk magyarként, európaiként a pokoli gyötrelmekre, szenvedésekre, az áldozatokra, az anyagi javak, életek munkája gyümölcsének pusztulására, az akkor szinte reménytelennek látszó társadalmi szétziláltságra, a rombadőlt otthonokra, középületekre, hidakra, kirabolt gyárakra. Az európai hadszíntér a pusztulás képét nyújtotta. Romokban hevert Kijev, Varsó, Budapest, Nápoly, Berlin, Nürnberg és Reims. A mérleg iszonyú volt: 55 millió katona és civil halott, ebből több mint 20 millió a szovjet, 10 millió a kínai veszteség, lengyelek és németek több mint 5 milliót, az angolok egymilliót, az amerikaiak negyedmilliót veszítettek. A németek koncentrációs táborokban több mint 6 millió embert pusztítottak el. Félmillió volt a nem zsidó deportált, 2.350.000 a lengyel, 700.000 a szovjet, 600.000 a magyar zsidó áldozat. De nem utolsó sorban emlékezünk arra a mélyen gyökerező, megalapozott félelemre, amelyet a náci és nyilas terror váltott ki egy elvakult, eszelős, kegyetlen ideológia miatt. Senkinek nem volt egy biztos perce bombáktól, gránátoktól vagy éppen a tarkójára tartott fegyverektől egész Európában. És ezért élte meg a túlélők elsőprő többsége a háború végét, a náciizmus felett aratott győzelmet

felszabadulásként, egy jobb jövő reményeként, amely abban a jelszóban, kívánságban és felkiáltásban fogalmazódott meg: Soha többé háborút!

És elkezdődött az országok újjáépítése, szerveződése, a társadalmi szervezetek, pártok, egyházak újjáalakulása. A világ közvetlenül próbált reagálni a történelem addig legátfogóbb, lelkiileg és fegyverkészleteiben egyaránt legkegyetlenebb háborújának befejezése után egy biztonságosabb jövő kiépítésével – 1945 októberében megalakult az Egyesült Nemzetek Szövetsége, a rákövetkező januárban–februárban megtartotta első közgyűlését és a béke és biztonság kérdéseiben kompetens hatalmak Biztonsági Tanácsa is Londonban. Ezt követően megalakultak az ENSZ család szervezetei, amelyek egy-egy, azóta világproblémaként emlegetett kérdésben igyekeznek kórismézni és a lehető megoldásokat megtalálni. Ezek között az első és korszakos jelentőségű volt a nukleáris energia bevezetése az emberiség új energiaforrásai közé. Tekintve, hogy a nukleáris energiát fegyverként is alkalmazták Hirosimában és Nagaszakiban sok áldozattal, az ENSZ akkori negyven tagállama egyetértett abban, hogy ezt az energiaforrást csak békés célra szabad használni és soha újra fegyverként. Ennek ellenére a nukleáris fegyverkísérletek folytatódnak, s jelenleg is hatalmas arzenál áll rendelkezésre, sőt tárolásuk biztonsága is kétségessé válhat. A hidegháború éveiben, a két szuperhatalom kölcsönös közeledésének és tárgyalókészségének idejéig az emberiség egyes számú problémája a nukleáris háború elkerülése volt. Ekkor alakultak és szélesedtek ki a békemozgalmak világszerte. Sajnos sokan úgy gondolják, hogy a nukleáris háború veszélyének, kockázatának csökkenésével a békemozgalmak veszítettek jelentőségükből. Holott úgy tűnik, hogy a hatalmas kapacitású tömegpusztító fegyverek csökkenő jelentősége mellett a hagyományos háborús eszközök kerülnek újra előtérbe, s a II. Világháború óta és jelenleg is folyó háborúk hagyományos fegyverekkel okozzák nap mint nap emberek, népek tragédiáját. Hiszen a II. Világháború óta alig volt olyan nap, hogy valahol ne lett volna háború.

Azóta, amint a költő megfogalmazza:

„...kétszer több bombát gyártottak és dobtak le félelemtől tátogó falvakra, mint amennyit a második világháborúban Európára szórtak, azóta csaknem annyian haltak meg a sárgák, feketék és fehérek közül a faji és osztálygyűlölet dühöngéseitől, mint a második világháború gázkamráiban

...

százazreket öltek meg kibogozhatatlan helyi háborúkban

...

Azóta beszennyezték a Föld édesvizeit sugárzóanyagokkal, megmérgezték a világtengereket, fertőzővé tették a levegőket, aknamezővé az országutakat, támaszponttá a Holdat, arzenállá a sztratoszférát új szíveket és új rettegéseket ültettek belénk...”

(Váci Mihály)

Mindezek miatt tudományos emlékülésünk nemcsak emlékezés, hanem a XX. század második felének elemzése is, legalábbis egyes nagyfontosságú kérdésekben és törekvés a jövőbe tekintésre. Közép-európai létünk és helyzetünk ellentmondásos és összetett körülményei között minden gondolkodó és tenniakaró ember erőfeszítésére szükség van egy új társadalmi kép, a XXI. századi jövőnk kialakítására, ahogyan a fent idézett költemény záró sorai sugallják

*„És azóta újra és újra nekilátunk, jóra összeesküvők, megcáfolni e történelmet,
S felhozni valamit az emberiség mentségére.”*

Ebben a szellemben nyitom meg tudományos emlékülésünket.

Ajánlás a Békességóhajtás című versantológiához

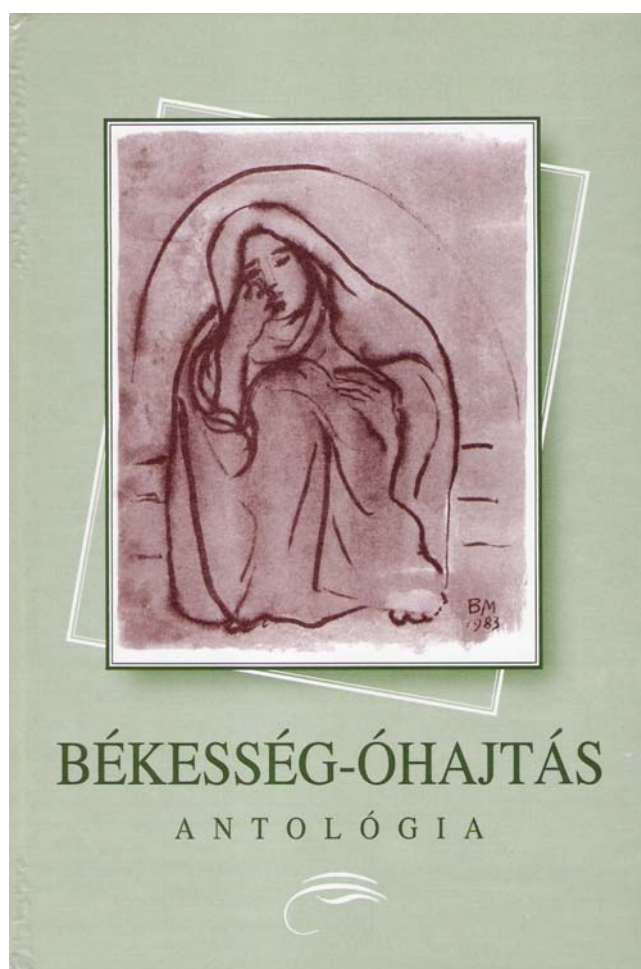
Megjelent a Békességóhajtás című versantológiában (Pro Pannonia Kiadói Alapítvány, Pécs, 2002)

Sokszor elhangzik: nem találunk szavakat érzelmünk, véleményünk, vágyaink kifejezésére. Sőt az egyetemesedő közlésvágy és közléskényszer közepette a kifejezések sokszínűsége, sokrétűsége és árnyalatai szegényednek, fakulnak. De a költők segítenek. Olvassuk, hallgassuk szép szavukat!

Amit most kezünkben tartunk, az 500 év magyar történetét fogja át. Ezen az 500 éven ível át a békevágy a háború, a szenvedések, hányattatások, a megaláztatások ellenpontjaként. Rájövünk olvasás közben, hogy eleink békevágya érzelmileg és értelmileg nem különbözik a miénktől. Érezték és érezzük, tudták és tudjuk, hogy a béke a lét, az alkotás, az értékteremtő munka és az örömszerzés feltétele. De az is kihallik a sorokból, hogy ezért küzdeni kell, cselekedni érte. A politikai, társadalmi, de az egyéni belső békéért is.

A XVII. századi híres orvos, Pápai Páriz Ferenc könyvet írt *Békességet magamnak, másoknak* címmel. Az ő szándéka és kívánsága szellemében fogadjuk e kötetből a költők szavát örömmel, az antológia szerkesztőinek példás munkáját megbecsüléssel. Olvassuk és adjuk tovább e kötetet, gazdagítson minél többeket.

Budapest, 2002. május

Tiszteld és védj az életet

Elhangzott a kiskunfélegyházi Békesszervezetek és Civilszervezetek gyűlésén 2002. május 9-én

Barátsággal köszöntöm a mai összejövetelünkön megjelent kiskunfélegyháziakat és minden más városból, községből érkezett vendéget. Immár hagyományos kiskunfélegyházi találkozónk, amikor e történelmi, irodalmi és művészeti hagyományokban bővelkedő város lakosságával és a megjelentekkel eszmét cserélünk sok olyan kérdésről, amelyeket joggal éreztünk és érzünk sorskérdéseinknek.

Első gondolatkörünknek ajánlom, legyen ez emlékezés arra, hogy ma 57 éve ért véget Európában a II. világháború. Sokszor elmondták már, olvastunk is a tömérdek halálról, szenvedésről meg- és elhurcoltatásokról, pusztulásról nyomorról. Érthetően egyre kevesebben vannak azok, akiknek közvetlen élményeik voltak, s ezeket elmondhatnák környezetükben. Akkor pedig mindez papírszagú történelemmé vált a következő generációk számára. Történelemmé váltak az események. És a tanulság? Ennek élnie kellene tudatban és lélekben, rögzülnie kellene a békeidők fiatalabb generációiban is, azaz: Tiszteld és védj az életet!

Ne engedj bárminemű kiközösítésnek és különösen ne az un. fajelméleteknek! Értékeket -akár vagyoni, anyagi, akár szellemi, lelki- könnyebb rombolni, mint létrehozni! Ne engedj agresszív törekvéseknek, másokat -egyéneket vagy népeket- elnyomó, leigázó, kirabló cselekedeteknek! És ezek a tanulságok és a békét szolgáló követelmények igazak birodalmak együttélésére is és a szomszédos kisebb-nagyobb népek kapcsolataira is.

A második gondolatkör - az "azóta". Azóta alig volt olyan év, hogy valahol ne lett volna a világon háborús konfliktus. Nemzeti, törzsi, etnikai érdekek és nemzetközi érdekek összecsapása. Nemrég közvetlen szomszédságunkban is. Naivnak tűnhetett a Magyar Békesszövetség állásfoglalása a Dél-szláv háború ellen, azaz hogy a konfliktusokat tárgyalások útján kell rendezni, de akkor nagyon sok ember értett egyet, aggódott. Tehát "naiv" volt? A XXI. századra virradóra 100 milliók békevágya fejeződött ki, s alig néhány hónapra rá bekövetkezett a mindaddig példátlan szeptember 11-i terrortámadás New York-ban és az azt követő afganisztáni háború. Csupa borzalom. S úgy tűnik, hogy a célkitűzések és a megvalósításukkal járó történetek nem voltak arányban.

A Magyar Békesszövetség hitet tett a terrorizmus elleni küzdelem mellett. Érzékeljük, hogy új körülmények, új harcmódor van kialakulóban, amely egyre jobban gyengíti a népek biztonságát, a közbiztonságot, általánossá teszi, globalizálja a félelmet. A Közel-keleten elmérgesedett szembenállás, nap mint nap ártatlanok pusztulása, az öngyilkos merénylők elszánt vállalása csak szomorú tünete az érdekek mélyről fakadó ellentéteinek.

Azóta tehát egyre nyilvánvalóbb, hogy szükség van a békevágy kifejezésére, a béke követelésére és kikövetelésére. A népeket egymás ellen uszító politika elvetésére, s ha éppen ez demokratikus államban nyilvánul meg, akkor leszavazására.

A harmadik gondolatkört, amit továbbgondolásra ajánlok, jelenlegi hazai történelmünk sugallja. Szabad-e engedni, hogy politikai elképzelések, hitek, álmok és álmodozások, tervek a vitapartnerekből csakhogynem ellenséges érzületeket váltsanak ki? Nyilvánvalóan nem. Józanul kellene értékelni, látni és helyére tenni az un. politikai megnyilvánulásokat. Ebben a történelem ismeretére, kritikájára, de elfogadására és belátásra is szükség van. A gazdasági körülmények és feltételek körüli tájékozódásra, tájékozottságra is szükség van. A társadalmi és szellemi áramlatok, hitek, vágyak, ábrándok illetve objektív lehetőségek megvalósíthatóságának mérlegelésére. Milyen sokat kell, kellene tudni ahhoz, hogy elkülöníthető legyen a jó és az álnok hamis szándék, az őszinte törekvés és az áltatás. Erre törekszünk, a világos látásra. De ez ne osszon meg bennünket, ne mérgezze a családi, a baráti, kisebb és nagyobb közösségi légkört. Tételezzük fel egymásról a jó szándékot és beszéljük

meg gondjainkat. Akarjunk együtt dolgozni, megalapozottan építeni európaiként európai sorsunkat, jövőnket.

És az európai gondolat átvezet negyedik gondolatkörünkhöz, a szomszédos népek egymást megértéséhez. Ez is létfeltételeink egyike. A Magyar Békeszövetség megalakulása óta fokozott hangsúlyt helyezett a szomszédolásra, a jó kapcsolatok építésére, ápolására, a bizalom légkörének megteremtésére. Magyar és nem magyar anyanyelvű szomszédainkkal. Ezeket a kapcsolatokat is a józan belátás, sokrétű megértés, kölcsönös érdekérvényesítés szellemében kell erősítenünk. Erre törekszünk jövőnkben is.

Hölgyeim és Uraim!

A civil szervezetek feladata, hivatása, hogy hangot adjanak tagjaik gondolatainak, véleményének. Mi is ezt látjuk feladatunknak. A felvetett 4 gondolatkör érthetően foglalkoztat mindannyiunkat, bármilyen oldalról is közelítjük meg a megoldásukat. De a megoldás csak békés véleménycsere lehet. Így szervezhető tovább egy egészséges, alkotni vágyó, gazdagodni kívánó önbecsülésre és mások megbecsülésére méltó ország, amely mindannyiunk hazája. Erre törekedjünk, ezért dolgozzunk!

Köszönöm figyelmüket!

Békességóhajítás nehéz időkben

Elhangzott a Szövetség kiskunfélegyházi gyűlésén, 2003. március 25-én

A Magyar Békeszövetség elnöksége nevében örömmel köszöntöm összejövetelünk minden résztvevőjét és megkülönböztetett tisztelettel Ficsor József polgármester urat, aki évek óta szívélyes házigazdánk. Ilyen súlyos időkben még nem jöttünk össze. Gondolataim összefoglalása közben is, napok óta is félelmetes mély dübörgéssel zúgnak a katonai repülőgépek. Immár harmadszor került sor iszonyú túlerő bevetésére egyes országok, rezsimek, vezetőik ellen, a Délszláv konfliktusban, az afganisztáni és jelenleg az iraki háborúban. Őszintén szólva sokakban érthetők az ambivalens érzések: azaz fel kell lépni a terrorizmus és fészkei ellen, igyekezni kell mentesíteni a világot a tömegtisztító fegyverektől, de csak egyes országokban? -, fel kell lépni a diktatúrák és a néppusztító politikai rendszerek ellen. Ugyanakkor óhatatlan ártatlanok szenvedése, nyomora, halála, emberi és vagyoni javak pusztítása, a civilizált, vagy kevésbé civilizált élet infrastruktúrájának tönkretétele. És már többször tapasztaltuk életünkben, hogy rombolni könnyebb és gyorsabb, mint építeni, újjáépíteni.

A Magyar Békeszövetség immár másodszor fogalmazta meg március során állásfoglalását, amellyel - gondolom - nagyon sokan egyetértenek, igen tömören, így hangzik:

A Magyar Békeszövetség elnökségének állásfoglalás az Irak ellen indított háborúról.

Nem értünk egyet az Egyesült Államoknak a ma hajnalban Irak ellen indított egyoldalú katonai lépésével, mely nem eredményezhet igazságos megoldást. Álláspontunk szerint a katonai akciókat azonnal be kell szüntetni - megakadályozva a háborús pusztítást és a polgári lakosság szenvedéseit - és az ENSZ bevonásával, a nemzetközi jog alkalmazásával békés megoldást kell találni. Ezt a nézetet vallja a nemzetközi közvélemény meghatározó része is. A politikusok nem függetleníthetik magukat a közösség akaratától.

Azt várjuk a magyar kormánytól, hogy nemzeti érdekeinknek megfelelően

- képviselje következetesen azt az álláspontot, hogy Magyarország nem hadviselő fél ;
- ne küldjön egyetlen magyar katonát se Irakba.

Célunk egy békés és biztonságos világ megteremtése. Ebben nincs helye atom-, vegyi és biológiai fegyvereknek. Ezek teljeskörű betiltását és felszámolását követeljük.

Hölgyeim és Uraim!

Ez a szemlélet már azt is tükrözi, amit sok gondolkodó egyre inkább emleget, nevezetesen újra kell gondolni a gazdasági, társadalmi, politikai berendezkedés eddigi formáit, a nemzetközi kapcsolatrendszer elemeit, mert a II. világháború utáni időkre, erőviszonyokra, törekvésekre alkalmazott minták idejüket veszítették.

Markánsabban jelennek meg a globalizáció, az egypólusú világ elleni felvetések, amelyek már régóta mutatkoznak, 2001. szeptember 11. után pedig kategórikusakká váltak. Az ellentétek is!

A Római Klub mintájára alakult Budapest Klub értelmiségi csoportja világosan fogalmaz erről:

Napjaink társadalmi és politikai állapotai robbanással fenyegetnek. Szítják az elégedetlenséget és a lázadást, valamint tömegeket kényszerítenek arra, hogy faluról városokba, szegény térségekből gazdagabb tájakra vándoroljanak. A fanatikusok szent háborút hirdetnek és a terrorizmus eszközéhez nyúlnak, a globalizáció ellenzői azt keresik, hogyan béníthatnák meg a nemzetközi kereskedelmet és üzleti életet, a szervezett bűnözés pedig részt vesz a számítógépes csalásokban, a korrupcióban, a nő- és

gyermekkereskedelemben éppúgy, mint a kábítószerek, az emberi szervek és a legkülönbözőbb fegyverek forgalmazásában.

Gyakran hangoztatott nézet, hogy 2001. szeptember 11-én a globális emberi közösség lépett válságos szakaszba.

Együtt Európában

A népek mindig áldozatok

Elhangzott a 2004. augusztus 6-i hirosimai emlénapon

A Magyar Békeszövetség elnöksége nevében örömmel és tisztelettel köszöntöm mindannyiukat, akik újra, vagy talán először részt vesznek hagyományos dunai sétánkon. A hirosimai emlénapot sok éve hagyományosan megtartjuk emlékezve ezzel az atombomba támadás áldozataira, a II. világháború minden áldozatára, az azóta lezajlott kegyetlenségek és háborúk áldozataira. Döbbenetes, hogy a háború szelleme tovább él. A hirosimai támadás 59 évvel ezelőtt történt. A világ megtapasztalta, hogy a tudomány, ezen belül a fizika diadalmas fejlődése iszonyú tévútra vezette a háborúzó feleket. Népeket? Nem! A népek mindig áldozatok. Ma is Hirosimára és Nagaszakira emlékezve mindig felötlik a tudomány, a tudósok felelőssége. Többféle válasz született ebben a konkrét tragédiában is. De ez a tudomány világa és a társadalom széles körei között új viszonyt hozott. Fokozottabb a félelem, gyakran attól is, amitől nem kellene. Ezért tartja a Magyar Békeszövetség is fontosnak a tudomány és a civil világ, szervezetek minél gyakoribb találkozását. Magunk számos rendezvényünkön, számos kiváló értelmiségivel találkoztunk, hallgattuk meg őket. Ma is egy sajátos összefoglalót hallunk Balázs Judit professzor asszonytól, aki a Sopronban nemrégiben lezajlott kongresszusról számol be. A kongresszus a Békekutatók Nemzetközi Szövetségének adott alkalmat, hogy történelmileg, közgazdaságilag, szociológiailag, jogilag elemezzék azokat az okokat, amelyek a békét veszélyeztetik. Megtiszteltetés volt számomra is, hogy az egyik bevezető előadást megtarthattam „A békemozgalom nem korszerűtlen” címmel. Ez módot adott arra is, hogy a Magyar Békeszövetség sokrétű tevékenységéről említést tegyek. A kongresszus színes forgatagát, nemzetköziségét, motivációit felidézve megerősödött bennem az a vélemény, hogy a békemozgalom valóban nem időszerűtlen. A manapság is folyamatosan dúló katonai és polgárháborúk, a kegyetlen erőszak mindmegannyi megnyilvánulása, a küzdelem számos változata sok-sok áldozatot követel. Rájuk is emlékezünk ma, a népirtások, terrortámadások, a totalitárius rendszerek tragikus viszonyai között elpusztult áldozatokra. A hirosimai harang azóta is nemcsak emlékeztet, hanem figyelmeztet is: haladéktalanul meg kell semmisíteni a tömegpusztító fegyvereket, és meg kell előzni a háborús és terrorista konfliktusokat. Hallgassuk meg tehát miről gondolkoznak a béke tudósai.

Köszönöm figyelmüket!

„Magyarként Európában”

Elhangzott a kiskunfélegyházi Béke Klub rendezvényén 2005. május 31-én

Hölgyeim és Uraim!
Kedves Barátaink!

A Magyar Békeszövetség Elnöksége nevében tisztelettel és barátsággal köszöntöm a megjelenteket hagyományos kiskunfélegyházi összeövetelünkön. Az évek óta megrendezett Békenap, Civilnap mindig felvetett olyan gondolatokat, amelyek nem a mindennapok politikai torzsalkodásához, hanem távlati céljainkhoz, feladatainkhoz, reményeinkhez kapcsolódtak. Így van ez ma is, amikor a „Magyarként Európában” témakörrel a jövőbe kívánunk tekinteni abból az alkalomból, hogy 1 éve lett hazánk az Európai Unió tagja. Tudom, hogy az ilyen beszélgetések mindig azzal kezdődnek, hogy mi mindig európaiak voltunk, felidézünk történelmünk fényesebb napjait, amikor Európa rivaldafényében is csilloghattunk, bizonyítékokat sorjázunk a tudomány, zene, kultúra, sport lapjairól. Ezáltal kielégítjük büszkeségünket. Valójában pedig csak elismerjük, hogy eleink között voltak hősök, nagyok, szentek, áldozatkészek, szorgalmasak, műveltek, akik a maguk történelmi környezetében éltek, dolgoztak, alkottak. Európaiságunk nem kíván bizonyítékokat, ebben senki nem kételkedik. Ma – és mondhatnám, mátol – azonban ne a múlton, hanem a jövőn próbáljunk gondolkodni. A múlt az elmúltaké, de a jövő alakítása a mi feladatunk is, a jövőre hatni a mi kezünkben is van, öregekében, fiatalokében, sőt gyermekeikében egyaránt.

Hölgyeim és Uraim!

Néhány nappal ezelőtt emlékeztünk meg a II. világháború befejezéséről Európában. Emlékeztünk nemzeti és egyéni tragédiákról, anyagi veszteségekről, szétrombolt világunkról, a győztesek és a vesztesek oldalán egyaránt. A „Soha többé háborút!” jelszót akkor mindenki őszintén gondolta, kívánta, bár hamarosan meghirdették a hidegháborút, és azóta is valahol mindig voltak harci háborús cselekmények.

Mégis a kontinens szempontjából alapvető és távlati történelemformáló volt az Egyesült Európa gondolata. Az első tények között szerepel a német-francia szén és acél egyezmény, az atomenergia felhasználásáról szóló egyezmény. S a Robert Schumann-i gondolat tovább fejlődött és kiteljesedett a Európai Közösséget és az Európai Uniót létrehozó további szerződésekben. A folyamatnak még nincs vége. Ötletek, megvalósítási lehetőségek vetődnek fel és valósulnak meg, gyakran nem is gondtalanul. Gondjaink nekünk is vannak, amikor magyarként az Európai Unióbani helyzetünket taglaljuk, elemezzük. A már mit kaptunk, mit nem, mit remélhetünk, és ezért mit kell tennünk kérdésekre nem lehet egyszerre válaszolni. De el kell kezdenünk, és folytatnunk kell még sok éven át, amikor is maga az Unió is alakul.

A sok mindent meghatározó gazdasági alapokról elmondhatjuk, hogy a magyar gazdaság minden tekintetben a világ legnagyobb gazdasági integrációjának részévé válik és vált. Ez 25 magasan fejlett vagy fejlett országot, körülbelül 450 milliós belső piacot foglal magába. Olyan integrációba léptünk be, amelynek együttesen óriási szava van a világgazdaság minden fontos kérdésében. Természetesen Magyarország súlya ebben az integrációban kicsi, de a többi 24 országgal együtt az erő jelentős.

Az integráció azonban a belépéssel nem zárult le, a gazdaság terén egy állandóan megújuló folyamat marad. Az elkövetkező évtizedekben is a magyar gazdaságnak folyamatosan alkalmazkodnia kell a világgazdasági és azon belül az európai tendenciákhoz. Ez könnyebb lesz belülről, mint az elmúlt évtizedekben kívülről, de a követelmény teljesítése

a jövőben sem megy majd feszültségek nélkül. A gazdasági részletek megoldásán kívül az Unió tagság általános elveket is sugall és megvalósításukat biztosítja. Így például az EU csatlakozással szűkül a mindenkor magyar kormány hatóköre a rossz döntések meghozatalára. Nem tehetik meg, hogy például az árakat tartósan eltérítsék a nemzetközi tendenciáktól, vagy hogy olyan támogatásokat juttassanak, amelyek valójában nem állnak a társadalom érdekében, vagy elkerüljék a közbeszerzést, vagy ne tartsák tiszteletben a jogbiztonságot. Így tehát mindezek nem egyszerűen belső demokráciánk ügye, hanem ezeket az EU előírások is garantálják. Ha végiggondolnánk az előnyöket és a hátrányokat, jól látszana az egyenleg, hogy a csatlakozással összességében sokat lehet nyerni. De ez azt kívánja meg, hogy minél aktívabbak legyünk, előre gondolkodjunk és fenntartsuk eddigi reformtörekvéseinket.

Hogy társadalmunkat a gazdasági változások hogyan befolyásolják, nem tudjuk. Igen nehéz ezeket és következményeit előre jelezni. De ez érthető is, hiszen a társadalmi változások nem egyetlen nap alatt, hanem több év alatt várhatók. Gondoljuk csak meg, hogy milyen nagyívű változásokat tudott a magyar társadalom végrehajtani az elmúlt 15 évben munkával, tanulással, alkalmazkodással, korábbi tapasztalatok érvényesítésével. És ezeket a törekvéseket folytatni kell. Azt is el kell ismernünk, hogy tudatunkat és erkölcsi alapállásunkat a jövő felé kell irányítani. Gondoljuk csak meg, hogy az európai átlagpolgár felismerte, hogy értelmetlen, mi több bűn, a rég elvesztett csatákat újravívni. A múltnak a tankönyvekben, a múzeumokban, és a hősi emlékműveken a helye. És természetesen a család legendatárában, és semmiképpen sem az európaiak közötti érintkezésben. Az európaiak felismerték, hogy alapvető kölcsönösen kicsikart joguk: élni, nem ölni, nem halni hősi halált a becsület mezején, és nem gyűlölni egymást. Ehhez csatlakozik az emberi méltóság és az egyenlőség joga. Amit neked szabad nálad, azt nekem is szabad nálad, bár nem feltétlenül jó az neked, ami nekem. Élj úgy, ahogy jónak véled, és ott, ahol tetszik, ha ezáltal az én jogomat is elismered.

Az európai polgár mindennek következtében türelmes, mert megtanulta, hogy az élet egyszerűbb és elviselhetőbb, ha a másikban nem keres ellenfelet.

Kultúránk megőrzése mellett azt bővítenünk kell régi/új elemekkel. Nagy hangsúlyt fektetni az egészség-, a környezetkultúrára, védelemre, elsősorban a fiatal generáció nyelvtudására. A nemzeti ellentétek helyett a józan együttélés, kölcsönös megbecsülés alapmotívumainak ápolására.

Babits Mihály tanulságos soraival értünk egyet: „Magyar vagyok, lelkem, érzésem örökséget kapott, amelyet nem dobok el, a világot nem szegényíteni kell, hanem gazdagítani. Hogyan szolgálhatom az emberiséget, ha meg nem őrzök minden színt, minden kincset, ami az emberiséget gazdagíthatja, a magyarság színét, a magyarság kincsét. De mily balga volnék, ha ugyanakkor más színt, más kincset el akarnék vetni, vagy meggyengíteni.”

Ebben a szellemben kérem a jelenlévőket, hogy gondolják tovább magyar sorsunkat Európában és gondolataikat adják át szűkebb és tágabb környezetüknek.

Köszönöm a figyelmüket!

Megújuló békemozgalom

Elhangzott a 2005. augusztus 6-i emlékező összejövetelen

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaink!

A Magyar Békeszövetség elnöksége nevében köszöntöm kedves Mindannyiukat, akik a mai immár hagyományos hajózó összejövetelünkön megjelentek.

Emlékezünk

Ez évi emlékező túránknak különös jelentősége van, hiszen 60 évvel ezelőtt dobták le az első atombombát, majd augusztus 9-én a másodikat. Ezzel véget ért a II. Világháború az ázsiai fronton. Megemlékezéseink rendszeresek és hagyományosak. Sok mindent elmondtunk már e szörnyű eseményekről, beszéltünk a közvetlen és közvetett hatásokról, következményekről, azon világpolitikai eseményekről és irányzatokról, amelyek azóta alakultak ki. Lelkiismeretünk szerint e napi megemlékezésünket rendszeresen összekapcsoltuk a II. Világháború minden egyéb, katonai és civil áldozataira gondolással, és az azóta sajnos igen gyakran előfordult regionális háborúk, valamint a népiirtások áldozataira gondolva. Azóta viszhangozzák a békeszerető emberek a régi jelszót, soha többé háborút, soha többé atombombát, soha többé holokausztot. De van-e, aki meghallja, van-e ennek hatása? Csak bízni tudunk benne, bár tudjuk, hogy a hatalomért való küzdelem az emberiség történelmében mindig is és ma is minden lehetséges fegyvert bevet. Indokolásul összekever igazságokat, fél igazságokat és hazugságokat. Ordas jelszavakkal igyekszik lelkesíteni, valójában megteveszteni az embereket. S ha így tekintjük a II. Világháború befejezése óta eltelt időszakot, akkor belátjuk, hogy a józan, termelő és alkotó munkához szükséges békét, a békevágyat állandóan hangsúlyozni kell. Ez nem elavult. Sőt gyakran joggal érezhetjük, hogy nagyon is aktuális. Az emlékezéssel nem ritualizálni akarunk. Legyen ez az átgondolás, továbbgondolás és így a jövő alakításának eszköze.

A múltba nézünk, hogy a tanulságokkal előre haladhassunk

*„...mintha szívemből folyt volna tova,
zavaros, bölcs és nagy volt a Duna...”*

Emlékezünk a sok zavarosra is, amit a Duna is hord. József Attila a százéves költő tudta, hogy miért írta le e kemény sorokat a két világháború közötti vergődő Magyarországon. Az I. és II. Világháború minden áldozatára gondolunk, katonákra és civilekre, polgári lakosokra a tűzvonalban és a táborokban, iskolázatlan és művelt emberekre, vegyesen, mert a nép, a nemzet belőlük áll össze. Nem lehet, nem szabad kirekeszteni semmilyen alapon, erre tanít a történelem, s ha ez nem így van, megbosszulja magát. A II. Világháború alatti népiirtásokat sem feledjük el, s itt a parton emlékeztetnek újabban a vascipők is.

A 60 évvel ezelőtti befejezés a tudomány és technika soha nem látott fejlődése miatt eredményezte az iszonyatos fegyvert, amit Hirosimában és Nagaszakiban bevetettek. A tragédiát fokozza, hogy ilyen fegyverekkel még sok ország rendelkezik, a nukleáris elrettentés, a félelemkeltés eszköze lett, szemléletünkön azonban ez a döbbenet és rádöbbenés változtatott és tudjuk, hogy tömegeknek kell még ma is követelni a világ atomfegyverektől való mentesítését. Manapság sajnos megint ott tartunk, hogy az elsőként nem alkalmazás elve kikerült a politikai szótárból. S azóta? Tudjuk, hogy a hatalom megszerzése, megőrzése gátlástalan cselekedetekre ösztökél. Sok háború zajlott le azóta Koreától, Vietnámtól

Afganisztánig, Koszovóig, Irakig. Hiroshima és Nagaszaki tanúsága azonban több, mint az egyre hatékonyabb fegyverek fejlesztésének veszedelme. Ez a végső lehetőség felvillanása a katalizmák apokaliptikus kivételése.

Biztonságosabb-e világunk ma?

A kérdést Balogh András professzor tette fel egyik legutóbbi tanulmányában. Következtetéseiből idézek:

„A hidegháború lezárulásával ... számos régi konfliktus ugyan megmaradt, közöttük a globális dimenziójú regionális konfliktusok, de ezek nem fenyegetnek világméretű nukleáris összecsapással ... az új típusú biztonságpolitikai kockázatok bizonytalanabbá teszik az emberi túlélés lehetőségeit ... 1990 után újból dörögtek a fegyverek Európában és több európai konfliktus megnyugtató rendezése nem történt meg ... megjelent viszont a globális méretű terrorizmus. Ma a nemzetközi terrorizmus tűnik a legsúlyosabb kihívásnak ...”
Következményeiről ma még az elemzés fázisában vagyunk, holott egy hosszútávú stratégia birtokában cselekedni kell.

Megújuló békemozgalom

Nyilvánvaló, hogy e téren is új szemlélet kell. Miként a tudományban legújabban Einstein, Watson és Crick és a többi új korszakváltó ismeretet feltáró tudós munkája nyomán, a társadalomban, a gondolkodásban, a mozgalmakban új szemlélet kell. Megújult békepolitika és mozgalom. A politikusok legtöbbször csak rövidtávú voksokért kampányol. Az emberiség érdekében az egyre erősödő, egyre hangosabb, igazi értelmes civil szerveződés hosszú távra elengedhetetlen.

- A Föld állapotának jövőjéért – a bolygó egyensúlyáért
- A Föld népei állapotának jövőjéért – éhség, betegség, nyomor
- A környezet békéjéért, azaz egyensúlyáért
- A népek kultúrája, civilizációja megőrzéséért, gazdagításáért.

De az első feladat a tömegpusztító fegyverek leszerelése. Sok naivitás? Ne adja a sors, hogy a józanságot nagy katasztrófák kényszerítsék ki. Az apokaliptikus történetek és jövőkép, tapasztaltuk és láttuk, rá kell, hogy vezessen minden józan embert a következtetésekre. Einsteint idézem:

„A nemzetközi béke biztosításának fontosságát már az előző nemzedékek nagy emberei is fölismerték. De a technika mai fejlettsége, ezt az etikai követelményt a civilizált emberiség létkérdésévé tette, és ennek nyomán mára a béke kérdésének megoldásában való cselekvő részvétel olyan lelkiismereti kérdéssé vált, amely elől egyetlen erkölcsi felelősségtudattal bíró ember sem térhet ki. – Tisztában kell lennünk azzal, hogy azok a hatalmas ipari csoportok, amelyek a fegyvergyártásban részt vesznek, minden országban a nemzetközi vitás kérdések békés rendezése ellen dolgoznak, és a kormányon lévők csak úgy tudják ezt a fontos célt elérni, ha bíznak a népesség többségének tetterős támogatásában. A mai demokratikus kormányrendszerű korban a népek sorsa tőlük, maguktól függ, erre mindenkinek gondolnia kell.”

Az új szemléletnek sok szinten kell kialakulni, az egyéntől a kisebb közösségeket át népekig, kontinensekig. Érdekes megjegyezni, hogy éppen legutóbb biztató jelenségek is vannak, csak hogy kettőt említsek, az IRA feladja fegyveres harcát és politikai tárgyalásokon

kíván tovább küzdeni, vagy egy másik, hogy úgy tűnik, sikerülni fog a koreai régiót nukleáris fegyvermentésíteni. Mindezek lehetnek annak a bizonyítékai, hogy az erőszak, a diktatúra, vagy a terrorizmus nem vezet tisztuláshoz. Már az iraki felek is megelégtették a nagyhatalmi jelenlétet. A háború már eddig is súlyos károkat okozott, százezrek halálát, környezet pusztítást. Sőt, amint egy legutóbbi értelmiségi felhívás hangsúlyozza: „A háború legborzalmasabb velejárója, hogy a globalizációval szemben torz és erőszakos ellenállási formák jönnek létre. Közülük kiemelkedik az Iszlámra hivatkozó emberellenes terrorizmus.”

A Magyar Békeszövetség felemelte hangját mind a délszláv, mind az iraki konfliktus kezdetén. Politikai megoldást sürgetett. Ma is úgy gondoljuk, meg kellene jobban fontolni helyi részvételünket és azt, hogy nem lehetne-e a segítség olyan formáit bevezetni, ami nem jár a polgárháborús állapotban lévő régióban értelmetlen életveszéllyel.

Hölgyeim és Uraim!

Katasztrófák helyett katarzist szeretnénk. Immár 13 éve létrejött szövetségünk eredeti alapvető célkitűzései ma is érvényesek:

- Fórumot szolgáltatni a békét és biztonságot veszélyeztető jelenségek, események, irányzatok, filozófiák feltárásáért,
- Figyelmeztetni az emberi és társadalmi környezetet veszélyeztető hatásokra,
- Részt venni a világ hasonlóan gondolkodó köreinek mozgalmában, különös tekintettel szűkebb nemzetközi környezetünk, a szomszédos országok népeinek hasonló, magyar és nem magyar csoportjaival, mozgalmával.

Céljaink érvényesek, megvalósításuk időnként igen nehéznek látszik. Nem ellentéteket akarunk szítani, s ezért kevés a hírünk, mert a szenzációt hajhászók rendszerint az ellentétekről beszélnek, de mi tudjuk, hogy „... *fecseg a felszín, hallgat a mély* ...”. Ebben az elemi erőben bízunk és ennek érdekében teszünk.

Köszönöm figyelmüket!

A temető csendje

Elhangzott 2005. november 1-én a Farkasréti temetőben tartott megemlékezésen

Isa pur és homu vagmuk, bizony por és hamu vagyunk. Erre emlékezünk Halottak napján is. A temetők csendjében találkozik az elmúlt az elmúlandókkal. Végtelen az Élet és véges az egyén. Így tűnik rendjén. De lelkünk minden rezdülésével borzongunk attól, hogy az ember befolyásolja: ki meddig él, vagy az ember olyan eszközöket használjon, amikkel tömegek életét képes kioltani, vagy akár a földi életet veszélyeztetni. Azt kívánjuk, hogy erőszakos halál ne legyen sorsa senkinek, sem felnőttek, sem gyermeknek. Háborútól, terrorista cselekményektől, bűnös tevékenységektől. Ezért gondolunk ma szeretteinkre, ismerőseinkre, s a megszámlálhatatlan ismeretlenre, katonákra, civilekre, elhurcoltakra, a történelem minden áldozatára. Szeretnénk abban bízni, hogy ártatlanok pusztítása csökkenni fog. Ne tetézze hatalmi szándék a természeti katasztrófáktól származó, amúgy is tömeges pusztulást. Adjunk bizalmat azoknak, akik erőszak helyett békét, halálosztás helyett életet akarnak. A temető csendje az igazi oikumenét valósítja, valósuljon ez életünkben is. Az elhunytak nyugodjanak békében, az élők éljenek békében!

A történelem

Védjük a demokráciát!

Elhangzott A Magyar Békeszövetség a 2006. évi évadnyitó közgyűlésen 2006. január 21-én

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaink!

Hagyományainknak megfelelően az év elején összegyűlünk, hogy áttekintsük azokat a legfontosabb eseményeket, amelyekben részünk volt a civil szervezeti életünkben, valamint megbeszéljük az újév tennivalóit, célkitűzéseit, programjait.

Mindenek előtt köszönöm, hogy részt vesznek a mai összejövetelen, köszönöm továbbá mindazt a szellemi, erkölcsi és nem kevésbé anyagi támogatást, amelyet szövetségünknek adtak. Köszönetet mondok a színvonalas szervezési munkáért a Titkárság tagjainak, élükön Barabás Miklós barátunknak.

Hölgyeim és Uraim!

2005-ben sok kérdést megbeszéltünk, ezek között említeném számos eszmecserénket az EU szervezetről és ezen belül feladatainkról. Két nagyobb rendezvényünk is volt e tárgykörben

- az Angyalföldért Egyesületben „Európa mi vagyunk” címmel
- és a kiskunfélegyházi békegyűlés „Magyarként Európában” címmel.

Fontos feladatunknak tartottuk a Nemzeti Fejlesztési Tervről szóló véleményünk megfogalmazását és ismertetését a XVII. Magyar Békekonferenciánkon. Hagyományosan megemlékeztünk a II. Világháború európai befejezésének évfordulójáról és Pirityi Sándor előadásában ismertetésre került a nagy jelentőségű Rassel-Einstein nyilatkozat, aminek szintén 50 éves évfordulója volt. Sorra került a sajnos még mindig aktuális téma, a nukleáris fegyverkezés és leszerelés tendenciái Rózsa Erzsébet előadásában. Itt emlékezünk a múlt évben elhunyt Jozeph Rotblat Béke Nobel-díjas tudósra, aki egy alkalommal a Magyar Békeszövetség vendége is volt, és aki a Fizikai Szemlében Hiroshima 50. évfordulója címen leírta gondolatait, amit így fejezett be: „Ezen város 50 év előtti tragédiája, lakóinak szenvedése csak úgy tehető jóvá, ha többé nem a háborúval kívánjuk a viszályokat megoldani, ha utat nyitunk egy biztonságos békés világba”.

Megtartottuk hagyományos megemlékezésünket Halottak napján, és „Békesség-óhajtás” címmel Adventi estünket a Tabán Társasággal. „Szép karácsonyt!” pályázatunkon 7 szervezetnek tudtunk támogatást nyújtani.

Rendszerint olyan dolgokkal foglalkoztunk, amelyek a jelentőtől a távlatokba mutatnak. Emlékeztetni szeretnék rá, hogy 2005 a fizika éve volt, s mint a tudományos eredmények tisztelői tiszteljük azokat a tudósokat is, akik az emberiséget előrevivő felfedezéseket tesznek. Hatalmas problémák tornyosulnak az emberiség előtt, „s mi ahelyett, hogy törnénk fölfelé, posvány iszapját szopva éldelegjünk?” Azaz: tépjük, marjuk egymást, mert azt hisszük, hogy ezáltal feltisztult a közélet, javul a gazdagság, biztonságosabb és igazságosabb lesz az élet. Ez biztosan nincs így.

Az utca, a klubok nagygyűlések a választásokról harsognak 2006-ban, egyre jobban. Számok repkednek pro és kontra, de ami a legfőbb, hogy milyen lesz az ország jövője, hogyan simulunk be az újonnan kapott integrációba, az EU-ban, korszerűsödéssel, versennyel, összefogással, arról érdemi párbeszéd nem folyik. A csak múltba nézés pedig igen ártalmas lehet, már csak azért is, mert a legalkotóbb erejű és kedvű fiatal generációk szemlélete ellen szól. Jövőképre van szükség, pozitív, lelkesítő, megalapozott jövőképre. Mit bír el az ember a globalizációból, hol a határa? Tudunk-e olyan közösségi szellemet kialakítani, amelyik a tudást, az eredményességet, a munka becsületét értékeli? Pedig ezt el kell érni az önvédelem

jogán, hogy ne ordas eszmék, diszkriminációk, blöffök és hazugságok uralják a közéletet és közbeszédet.

Békesség-óhajtásunk nem kegyes, naiv érzelgősség. Tudjuk, hogy a viszályoknak, nézeteltéréseknek, véleménykülönbségeknek a társadalomban nyomós okai lehetnek és vannak.

Békesség-óhajtásunk a megoldás irányát jelzi. Modernebb kifejezéssel: a konfliktuskezelés módjait.

Nem szimpatizálunk az érvelés nélküli, un. vitákkal, amikor csak elutasító, becsmérlő, negatív kifejezések vannak a vitapartnerek fegyvertárában. Az érveknek közérthetőnek kell lenni és bizonyíthatónak, bizonyítottnak. A mindenre *nem*-mel reagálás a valós alapok vizsgálatának hiányát sugallja. Nem elfogadható számunkra a demokrácia eszközeinek semmibe vétele, vagy éppen elvetése, a titkos szavazás titkosságának nem tiszteletben tartása, vagy az erre való kényszerítés.

Nem elfogadható a más véleményen lévők emberi, hazafias tisztességének és méltóságának sértegetése, indokolatlan és történelmietlen vádakkal való illetése, a nemzeti és családi történelem kiforgatása, hamisítása.

Nem elfogadható a lázítás, bármi miatt, személyes, családi, gazdasági okok miatt elégedetlen emberek érzelmeinek felszítása és politikai fegyverként alkalmazása. Egymás közötti beszéd a sajtóig egyaránt. Nem elfogadható a népszavazási eredmények semmibe vétele. Irracionális nemzeti túlfűtöttség tovább szítása, erre még a vallásos érzelmek aktiválása is.

Hölgyeim és Uraim!

Ha ezt a listát végiggondoljuk, elborzadunk a felelőtlenségek veszélyeitől. De ha tudatosítjuk ezeket a veszélyeket, akkor kategorikus imperatívusként jelennek meg számunkra a józanság, a békesség, a magabiztos magatartás. Társadalmunkban, környezetünkben különösen veszélyeztetett korosztályok vannak, akiknek nincs közvetlen történelmi tapasztalata arról, hogy az eszmék ordassá válása hova vezethet. Az irredentizmus, rasszizmus, diszkrimináló nacionalizmus, antiszemitizmus. Óvnunk kell a fiatalabb generációkat, akiknek sok mindent lehet bemagyarázni, veszélyessé válható tettektől, gondolatoktól. Ezt jelenti a béke nemzeti, közösségi, családi és személyes vonatkozásban.

Védjük a demokráciát, ha már lehetőséget kaptunk rá, védjük a békés életet.

Békeszövetségünk alapvető célkitűzéseinek egyike volt a szomszédos országok társadalmával való jó kapcsolatok építése. Ezért különösen örültünk annak, hogy a kormányok együttes üléseire is sor került úgyis, mint gesztusnak, úgyis mint a jövőbeni hatékony együttműködés ígéretének. Ilyen utak biztosítják érdemi integrálódásunkat annak minden emberi, gazdasági, kulturális előnyével.

Nem kétséges, hogy ez évben sok izgalommal, békétlenséggel járó fontos belpolitikai események résztvevői leszünk. Minden felelős politikus és közéleti személyiség véleményével egyetértésben kívánom a józan, határozott, a jó jövő érdekében végzendő eredményes munkát és boldog újévet.

Az új barbárság ellen!

Elhangozott a 2006. augusztus 6-i emléknapon

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim!

A Magyar Békeszövetség elnöksége nevében örömmel köszöntöm a megjelenteket hagyományos augusztus 6-i emléknapon.

Összejövetelünk célja az emlékezés

- mindazon áldozatokra, akik a II. világháború során pusztultak el, tömegével, katonák, elhurcoltak, polgári lakosok,
- de arra is emlékezünk, hogy milyen eredményt válthat ki a technika – politika – társadalom ellentmondástömege,
- s ez már a jövőbe vezet, hiszen a múltba nézés értelme a jövőbe nézés, a tapasztalatok lehetőség szerinti értékesítése.

Ma 61 évvel azután, hogy Hiroshimára ledobták az első atombombát, az emberiség gondolatai a nukleáris fegyverekkel jelentősebbek, mint valaha. Ma 40 ország rendelkezik azzal a technológiai tudással, amely nukleáris fegyver kifejlesztéséhez szükséges.

A szakértők jó része szerint az 1990 előtti időszakhoz képest mára az a legnagyobb változás, hogy míg akkor egy nukleáris háború jelentette a legfőbb veszélyt, ma a fegyverek kisebb hatókörű, egyedi bevetése. Ma egy atomrobbantás egy városban, akárhol a világon drámaian változtatná meg a társadalmat, politikát, nemzetközi viszonyokat, még a szabadságjogokat is.

Ma több atomfegyver van a világon, mint valaha, s sokkal ellenőrizhetetlenebb állapotban. A leszerelés, fegyverkezési hajszák gátlása alig alakult ki, s sajnos egy sor büszke nemzet, mely nemzetközi tekintélyre és befolyásra törekszik, azt nukleáris fegyverrel láthatja biztosíthatónak a leghatékonyabban.

A jelen ismét háborús hangulatú, nem ezt reméltük a XXI. századtól, hanem több bölcsességet. Háborúk és polgárháborúk dúlnak nap, mint nap. Ráadásul a mai technika veszélyei nagyobbak, akár nukleáris, akár un. hagyományos, de egyre magasabbra és magasabbra fejlesztett fegyverekről van szó, vagy új háborús formákról, a terrorizmus fenyegetéséről.

Hogy mi minden lehet ennek mélyén!

Azokban a társadalmakban, amelyeknek több emléke, mint terve, jövőképe, elképzelése van, nagyon sokan beletemetkeznek a múltba. Nem a jelenben kutatva, hanem a múltban rágódva találnak maguknak méltóságot, megerősítést, önbecsülést. Hisz általában ez a múlt sem valóságos, hanem elképzelt, megszépített és dicsőített talmi fényekkel, a sötét pontok kihagyásával. Ezek a társadalmak arra koncentrálnak képzelőerejüket, hogy az elképzelt múlt még szebb legyen, mint a maga idejében volt, aztán úgy csüngenek rajta, ahelyett, hogy jobb jövőt képzelnének, terveznének maguknak és ennek megvalósításán fáradoznának. A kérdés nem az, hogy mi változott, hanem, hogy mi nem változott. Csak ennek megválaszolása után kezdhethetünk igazán fontos dolgokra figyelni, hogy hatékonyabb többoldalú választ adjunk olyan kérdésekre, mint a tömegpusztító fegyverek terjedése, a globalizálódás és a szegénység összefüggése, az igazi erőforrások feltárása, őrzése, mentése. Környezetünkben szűkebben és tágabban egyaránt. Vajon feltétlenül meg kell tapasztalnunk a válságot ahhoz, hogy elfogadjuk a reformok szükségességét? Nem jobb-e előre gondolkozni? Cselekedni, a cselekvésre ösztönzést és iránymutatást elfogadni?

A forradalmak, a magyar forradalmak is olyan társadalmi motívumokon alapultak, amelyekre jellemző, hogy a tekintély alulról felfelé terjedt és a sorsjobbítás kulcsa az

emberek kezében volt. Az ilyen környezetben élők inkább arra koncentrálnak, hogy mi a következő teendő, nem pedig arra, hogy kit hibáztassanak legközelebb.

Hiroshima után a békemozgalom az emberiség túléléséért való mozgalommá alakult. Egyének, szervezete, tömegek álltak ki a nukleáris leszerelésért. Nem sikerült. Sőt. Nagy tanulság és veszélyt állandósító tényező. Ma már a hatalmak vezetői a nukleáris terrorizmussal szembeni védekezés stratégiáján dolgoznak. Azaz: a lehetőség szélesedett. Emléknapunk hangsúlya ma már azon van, hogy nem szabad feledni a hatásokat, mert a nem emlékezés, felelőtlenség miatt újra előfordulhatnak ilyen katasztrófák. És még súlyosabb hatásokkal.

Az emlékeztetés azt jelenti, hogy a technológia és tudomány fejlődése nagy veszélyeket is rejt magában. Ezért kell a laikus társadalomnak is ismereteket szerezni a tudomány eredményeiről. A demokráciákban a „*demos*” akkor tudhat dönteni, ha megfelelően tájékozott. Sok döntésre napjainkban is egyre nagyobb szükség van. Elsődleges témák: A globális kérdések, mint az élelmiszerellenőrzés és –ellátás, az üvegházhatás és a környezetvédelem, és talán a legsürgősebb, mert állandó veszélyt jelent, a nukleáris fegyverek létezése. Különösen most, amikor nemcsak nagyhatalmak kezében vannak, ahol szerződésekben szabályozott eljárások vannak érvényben. Kisebb országok dühe kiválthat helyi, regionális konfliktusokat, s akár nagyhatalmakat is magukkal ránthatnak.

Ha elkerüljük a nukleáris háborút, még mindig sok egyéb megoldandó probléma áll az emberiség előtt, amelyek szintén veszélyeztetik létezését. Egy morbid anekdota szerint azért nem tudunk a földöntúli fejlett civilizációkkal kapcsolatot teremteni, mert azok mihelyt elérték a mi színvonalunkat, elpusztították magukat.

Az új barbárság ellen kell összefogni. A XX. század vége felé két veszély fenyegette a világot és ma is:

Az anyagi és gazdasági növekedés egyre fokozottabb, korlátok nélküli erőltetése, ami magát a természetet veszélyezteti, a másik a nacionalizmusban rejlő populista hajlam, ami ellene hat a népek közötti nagyobb és jobb megértésnek, s gyakran barbárságba torkollik. Nagyobb gazdaság, törzsi hatalom. Barbár életstílus és viselkedés.

Azt tapasztaljuk, hogy a konfliktusok hirtelen keletkeznek, s azután nehezen oldódnak meg, vagy tartósodnak. Éppen ezért a Magyar Békeszövetség, mint civil szervezet – felemeli hangját a nemzetközi biztonság érdekében, gondoljunk csak a legutóbbi észak-koreai, izraeli-libanoni háborúra és a különböző reakciókra.

- Minden erőnkkel őrizni kívánjuk a szomszédos országok közötti békét, egyetértését, együttműködést, elítéljük a szélsőséges nacionalista uszításokat, amelyek eredményeit már többször tapasztaltuk, elítéljük az irredenta hangulatkeltést, s a történelmi ismeretekben hiányos lakosság félrevezetését.
- Küzdünk a belső társadalmi béke érdekében, elítéljük a feszültségkeltést, az árkok mélyítését, ahelyett, hogy betömésükön fáradoznának, az érvek nélküli érzelmi uszítást.
- Örültünk az EU tagságnak, törekszünk ennek fel- és kihasználtságára a saját és az unió érdekében, s ha valamikor, akkor most nagyon fontos és aktuális a társadalmi egyetértés, konszenzus az ország felvirágoztatására, egy fejlett országépítés érdekében.

Kérem, hogy ezekben a kérdésekben hallassák véleményüket civil szervezeteinken belül, jelöljék meg: mit támogatnának, milyen munkaprogramot javasolnak.

Augusztus 6. és 9., és az azokat követő tapasztalatok ösztönözzenek bennük a biztonságos jövő építésére.

Köszönöm figyelmüket!

„...nem ad fegyvert, hanem kenyeret”

Köszöntő a Tabán Társaság 2006. december 2-i Adventi összejövetelén

Hölgyem és Uraim!

Újra eltelt egy év, s az advent kezdetén újra találkozunk a jóakarató emberek. A Magyar Békeszövetség nevében köszöntöm a Tabán Társaságot. Jól esik újra együtt lenni két olyan un. civil szervezet tagjaival, akik őszintén átérzik a közösségalkotás és formálás társadalmi, szellemi motívumait és szükségességét.

Minden nagyon differenciált köröttünk, egyre kevesebb kérdésben érezzük magunkat tájékozottnak, jártasnak, holott a lényeg sok kérdésben érdekelne. Ezért szükség van egymásra tanácsért, egyetértésért, vagy éppen vitás kérdések megbeszéléséért, az ezekben való eligazodásért.

Mi, a Magyar Békeszövetségben gyakran rendezünk egy-egy témakörben összejöveleket, tájékoztató kiadványokat készítünk, s remélem, hogy a Tabán Társaság is a jól végzett munka örömeivel zárja ezt az évet. Úgy hallottam, hogy az egyik évközi legnagyobb feladatot helyiségeket vízzel elöntő elemi csapás okozta. Ezt is sikerrel oldották meg. Köszönet illeti nagy erőfeszítéseikért Jankóné Pajor Ildikó igazgató úrnőt.

Civilnek lenni annyi, mint állandóan keresni válaszokat és a jó feleletek hozamát megosztani. Egymástól gyakorta különböző, sőt egymásnak ellentmondó álláspontokat egyeztetni, kompromisszumokat keresni, ezáltal hatni egy fejlett nemzeti és nemzetközi közösség érdekében. Ezen célkitűzések jelentőségét egyre inkább átérezzük. Civil kötelezettségünk azonban az is, hogy minél teljesebb emberi életet éljünk, korunktól függően, fiataloként, idősként. Ne ragadjunk le olyan akár közéleti témáknál, amelyeket ránk erőszakol a nyilvánosság közege. Tervezzük arányosan időnket, hogy jusson-maradjon a családnak, barátoknak, civil közösségeknek, nem utolsósorban azoknak, akik támogatást, esetleg eligazítást várnak lelkit, szellemi, esetleg anyagi is. A támogatás lehet iránymutatás, józan tanács, békés hangulatra hangolás.

Így az adventi gondolatkör szimbolikus jelentőségű. Minden gondolkodó és érző embernek nyújthat irányító fényt, feladatot, kötelezettséget egymás iránt.

Glóriás üzenet a betlehemi jászol mellől – a költővel:

*Ő megmutatja minden vándornak az utat,
minden töprengőnek az igazságot, minden
haldoklónak az életet*

...

nem ad fegyvert, hanem kenyeret

(Dsida Jenő: Közeleg az emberfia)

Békés, bensőséges, reményeket nyújtó, megnyugvást osztó ünnepet kívánok.

Elemezni és kiutat keresni

Újévi köszöntő 2007. február 3-án

Hölgyeim és Uraim!

A Magyar Békeszövetség elnöksége nevében örömmel köszöntöm kedves Mindannyiukat évnyitó összejeövetelünkön. A sok izgalomtól terhes, időnként hektikus 2006. év sok tanulságot is eredményezett és igazolta mindannyiunk véleményét a konfliktusok békés megoldásának szükségességében. Az elvadult belpolitikai hangulatban mindeddig még nem gyakorolt erőteljes hangon adtunk kifejezést a demokratikus, parlamentáris kapcsolatok helyreállításáért. Rendezvényeinken is igyekeztünk elemezni és kiutat keresni a sehova nem vezető, ill. elképzelhetetlen következményekkel fenyegető, szinte anarchista viszonyokból. S igen sértő volt sok becsületes állampolgártársunk számára a történelmi jelentőségű eseményekre való emlékezés elcsúfítása, ráadásul félremagyarázott tényekkel, történelmi viszonyokkal és jogos elutasítást kiváltó szimbólumokkal.

A Magyar Békeszövetség néhány kiemelkedő tevékenysége volt 2006-ban:

- Hagyományos évnyitónk és közgyűlésünk január 21-én,
- „Európai tavasz Magyarországon” gyűlésünk az Angyalföldért Egyesülettel március 13-án,
- Háborúellenes összejeövetelünk augusztus 6-án,
- Halottak napi megemlékezésünk november 1-én,
- A „Civil híd”-ról szóló elnökségi konferenciánk november 29-én,
- Találkozásunk a Tabán Társasággal december 2-án,
- Elnökségünk állásfoglalást dolgozott ki a Nemzeti Fejlesztési Program, valamint a kormányzati civil kapcsolatok fejlesztési irányelvei tárgyában.

Mindezek szervezéséért, lebonyolításáért őszinte köszönettel tartozunk Barabás Miklós barátunknak és munkatársainak. Különösen öröndetes számunkra, hogy Barabás Miklós jelentős munkát végez a hazai civil szervezetek működési feltételeinek elősegítésében, s nem kevésbé, hogy jelen van az Európai Unió vonatkozó testületében. További sikereket kívánunk, de azt is, hogy beosztással éljen energiáival, ne hajszoja magát túl, mert még sokáig szükségünk van és lesz rá.

Hölgyeim és Uraim!

Megbeszéléseinken, rendezvényeinken mindig hangsúlyt adunk a nemzetközi politika alakulásának és ebben szerény helyzetünknek. Ma is érdekes tájékoztatást fogunk kapni a magyar katonák működéséről idegen földön Ivancsik Imre államtitkár úrtól. Jelenünket és jövőnket most már jelentősen befolyásolja, hogy immár harmadik éve az Európai Unió tagja vagyunk, ennek az idén 50 éves szervezetnek. Teljesen újszerű történelmi fejlődés, lehetőség és állapot ez. De igen lényeges problémák ma is, pl. az alkotmány, mint szervezeti alapokmány mindeddig bizonytalan helyzete és az EU – reméljük csak átmenetileg – halványodó gazdasági helyzete ennek minden következményével. A jóléti európai álmom végén vagyunk. A nagy közösség bővül, örömmel üdvözljük Románia és Bulgária tagságát. Őszintén reméljük közös sikereinket a multilaterális és a bilaterális küzdőtéren egyaránt. Meggyőződésünk, hogy a békére felfegyverzett Európa népe multikulturális közegben saját identitását megőrizve építhetik a barátságok, gazdasági, kulturális együttműködés demokratikus közösségét. Összefogásra, közös gondolkodásra és cselekvésre pedig nagy

szükség van. Vonatkozik ez az új tagállamokban élő magyar közösségekre is. A világban sötét felhők tornyosulnak. Rá kell döbbernünk olyan kockázatokra, mint – sajnos még ma is – a nukleáris fegyverkezés ténye, mintegy 30 000 nukleáris töltet létezése, az Iránban, Észak-Koreában, Izraelben, Indiában és Pakisztánban megvalósuló nukleáris fegyver kapacításra. Veszélyesek a ma is folyó háború konfliktusok, százak-ezrek pusztulnak. Ismét százezrek mennek tüntetni az iraki háború befejezéséért. Szolidárisak vagyunk velük. De egyre nagyobb kockázatot jelent a természeti környezet rombolása, a globalizációs folyamatok gazdasági és társadalmi veszélyei. A gazdag és szegény világ egyre mélyebb szegregálódása. És még sorolhatnánk.

Hölgyeim és Uraim!

Esztelen hangulatú társadalmi viszonyainkból ki kell törni, hiszen látjuk, sok-sok gondot kell megoldani, de csak összefogással lehet jövőnkért tenni. Ennek erősödését kívánom mindannyiunknak 2007-re.

Köszönöm figyelmüket!

Földi környezetünk védelme

Megnyitó beszéd a kiskunfélegyházi összejövetelen 2007. április 24-én

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaink!

A Magyar Békeszövetség elnöksége nevében örömmel köszöntöm kedves mindannyiukat, helybelieket és vendégeket, hagyományos kiskunfélegyházi összejövetelünkön. Amint már szintén hagyományos, minden összejövetelünknek adunk egy vezérlő gondolatot, amiről úgy gondoljuk, hogy sokakat érint és kell is, hogy érintsen, s amiről beszélgetünk a civilek nyelvén. Ma e a téma földi környezetünk védelme, földi, mert vannak aspektusai, amelyek az egész Globus-t érintik, és vannak, amelyek kis kertünket, kerületünket, városunkat, hazánkat. Nyilvánvalóvá vált mostanra az is, hogy erre rá kell hangolni tudatunkat, a klasszikussá vált mondás alapján, azaz „gondolkozz globálisan, cselekedj lokálisan”, saját környezetedben.

Az első nagy, az egész érdeklődő társadalmat riasztó könyv éppen 45 évvel ezelőtt jelent meg Rachel Carson tollából „A csendes tavasz” címmel. Az író néhány tudományos közlemény alapján arra hívta fel a figyelmet, hogy a széles körben, nagymennyiségben alkalmazott növényvédő szerek, elsősorban az akkor közismert DDT és DDD előbb-utóbb súlyosan károsítja a magasabb rendű szervezeteket is, s egy tavaszon arra ébredünk, hogy nincsenek énekes madarak, kipusztultak. Könyvét számos hasonló követte, s elsősorban nekik tulajdonítható, hogy a tudósokon kívül a civil társadalom is kezdett odafigyelni a környezetvédelem szükségességére.

Az elmúlt évtizedek alatt ugyanis az emberiség, mint új hatótényező lépett fel a természetben. A fizikai, kémiai és biológiai rendszereket annyira újszerűen változtatjuk meg, olyan gyorsan és olyan nagy léptékben, amelyre még nem volt példa a Földön. Akaratán kívül az emberiség nagyszabású kísérletet kezdett a Földdel. A kísérlet kimenetele még nem ismert, de messzemenő következményei lesznek minden földi életre.

A globális kihívás úgy fogalmazható meg egyszerűen: a fenntarthatóság eléréséhez az emberiségnek növelnie kell a szegények fogyasztási szintjét, s ezzel egyidőben csökkentenie kell ökológiai lábnyomait. Az ökológiai lábnyom egy mértékegység, azt fejezi ki, hogy az emberiség a maga teljességében milyen hatást gyakorol a Földre, mennyire terheli meg a természeti környezetet földterületben. A hatást többek között a mezőgazdaság, a bányászat, a halászat, a fakitermelés, a szennyező anyag-kibocsátás, az új termőföldek kialakítása és a biológiai diverzitás, sokszínűség csökkenése váltja ki. Az ökológiai lábnyom a népesség növekedéssel nő, mivel akkor a fogyasztás is növekszik. De csökkenhet is, ha megfelelő műszaki eljárásokkal csökkenteni lehet az egységnyi emberi tevékenység által kifejtett hatást.

A globális védelemhez műszaki haladás, személyes változások – tudati, tanulási, nevelési és hosszútávú tervezési folyamatok szükségesek. Meg kell jegyezni, hogy a legfőbb döntéshozók és végrehajtók néhány éves ciklusra való megválasztása erre nem látszik alkalmasnak. Olyan grémiumok lehetnek ezeknek a kérdéseknek, megoldásoknak letéteményesei, amelyek évtizedekre, talán évszázadra, több generáció szempontjait figyelembe véve tudnak tervezni és a végrehajtókat folyamatosan ellátni felelős tanácsokkal.

- Úgy látszik, kerek évforduló évében járunk témánkban – ugyanis 35 évvel ezelőtt jelent meg egy nagy tudományos tanulmány „A növekedés határai” címmel, amelynek fő üzenete, hogy a globális ökológiai kényszerfeltételek – melyek az erőforrás használatával és a

szennyezettség kibocsátásokkal kapcsolatosak – jelentősen befolyásolhatják a XXI. század globális fejlődését. Felhívták a figyelmet arra, hogy valószínűleg jelentős mennyiségű tőke és humánerőforrás szükséges ahhoz, hogy ezekkel a kényszerfeltételekkel az emberiség meg tudja birkózni – valószínűleg olyan sok, hogy átlagos életszínvonal csökkenést idézhet elő valamikor a XXI. század folyamán. Ugyanez a kutatócsoport 20 évre rá, 1992-ben arra a következtetésre jutott, hogy a közben eltelt két évtized eseményei nagy vonalaiban alátámasztották a modellekkel megelőlegezett állításokat. Egy újat is mondtak: felvetették, hogy szerintük az emberiség már túllépte a Föld eltartó képességének határait. Gondoljunk az esőerdők kitermelésére, gabonafélék termelésére, éghajlat felmelegedésére, sztratoszféra ózonlyuk létezésére, mindmégannyi ember-okozta természeti változásra.

Persze nagy viták is vannak ezen állítások megalapozottságával kapcsolatban. De mindenesetre ezek súlyos figyelmeztetések.

Sajnos az 1992-es riói környezetvédelmi ENSz konferencia, valamint a 2002-es johannesburgi is az ideológiai és gazdasági viták áldozataivá lettek, jelentvén, hogy mindeddig szűk szervezeti, üzleti vagy egyéni érdekek bénítják az ENSz konferenciák munkáját.

A környezetből pedig érkeznek jelek, amelyeket fogni kellene tudni, pl. az egészségügyi kockázatokat. A harminc év múltán megfogalmazott összefoglalásban azt állítják, hogy már csak két lehetőség marad: az eszkalálódó, rohamos iramban növekvő hiányok és krízisek által előidézett önkénytelen összeomlás, vagy az ökológiai lábnyom irányított csökkentése szándékos, önként vállalt társadalmi döntésekkel.

A jelenlegi társadalom egyik legnagyobb és legfőbb problémája az individualizmus és a rövidlátás, ez a fenntarthatóság hiányának legmélyebb oka. A kollektív megoldásokban intézményesített szeretet és együttérzés jobb alternatívát kínálna. – Vajon milyen társadalmi berendezkedés szükségeltetne ennek megvalósításához? –Olyan kultúra persze, mely nem hisz ezekben a jobb emberi tulajdonságokban, nem beszél róluk, és nem fejleszti őket, saját lehetőségeit szűkíti be tragikus mértékben.

Az információs társadalomban, amibe kerültünk a magas technológia (high-tech) előnyeit még nem mindenki látja be. Tömegek még mindig elavult eszmékben gondolkodnak, ezekkel ámíthatók, ezekhez ragaszkodnak. De ha egyre több a korszerű technológiát, fejlett polgári demokratikus társadalmat kívánók száma, - íme a civil szervezetek fontossága és szerepe, feladata – akkor a technológia – tehetség – és tolerancia együttese reményteljesebb jövőt ígér. Ökológiai lábnyomunkkal önmagunkat is tapossuk. Eddig a globális kérdéseket érintettük, amelyek természetszerűleg ránk is hatnak. Szűkebb környezetünk problémáit a kisebb közösségeknek kell felismerni, igyekezni orvosolni. De tudatosan el kell kezdeni. Van ennek a gondolatnak egy vonatkozása társadalmi fejlődésünkre, nevezetesen az egyre növekvő környezeti kockázatokkal, veszélyekkel csak egy technikailag fejlett, összetartó polgári társadalom tud megküzdeni, szembenézni, a többi országokkal, szomszédokkal együttműködni. Ezért tehát magunk mögött kell hagyni azokat az avított, korszerűtlen mítoszokat, amelyek nevében egyes társadalmi csoportok egyenetlenséget keltenek, szemben állásra buzdítanak, uszítanak. Demokratikus vitákban kialakított elvek mentén kell konszenzust, egyetértést keresni egy fejlett polgári új Magyarországért, egészséges, biztonságos környezetben, alkalmazkodni képesen.

Hölgyeim és Uraim!

Mai összefüggésünk főbb gondolatait ajánlom továbbgondolásra, továbbadásra.

A Fény üzenete

Köszöntő a Tabán Társaság 2007. december 8-i összejövetelén

Hölgyeim és Uraim!

Örömmel köszöntöm az immár 5 éves Tabán Társaságot ezévi adventi összejövetelén. Az immár hagyományos esemény újra megszervezéséért őszinte köszönet illeti Jankóné Pajor Ildikó elnök úrnőt és Barabás Miklós urat, a Magyar Békeszövetség és az Európa Ház igazgatóját.

Talán nincs még egy olyan szezonja az évnek, mint az advent, amikor bensőséges összejövetelre vágyik az ember, a tabáni polgár is és sugallják egymásnak az előkészületet, a várakozás szellemét. És a magába szállását is. Miért? Hogy átéljék a betlehemi csillag szimbólumának üzenetét, jelentőségét. A fényét! Szükségünk van rá.

A fényt kell keresnünk akár mindennapi életünkben is. Olyan értékeket, amit a család vagy legalábbis az egymást szerető, tisztelő közösségek tudnak az egyes embernek biztosítani. Szekularizált világunkban is mindenki érzi, hogy a betlehemi csillag egy család tájékára mutatott. Az egyre gyarapodó egyszülős családokban élő gyerekek, felnőttek is tudják, vagy ha még nem, előbb-utóbb rádöbbennek, hogy ilyen helyen lehet feltöltődni a szeretet energiájával, a munkához, tanuláshoz, élethez. Tabán nagy génusza, Virág Benedek vallotta: „Élni siess! Nem az élet pazarlását, hanem az élet használatát értem.”

Az élet szeretete azonban sok mindent követel társadalmi vonatkozásban is. Megköveteli a bizalomgerjesztő viselkedést, az egymás iránti tiszteletet, s nem az utálat különböző fokozatait és árnyalatait, ami úgy elburjánzott. A teljesítmény tiszteletét és megkövetelését, a minél könnyebben, minél többet harácsolása helyett. Ennek a szellemiségnek a kialakítása, felépítése, elterjesztése, a társadalmi és történelmi józanság kialakítása csak családi vagy civil körökben mehet végbe. S ha így van, ez ad kiemelt jelentőséget a civil szervezetek létezésének, összejöveteleiknek, sok problémát felvető korunkban. Ilyen valódi értékeket és eredményeket kívánok mindannyiuknak korunk egyik legnagyobb bölcsének, Saul-Pálnak, hitéletinek szánt téziseivel a szeretetről, amit János egyenesen úgy fogalmazott meg levelében, hogy Deus caritas est, - azaz az Isten – szeretet. Ezt szimbolizálja a betlehemi csillag, ennek felragyogását várjuk újra ebben az évben is.

Boldog Ünnepeket kívánok!

Hallgatnak a fegyverek, de vannak

Megnyitó a 2008. augusztus 6-i hagyományos emléknapon

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaink!

A Magyar Békeszövetség elnöksége nevében örömmel köszöntöm mindannyiukat hagyományos augusztus 6-i összejövetelünkön. Kívánom, hogy minden jelenlévő generáció érezze jól magát, akár a tájban, a gyermekek örömeiben gyönyörködve, akár az egymással folytatott beszélgetések tanulságait levonva.

Ma két fő témát ajánlunk figyelmükbe

- az Európai Unió és Magyarország kapcsolata,
- a hazai, belpolitikai demokrácia stabilizálása.

Mindkét témáról folytattunk már korábban eszmecserét, mára azonban mindkét téma új szempontokkal jelenik meg. A részletes beszélgetések előtt szeretném megvitatásra ajánlani vonatkozó főbb téziseinket:

- Az Európai Uniónak már 4 éve vagyunk tagjai és mégis indokoltnak látszik a felvetés, hogy nagyon sokan, nagyon keveset tudnak róla. Sajátosan magyaros, pragmatikus módon kellene elemeznünk, mi a jó ebből a tagállamoknak és mi az ami hátrányosnak tűnik, amitől félnek az emberek és amik átmeneti szervezeti problémákhoz vezethetnek, mint például a legutóbbi írországi népszavazás.
- Hangsúlyozzuk, hogy ez az állandó fejlődésben lévő szervezet és szerződéseit tették lehetővé, hogy II. Világháború óta Európában nincs kiterjedt háború –a délszláv háború okai korábról adódnak–.
- A gazdasági előnyökön kívül az Unió egy értékrendet is képvisel, és ezt minden tagállamnak magáévá kell tenni, ez kategorikus imperatívusz. Például a polgári demokratikus berendezkedés és jogok, az emberi méltóság és az egyéni szabadság tisztelete, a társadalmi tolerancia, a kisebbségek jogainak tisztelete, stb.

Ezek az elvek átvezetnek minket második témánk téziseihez

- a civil szervezetek szerepe a demokrácia védelmében,
- szövetség az emberi és kisebbségi jogok védelmében,
- minden fajta verbális, tettleges, fegyveres erőszak elvetése,
- a félelem okainak megszüntetése,
- végül a civil szervezetek egységes kiállása a stabil demokratikus társadalomért, amely egyben a gazdasági fejlődés, a jólét feltétele is.

Hölgyeim és Uraim!

Beszéljünk mindezekről, hogy feltisztuljon bennünk, mit kell tennünk és hol és mikor. A civil szervezetekben sok erő rejlik, de ami a legfontosabb, hogy lépjenek szövetségre, hogy kimutassák véleményüket a történelmileg már keservesen megtapasztalt erőszakkal szemben.

Hölgyeim és Uraim!

Ma a II. Világháború ázsiai frontjának lezárására és ezáltal a háború befejezésére emlékezünk. Ez egyben a szörnyű atomtámadás évfordulója is. Tudnunk kell, hogy hallgatnak a fegyverek ugyan, de vannak. Időnként hallatszik felszólítás arra, hogy a nukleáris fegyvereket ki kell

vonni a létező arzenálból. Ezt valljuk mi is. S miközben a világháború minden áldozatára emlékezünk –katonákra, civilekre, meghurcoltakra–, erősítsük magunkban az elszántságot az egyre ébredező neonácizmus ellen. Itt még többen vagyunk jelen, akiknek közvetlen személyes élményeik voltak a vésteljes korszakokról. Mondjuk el élményeinket, tapasztalatainkat, beszéljünk róla a fiatalabb generációknak, hogy elriasszuk őket ezektől az ordas eszméktől, és ők is kialakíthassák elszánt ellenállásukat azokkal szemben, akik ezt manapság kezdik megjeleníteni, s azokkal szemben is, akik erre buzdítanak, uszítanak.

Köszönöm figyelmüket!

Óvjuk a jövő generációt!

Köszöntő a 2009. február 7-i évnyitó összejövetelen

Hölgyeim és Uraim!

A Magyar Békeszövetség elnöksége nevében örömmel köszöntöm kedves mindannyiukat a 17 éve alakult Békeszövetség 2009. évi évnyitó összejövetelén.

Gondolatok és emlékezés a múltból, tanulságlevonás

Ha múltunkra gondolunk néhány percre, van, akinek ez már történelmi múlt, van, akinek ez még személyes múlt, de ebben az évben emlékezünk a II. világháború évfordulós eseményeire, a leningrádi blokád feloldására, a sztálingrádi áttörés, a Don-kanyar borzalmaira, ezzel együtt a II. magyar hadsereg szenvedéseire, s az akkor még hátszínre zajló holokauszt rettenetére. Társadalmunk mindezekről az elmúlt hónapon belül emlékezett meg.

De a II. világháborútól jelenünkig átívelő probléma, a nukleáris fegyverek még mindig létezése miatt, a nukleáris fegyver arzenál megszüntetése érdekében, már ez évben az újonnan megválasztott egyesült államokbeli elnökhöz felhívással fordult számos tudós, a Mérnökök a békéért mozgalom is.

Aggodalom a jelenért, a fiatalokért, a jövő józan generációjáért

Jelenünk nagy problémája a kibontakozott világméretű gazdasági válság, aminek szenvedői s érthetően nem okozói vagyunk. Mégis szűkebb belpolitikai környezetünk demagógiája tovább feszíti az aggodalom és félelem húrjait. 2009 már eddig is, ezután is szinte nap, mint nap új helyzeteket teremt, amire reagálnunk kell konfliktus megoldásokban, azaz annak felismerésében, reagálásunkban. Erre kötelez józan gondolkodásunk, amilyen mentalitásúnak tartom civil szervezetünket. S ha azt látjuk, hogy a civil szervezetekben a korosabb korosztályok adják aktív részvételüket, akkor is szeretnénk hatni a fiatalabbakra is, éppen tapasztalataink alapján. Óvnunk kell a fiatalokat a meggondolatlan vélekedésektől, politikai agresszivitástól, a megtévesztő ordas eszméktől. Figyelmeztessük őket ezen vélekedések okozta történelmi tragédiákra. Úgy gondolom, nem kell ezen a tisztes fórumon mindezt tovább bontogatni. Arról azonban nem szabad megfeledkeznünk, hogy a harsány populizmus mellett jelen kell lenni az elemző, értékelő, belátó bölcsességnek, s ezt szét kell sugározni szűkebb és tágabb környezetünkben – folyamatosan és hallhatóan. Különben ne csodálkozzunk azon, hogy a fiatal generációkra hat a történelemhamisítások szelleme és beveszik ezeket a méregkapszulákat.

Jószándékú törekvések a jövőért

Óvjuk a jövő generációt, ne kerüljön bele a hazugság mocsarába, a megtévesztő demagógia mocsarába. Vegye észre a probléma megoldásban résztvevők törekvéseit és azok hamisságát, akik csak ezek ellen intrikálnak.

Ami a jövőt illeti, 2009 jelentős eseménye lesz az Európai Parlament megválasztása. Úgy látszik ebbe a programba is be fog gyűrűzni a belpolitikai küzdelem. Pedig nem kellene, hogy így legyen., ugyanis itt is a józan megfontolásokra lenne szükség. Annak minél mélyebb

megértése, hogy mi a jelentősége az Európai Uniónak, s mi a jelentősége a magyar részvételnek. Sokat kell még tájékozódunk. Örülök, hogy most is ez összejövételünk fő témája. Hangzik sok kritika, még meg nem értés, de hallanunk kell az előnyökről is. Őszintén reméljük azonban, hogy a legnagyobb támogatás az lenne, ha elmélyíthetnénk polgári demokratikus alapjainkat, s nem csúszunk bele egy autokratikus leplezett diktatúrába, a történelmi múltunkban többször megtapasztalt kirekesztő, elkülönítő, megbélyegző leplezett diktatúrába. Ha így tesszük fel a célt, biztos vagyok abban, hogy a választók döntő többsége a szociáldemokrata értékek –létbiztonság és polgári demokrácia– oldalán fog állni, ami rendszerváltoztatásunk fő célkitűzése is volt.

Ezen gondolatok jegyében kívánok elviselhető új évet civil szervezetünk minden pártolójának, tagjának, s szervezetünknek pedig jó hatású részvételt országos problémáink kezelésében.

Gondolatok és emlékezés a múltból, tanulságlevonás.

Aggodalom a jelenért, a fiatalokért, a jövő józan generációjáért.

Jószándékú törekvések a jövőért.

Ezek a tézisek legyenek tevékenységünk meghatározói.

Köszönöm figyelmüket!

Új hajtás

A tudat méregtelenítése

Megnyitó a 2009. augusztus 6.-i emléknapon a Békeszövetség hagyományos dunai hajóútján

Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaink!

A Magyar Békeszövetség elnöksége nevében örömmel köszöntöm mindannyiukat hagyományos dunai hajóútunkon augusztus 6. alkalmából. Ma két gondolatkör jegyében szeretnénk emlékezni, továbbgondolást és beszélgetéseket kezdeményezni. Az egyik a hiroszimai-nagaszaki évforduló, a másik a XXI. századi európaiságunk, magyarságunk sorsa, kilátásai a gazdasági világválság idején. Ez utóbbi téma felvezetője Dr. Tamás Pál igazgató úr, akit megkülönböztetett tisztelettel köszöntök körünkben,

Hölgyeim és Uraim!

A 64 évvel ezelőtti esemény kapcsán azt kell realizálnunk, hogy ma ugyan hallgatnak a fegyverek, de még vannak. Sokkal hatékonyabbak, mint az első atombombák. Az emberi emlékezet a kultúra része és formálója. A közösség emlékezete, gondolatvilága tömegmozgalom. Ezért emlékezünk oly sok emléknapon akár jó, akár rossz emlékek körében. Nemrégem emlékeztünk a II. világháború európai befejezésére, annak mindmegannyi borzalmára és az ezeken aratott győzelemre. Ma az ázsiai front befejezésére gondolunk, a tömegpusztítás új fegyverek hatékonyságát mutatta be. És az atomfegyverek azóta is – bár hallgatnak, de vannak, léteznek. Pedig az emberiséget és a környezetet páratlanul veszélyeztetik. Ki kell iktatni a tömegpusztító fegyvereket az arzenálból! Különösen egy olyan világban, ahol az egyenlőtlenség nap mint nap türelmetlenségeket és dühös reakciókat szít, s nem mindig biztosítható a józan együttműködés és mindezekkel szemben egy józan tolerancia. Különösen egy olyan világban, ahol újabb és újabb országok fejlesztik ki atomfegyvereiket. Nagyon nagy jelentőséget tulajdonítunk a nukleáris fegyvergyártást gátló nemzetközi megállapodásoknak, egyezményeknek és újabban ismét az atomfegyverek korlátozása és leszerelése érdekében kezdeményezett nagyhatalmi tárgyalásoknak.

Hirdetjük és követeljük a nukleáris fegyvermentes világot, csatlakozunk minden ilyen célú mozgalomhoz, akár tömegek, akár illusztris politikusok, mint legutóbb Obama és Medvegyev elnökök kezdeményezték, moszkvai találkozójukon, illetve a prágai beszédben.

A nukleáris veszély ugyanis nem múlt el. Szerte a világon megtalálhatók a nukleáris anyagok és technikák, nő a dúsító tevékenység nemcsak Iránban és Észak-Koreában. Vannak terrorista szándékok, akik felhasználnák ezeket a fegyvereket, ha hozzá juthatnak.

A szellemet nem lehet visszadugni a palackba, Sajnos ma is nő az atomfegyvereket birtokló, előállító és előállítani képes országok száma.

Az amerikai-orosz megállapodás, amely Moszkvában született a közelmúltban, szól a START-1 hadászati fegyverzet korlátozási szerződés megújításáról, a telepített atomtöltetű robbanófejek számának országonként 2200-ról mintegy 1500-ra csökkentéséről. A hordozóeszközöknek 1600-ról 600-1100-ra való csökkentéséről. A hidegháborútól való távolodás újabb reménykeltő lépései mindezek.

Félelmünk annál is nagyobb, mivel tudjuk, hogy a háborúk utóhatásai sokáig tartanak, maradandó lelki és testi sérülések, betegségek, további potenciális rombolások formájában, gondoljunk csak a szinte havonta még mindig fellelt, besült aknákra, bombákra.

A II. világháború és az azt követő fegyverkezési hajszának a tanulságai között van tehát az is, hogy a nemzetközi politikában és az országok belpolitikájában a dühödt hatalomvágy bevethet számos fegyvert, de csak akkor, ha magát biztonságban érzi. Nemrég olvashattuk, hogy a náci Németország 1945 márciusában már atomfegyver kísérletet hajtott végre. Micsoda kegyetlen hajsza kegyetlen kimenetekkel.

Ha a dühödt oldal az ellenféltől károsodhat, akkor nem annyira vakmerő. Ezért kell erősödni folyamatosan a józan erőknél, a civil összefogásnak, a demokratikus tömegmozgalmaknak – emlékezzünk a nemzetközi orvosmozgalomra a nukleáris háború megelőzéséért, ami nagyban hozzájárult a nukleáris megnyugváshoz. A civil ember, minden polgár összefogására szükség van, hogy ne legyen néppusztítás nemcsak tettekben, de verbálisan sem, sem gondolatban, sem szóban, sem cselekedetben! A dühödt hatalomvágyó ugyanis gyűlöl, a gyűlölet pedig gyilkol. Ettől kell óvni magunkat, gyermekeinket, népünket.

A Magyar Békeszövetség hirdeti a társadalmi béke, megegyezés, belátás szükségességét, az alkotó, országépítő munka érdekében. A tudat szükséges méregtelenítését régimódi elméletektől, történelmi illúzióktól, ordas eszméktől. Most hogy a Dunán hajózunk felidézhetjük, hogy a Duna-menti összefogás logikája és szükségessége másfél évszázada felmerült és újra felmerül. S most csak üdvözölni lehet, hogy az Új Magyarország programban Duna-völgyi uniós program készül, turisztikáért, környezetvédelemért, a népek jobb létéért, boldogulásukért.

Dunai utunk sok mindenre emlékeztet, szépre és szörnyűre egyaránt. De kívánom, hogy a Magyar Békeszövetség hagyományos hajózása sok nép folyóján szimbolizálja jóakaratomat, szándékainkat a népek belső és egymás közötti békéjéért. Ebben a jóra való szövetkezésben nagy felelőssége van a generációknak – az idősebbeknek elbeszélni, emlékeztetni – a fiatalabbaknak átgondolni a történelem korábbi tanulságait, s nem fejjel rohanni a falnak, amit még nem is ismernek.

Nagy feladat, de életmentő, országmentő.

Köszönöm figyelmüket!

HATTYÚDAL

–etikai megfontolások–

Felemelő volt számomra a „hattyudalom”, az Európai Nukleáris Fiatal Generáció fórumán 2009. május 22-én elhangzott előadásom Cordobában (Spanyolország, Andaluzia), amit mintegy 150 35 éven aluli műszaki szakember hallgatott. Az előadást felkérésre tartottam, a szervezők által felvetett címmel és témában, azaz a Linear No-Threshold Theory etikája. Ehhez valóban egy öreg róka kellett a szakmából. A Szilánkok utolsó szemelvényeként emlékül ide sorolom be az előadás kivonatát (www.enygf09, Cordoba).

European Nuclear Young Generation Forum, 2009: Ethics of the LNT

RADIATION DOSES AND EFFECTS: THE LOW DOSE DILEMMA

G. J. Köteles

**„Frederic Joliot-Curie” National Research Institute for Radiobiology and Radiohygiene
Budapest, Hungary**

Due to the rapid development of science and technology including the radiological and nuclear ones, ethical issues have been raised mainly concerning health effects. The fear of unknown from the new methodologies is experienced almost continuously in the recent decades – beginning in the early thirties of the last century. The main ethical aspects cover mostly, the type and extent of possible harm to the individual and groups of people.

It is probably not surprising that ethical issues are raised – not on scientific data and laws – but on their application as well as on the models, even on those which have not been validated as yet. Such a model is the linear-no-threshold (LNT) model for stochastic effects of ionising radiation like malignant proliferation i.e. carcinogenesis. This model presupposes a linearity in function of doses although such relationship has been approved only for high doses. The ethical issues cover several aspects like

- the health risk, or the risk vs. benefit including economy,
- voluntary acceptance of certain risk levels,
- the necessary knowledge to understand the type and extent of the possible harms,
- analyses of alternatives for reaching the same goals by other technologies and their necessarily concomitant even less acceptable consequences,
- comparative analyses of the risks of several habits, practices, technologies of the society,
- the consequences and risks of not applying, i.e. avoiding the available new technologies.

All these problems have to be raised and solved on scientific and social including ethical bases.

On the effects of ionising radiations the relevant professional bodies like the ICRP, EURATOM, WHO, IAEA, ILO raised and accepted the linear-no-threshold (LNT) model for stochastic effects decades ago. Since then scientific observations and data have been accumulated pointing to the differences of biological responses depending on the radiation doses and dose rates. Though the debate on the low dose effects is still continuing. For the solution contemporary data on the natural radiation environment as well as on the biological reactions have to be added together to understand the problem of „what is high and what is low” i.e. what is to be feared and what is negligibly harmless.

Therefore the following topics have to be raised and discussed:

- natural radiation sources around us and the consequent doses upon the members of population,
- conditions derived from the technologically enhanced natural radiation background,
- epidemiological data from the low dose-irradiated populations,
- what radiation biology tells us on the types of radiation effects, i.e. dose-responses following high and low doses,
- the biological repair and regeneration of injuries at cellular level,
- physical and biological factors modifying the final effects, phenomena which might increase the risks and those which decrease the risk like gene instability, bystander effect, or hormesis and adaptive response.

The considerations might lead to ethical conclusions like

- as radiological and nuclear technologies are unavoidable in many fields of civilised social life e.g. health services, energy production proper radiation protection has to be provided, where it is justified,
- a comparative risk assessment is needed for the various habits, non-nuclear technologies applied to be able to decide on the harm, and benefit,
- ongoing research and development are necessary and even obligatory on the biological reactions, endogenous protective mechanisms, tolerance on cellular as well as on organism levels,
- into the risk assessment beside the health effects economic aspects have to be included, to prevent unjustified costs to avoid the less and less harmful, at the same time to divert financial aids from the more justified really harmful fields of civilisation,

- the risk (low or high) communication has an utmost importance in the reduction of unjustified anxieties of people and help the acceptance of up-to-date technologies for the benefit of the society.

Exciting topics for the young generation all over the world!

Köszönöm a megtisztelő figyelmet!

